

Nr 126

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m.; given Stockholms slott den 22 mars 1963.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) och
- 2) lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogs-förläggningsslag).

GUSTAF ADOLF

Sven Aspling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att arbetarskyddslagen, vars tillämpningsområde hittills varit begränsat i huvudsak till rörelse, skall bli i princip tillämplig på all verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Vissa undantag föreskrives dock. Bl. a. göres undantag för arbete i arbetsgivarens hushåll och för den egentliga militärtjänsten.

Vidare föreslås befogenhet för arbetarskyddsstyrelsen att utfärda föreskrift om s. k. typgodkännande av maskiner, redskap o. dyl. till förhindrande av att farliga sådana anordningar tages i bruk.

Propositionen innehåller också förslag till en ny skogsförläggningsslag med höjda standardkrav i fråga om skogsförläggningarna.

Förslag

till

Lag

om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1)

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3, 16, 23, 27, 45, 51, 56, 57, 59, 61, 72 och 73 §§ arbetarskyddslagen den 3 januari 1949¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 §.

Denna lag äger, med de inskränkningar nedan angivas, tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, ävensom å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetstagare användes på sådant sätt.

Denna lag äger, med de inskränkningar nedan angivas, tillämpning å varje verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning.

I denna — — — — — arbetets utförande.

2 §.

Utöver vad i 1 § sägs skall denna lag, där ej nedan annorlunda stadgas, äga tillämpning å

1) arbete, som två eller flera personer för gemensam räkning utföra under sådana förhållanden, att om arbetstagare funnits anställd i rörelsen eller företaget lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning därå;

2) arbete, som elev utför vid sådan anstalt för yrkesutbildning eller avdelning därav, beträffande vilken Konungen förordnat att lagen skall gälla;

Utöver vad i 1 § sägs skall denna lag, där ej nedan annorlunda stadgas, äga tillämpning å

1) arbete, som två eller flera personer för gemensam räkning utföra under sådana förhållanden, att om arbetstagare funnits anställd lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning därå;

2) arbete, som elev utför vid sådan undervisnings- eller utbildningsanstalt eller avdelning därav, beträffande vilken Konungen förordnat att lagen skall gälla;

¹ Senaste lydelse av 73 § se SFS 1962: 248.

(Gällande lydelse)

3) arbete, som värnpliktig i denna sin egenskap utför under sådana förhållanden, att lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning därå, om arbetet utförts av arbetstagare för arbetsgivares räkning; samt

4) arbete, som på fångvårds-, tvångsarbets- eller fattigvårdsanstalt, allmän alkoholistanstalt eller sinnessjukhus eller annan anstalt för vård av sinnessjuka intagen person efter anvisning av anstaltsledningen utför på anstalten.

I fall — — — — — arbetet utföres.

(Föreslagen lydelse)

3) arbete, som värnpliktig i denna sin egenskap utför under sådana förhållanden, att lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning därå, om arbetet utförts av arbetstagare för arbetsgivares räkning; samt

4) arbete, som på fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt, *arbetshem som avses i lagen om socialhjälp*, allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller sinnessjukhus eller annan anstalt för vård av sinnessjuka intagen person efter anvisning av anstaltsledningen utför på anstalten.

3 §.

Från lagens tillämpning undantagas

a) arbete, som utföres i arbetstagarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk eller någon dess binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag, eller till byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nyss nämnts; samt

c) arbete, som är att hänföra till skeppstjänst.

Från lagens tillämpning undantagas

a) arbete, som utföres i arbetstagarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk eller någon dess binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag, eller till byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nyss nämnts;

c) *arbete, som utföres i arbetsgivarens hushåll*; samt

d) arbete, som är att hänföra till skeppstjänst.

Från lagens tillämpning undantages vidare övning inom krigsmakten eller civilförsvaret eller eljest för totalförsvarets ändamål, så ock annat arbete inom krigsmakten eller civil-

(Gällande lydelse)

Konungen må föreskriva särskilda villkor för arbetstagares användande till arbete, som finnes medföra *synnerlig* fara för ohälsa eller olycksfall, eller förordna att arbetstagare ej må användas därtill.

16 §.

(Föreslagen lydelse)

försvaret än sådant som utföres under väsentligen samma förhållanden som motsvarande arbete i annan verksamhet.

Konungen må föreskriva särskilda villkor för arbetstagares användande till arbete, som finnes medföra *särskild* fara för ohälsa eller olycksfall. *Finnes arbete medföra synnerlig fara för ohälsa eller olycksfall, må Konungen förordna att arbetstagare ej må användas därtill.*

23 §.

Minderårig må icke användas till arbete med mindre han fyllt eller under kalenderåret fyller fjorton år samt — där fråga ej är om arbete under ferietid — *inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter* eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan.

Minderårig må icke användas till arbete med mindre han fyllt eller under kalenderåret fyller fjorton år samt — där fråga ej är om arbete under ferietid — *fullgjort sin skolplikt* eller ock erhållit behörigt tillstånd att avsluta sin skolgång.

Arbeterskyddsstyrelsen må — — — sig skolundervisningen.

27 §.

Minderårig må — — — i arbetsboken.

Vad sålunda stadgats skall ej gälla arbete, som fortgår under högst tre dagar och medför ringa ansträngning.

45 §.

Tillverkare eller försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådan anordning till begagnande, skall tillse, att anordningen, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställs till försäljning eller i reklamsyfte, är försedd med nödiga skyddsanordningar

Tillverkare eller försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådan anordning till begagnande, skall tillse, att anordningen, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställs till försäljning eller i reklamsyfte, är försedd med nödiga skyddsanordningar

(Gällande lydelse)

och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, så ock tillhandahålla för anordningens användning och skötsel erforderliga föreskrifter.

(Föreslagen lydelse)

och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, så ock tillhandahålla för anordningens *montering*, användning och skötsel erforderliga föreskrifter.

När särskilda skäl äro därtill, må arbetarskyddsstyrelsen föreskriva, att anordningen därjämte skall vara försedd med skylt eller annan märkning upptagande tillverkarens namn och annan uppgift som styrelsen finner erforderlig.

Arbetarskyddsstyrelsen må ock, när särskilda skäl äro därtill, beträffande visst slag av anordning, som i första stycket sägs, föreskriva att anordningen skall vara godkänd av styrelsen, innan den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställes till försäljning eller i reklam-syfte.

Utför någon ————— föreskrifter iakttagas.

51 §.

Den som ————— honom kunnigt.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om läkare, som har eller haft att verkställa besiktning eller undersökning enligt denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om *ledamot och ersättare i yrkesinspektionens förtroenderåd ävensom i fråga om* läkare, som har eller haft att verkställa besiktning eller undersökning enligt denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift.

56 §.

Där så prövas nödigt till förebyggande av att tillverkare, försäljare eller upplåtare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning, utan att iakttaga vad i 45 § första stycket *är stadgat*, avlämnar anordningen för

Där så prövas nödigt till förebyggande av att tillverkare, försäljare eller upplåtare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning, utan att iakttaga vad *som är stadgat* i 45 § första stycket *eller föreskrivits med*

(Gällande lydelse)

att tagas i bruk inom riket eller här utställer densamma till försäljning eller i reklamsyfte, äger arbetarskyddsstyrelsen, efter det tillfälle beretts tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren att yttra sig i ärendet, förbjuda denne att avlämna eller utställa anordningen, med mindre de åtgärder vidtagas, som styrelsen finner erforderliga.

(Föreslagen lydelse)

stöd av andra eller tredje stycket nämnda paragraf, avlämnar anordningen för att tagas i bruk inom riket eller här utställer densamma till försäljning eller i reklamsyfte, äger arbetarskyddsstyrelsen, efter det tillfälle beretts tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren att yttra sig i ärendet, förbjuda denne att avlämna eller utställa anordningen, med mindre de åtgärder vidtagas, som styrelsen finner erforderliga.

Om synnerliga — — — — — förbudet upprätthålles.

57 §.

Åsidosätter installatör, som avses i 45 § *andra* stycket, vad där stadgas, äger arbetarskyddsstyrelsen, om så finnes påkallat, föreskriva villkor att av honom iakttagas vid utförande av installationsarbete eller förbjuda honom att vidare utföra visst slag av sådant arbete. Innan föreskrift eller förbud meddelas, skall tillfälle beredas installatören att yttra sig i ärendet.

Åsidosätter installatör, som avses i 45 § *fjärde* stycket, vad där stadgas, äger arbetarskyddsstyrelsen, om så finnes påkallat, föreskriva villkor att av honom iakttagas vid utförande av installationsarbete eller förbjuda honom att vidare utföra visst slag av sådant arbete. Innan föreskrift eller förbud meddelas, skall tillfälle beredas installatören att yttra sig i ärendet.

59 §.

På anmodan — — — — — sådan undersökning.

Den som — — — — — sådan undersökning.

Underlåter någon — — — — — vidtaga åtgärden.

Undersökning enligt denna paragraf skall, där arbetarskyddsstyrelsen så föreskriver, bekostas av arbetsgivaren eller, i fall som avses i andra stycket, tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren.

61 §.

Över föreläggande eller förbud som meddelats av yrkesinspektör må klagan föras hos arbetarskyddssty-

Talan mot föreläggande eller förbud som meddelats av yrkesinspektör föres genom besvär hos arbetar-

(Gällande lydelse)

relsen inom två veckor från den dag klaganden erhöll del av detsamma. Underrättelse härom skall lämnas då föreläggandet eller förbudet meddelas.

(Föreslagen lydelse)

skyddsstyrelsen. I yrkesinspektörens beslut skall givas till känna vad den som vill fullfölja talan har att iakttaga.

Angående klagan — — — — — i 73 §.

72 §.

Arbetarskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt yrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag, varom stadgas i 23 eller 29 §.

Arbetarskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt yrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag, varom stadgas i 23, 24 eller 29 §.

73 §.

Över arbetarskyddsstyrelsens — — — ej föras.

Talan mot beslut av arbetarskyddsstyrelsen i annan fråga, som omförmäles i denna lag, eller mot länsstyrelsens beslut i sådan fråga föres genom besvär hos Konungen i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Talan mot beslut av arbetarskyddsstyrelsen i annan fråga, som omförmäles i denna lag, eller mot länsstyrelsens beslut i sådan fråga föres genom besvär hos Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

Förslag

till

L a g**om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m.
(skogsförläggningstag)**

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser

1 §.

Denna lag äger enligt vad nedan sägs tillämpning å arbete inom skogsbruket ävensom å flottnings-, flottläggnings-, flottledsbyggnads- och väg- arbete.

2 §.

Bedrives arbete, som avses i denna lag, på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan fordras att arbetstagarna skola begiva sig dit för att erhålla inkvartering, skall arbetsgivaren sörja för att arbetstagarna äga tillgång till bostad å eller i närheten av arbetsstället. Användas hästar vid arbetet och finnes icke inom skäligt avstånd från arbetsstället tillgång till erforderligt stallrum, skall genom arbetsgivarens försorg å eller i närheten av arbetsstället jämväl tillhandahållas stallrum.

Anvisar arbetsgivare, ändå att sådant fall som nu är sagt ej föreligger, åt arbetstagare bostad i byggnad, som icke stadigvarande användes för bostadsändamål, eller stallrum i byggnad, som icke stadigvarande nyttjas till stall, är arbetsgivaren pliktig sörja för att bostaden eller stallet uppfyller föreskrifterna i denna lag.

3 §.

I denna lag förstås med arbetstagare envar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom självständig företagare, och med arbetsgivare envar, för vilkens räkning arbete utföres av sådan arbetstagare utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande. Vid flottningsarbete skall dock såsom arbetsgivare städse anses flottningsförening, när flottning sker i allmän flottled, samt eljest den som i flottleden innehar flottningsrätten.

Beskaffenheten av bostäder och stall m. m.

4 §.

Bostad, som avses i denna lag, skall motsvara de fordringar, som med hänsyn till den tid och de förhållanden under vilka bostaden kan förväntas bli använd, skäligen kunna ställas på en tillfällig bostad. Därvid skall särskilt iakttagas vad nedan stadgas.

Avståndet mellan golv och innertak må ej understiga 2,2 meter. Utrymmet i bostaden skall vara minst 10 kubikmeter för varje inkvarterad person. I avskilt sovrum skall utrymmet vara minst 8 kubikmeter för varje person. Sovplats skall vara så anordnad och utrustad, att den erbjuder goda möjligheter till vila. I samma rum må i regel ej inrymmas sovplatser för flera än fyra personer. Bostaden skall kunna hållas tillfredsställande uppvärmd samt vara försedd med lämpliga anordningar för luftväxling. Erforderlig utrustning för belysning och renhållning skall finnas att tillgå.

Vidare skall bostaden vara försedd med erforderliga utrymmen för förvaring av livsmedel samt kläder och övriga personliga tillhörigheter ävensom med särskild tvättplats. Till bostaden skall höra avskilt utrymme för torkning av kläder.

Inkvarteras sex eller flera arbetstagare, vilka avse att bilda matlag, skola anordningar vidtagas för gemensam mathållning.

5 §.

Stall, som avses i denna lag, skall med hänsyn till den tid och de förhållanden, under vilka stallet kan förväntas bli använt, erbjuda tillräckligt utrymme samt lämpliga temperatur- och fuktighetsförhållanden.

Därvid skall särskilt iakttagas, att avståndet mellan spiltgolv och innertak ej må understiga 2,2 meter samt att till stallet skola höra lämpligt utrymme för förvaring av foder ävensom särskilt utrymme för torkning av seldon och hästtäcken.

6 §.

Arbetarskyddsstyrelsen äger, där det i visst fall finnes påkallat av särskilda skäl, medgiva undantag från vad i 4 § andra—fjärde styckena samt 5 § andra stycket sägs.

Arbetarskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt skogsyrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag som avses i denna paragraf.

7 §.

Dricks- och tvättvatten av lämplig beskaffenhet skall finnas att tillgå inom skäligt avstånd från bostad och stall.

Vid bostad skola finnas avträde samt, där så erfordras, lämpligt utrymme för förvaring av ved.

Där så skäligen kan påfordras, skall finnas från bostaden avskilt utrymme för skötsel och förvaring av motorsågar och liknande redskap.

8 §.

Arbetstagare åligger att, i vad på honom ankommer, medverka till vården av bostad och stall, som ställas till hans förfogande, samt till att ordning och sundhet iakttagas.

Skyddsombud och skyddskommitté

9 §.

Skyddsombud, som utsetts enligt 40 § arbetarskyddslagen, skall företräda arbetstagarna jämväl i frågor rörande bostäder och stall, som avses i denna lag. Skyddskommitté, som tillsatts enligt 41 § arbetarskyddslagen, skall verka för att bostäder och stall äro av god beskaffenhet samt för att ordning och sundhet iakttagas.

Vad i arbetarskyddslagen och med stöd därav utfärdade föreskrifter stadgas med avseende å skyddsombud och skyddskommitté skall i tillämpliga delar gälla även i frågor rörande bostäder och stall som nu sagts.

Vissa skyldigheter för tillverkare och försäljare

10 §.

Den som tillverkar eller försäljer bostad eller stall för ändamål som angives i denna lag skall tillse, att byggnaden, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställas till försäljning eller i reklamsyfte, uppfyller de fordringar som gälla enligt denna lag.

Tillsyn å lagens efterlevnad

11 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av skogsyrkesinspektionens eller, beträffande vägarbete utan samband med skogsbruk eller flottning, av den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare.

Vad i lagen stadgas om skogsyrkesinspektör skall i fråga om vägarbete som nyss sagts äga motsvarande tillämpning å yrkesinspektör.

Närmare bestämmelser om tillsynens organisation meddelas av Konungen.

12 §.

Den som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag skall, närhelst han så påfordrar, äga tillträde till bostad och stall, som äro under-

kastade hans tillsyn, ävensom rätt att där företaga undersökning, vartill hans tjänsteåligganden kunna giva anledning.

Arbetsgivare och den som å arbetsställe företräder honom samt tillverkare och försäljare, som avses i 10 §, äro pliktiga att på anfordran lämna tillsynsorgan de upplysningar, som erfordras för tillsynens behöriga utövande.

13 §.

Åsidosätter i annat fall än som avses i 16 § arbetsgivare något av vad i 2, 4, 5 eller 7 § stadgas, äger skogsyrkesinspektören, där så prövas nödigt, skriftligen förelägga arbetsgivaren att inom utsatt skälig tid vidtaga sådan åtgärd att det åsidosatta stadgandet iakttages eller ock skriftligen förbjuda honom att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss bostad eller visst stall utan att iakttaga visst vid förbudets meddelande angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall tillfälle att avgiva yttrande beredas arbetsgivaren och, där fråga är om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, jämväl upplåtaren.

Medför arbetsgivares underlåtenhet att iakttaga vad enligt 2, 4 eller 5 § åligger honom synnerlig olägenhet, äger skogsyrkesinspektören utan att avbida vederbörandes yttrande meddela förbud, som avses i första stycket, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom där så finnes påkallat låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödiga åtgärder för att säkerställa att förbudet upprätthålles.

Är i fall, som avses i första eller andra stycket, fråga om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, äger skogsyrkesinspektören meddela förbud mot upplåtelse av bostaden för inkvartering av arbetstagare eller av stallet för inhysande av hästar, intill dess med bostaden eller stallet vidtagits viss angiven åtgärd.

14 §.

Föreligga sannolika skäl till antagande att bostad eller stall, som icke uppfyller fordringarna enligt 4, 5 eller 7 §, kommer att användas för ändamål som angives i denna lag, äger skogsyrkesinspektör skriftligen förelägga ägaren att innan byggnaden tages i bruk vidtaga sådan åtgärd, att nämnda fordringar uppfyllas, eller ock skriftligen förbjuda honom att använda eller upplåta byggnaden utan att iakttaga visst vid förbudets meddelande angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall tillfälle att avgiva yttrande beredas ägaren.

15 §.

Arbetarskyddsstyrelsen äger utan föregående beslut av skogsyrkesinspektör förordna om åtgärd, som avses i 13 och 14 §§.

16 §.

Underlåter flottningsförening att enligt vad i denna lag sägs uppföra bostad för flottningsarbetare, skall skogsyrkesinspektören, där så prövas nödigt, anmäla förhållandet till arbetarskyddsstyrelsen, som mot föreningen äger föra talan vid vattendomstol. Om sådan talan skall gälla vad i 6 kap. 17 § vattenlagen är stadgat.

Försummar flottningsförening att underhålla bostad för flottningsarbetare, har skogsyrkesinspektören att göra anmälan härom till länsstyrelsen; och skall i fråga om länsstyrelsens behandling av sådan anmälan gälla vad i lagen om allmän flottled stadgas om underhåll av skyddsbyggnader.

17 §.

Där så prövas nödigt till förebyggande av att tillverkare eller försäljare av bostad eller stall, utan att iakttaga vad i 10 § är stadgat, avlämnar byggnaden för att tagas i bruk inom riket eller här utställer densamma till försäljning eller i reklamsyfte, äger arbetarskyddsstyrelsen, efter det tillfälle beretts tillverkaren eller försäljaren att yttra sig i ärendet, förbjuda denne att avlämna eller utställa byggnaden, med mindre de åtgärder vidtagas, som styrelsen finner erforderliga.

18 §.

I fall som avses i 13 § skall vad där stadgats icke äga tillämpning å verksamhet, som bedrivs av staten. Finner arbetarskyddsstyrelsen, i anledning av anmälan från skogsyrkesinspektör eller eljest, i avseende å sådan verksamhet missförhållande föreligga som i nämnda lagrum sägs, skall styrelsen hos den myndighet, vilken har överinseende över verksamheten, påkalla erforderlig åtgärd. Vidtages ej sådan åtgärd, må styrelsen underställa ärendet Konungens prövning.

Föreläggande eller förbud, som avses i 14 §, må ej riktas mot staten.

19 §.

Talan mot föreläggande eller förbud som meddelats av skogsyrkesinspektör föres genom besvär hos arbetarskyddsstyrelsen. I skogsyrkesinspektörens beslut skall givas till känna vad den som vill fullfölja talan har att iakttaga.

Angående talan mot arbetarskyddsstyrelsens beslut stadgas i 23 §.

Särskilda bestämmelser

20 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse förbud eller föreläggande, som meddelats med stöd av 13, 14, 15 eller 17 §, dömes till dagsböter eller, där

omständigheterna äro synnerligen försvårande, till fängelse i högst sex månader.

21 §.

Där någon mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller skogsyrkesinspektör oriktig uppgift angående vidtagande av åtgärd, varom anvisning lämnats honom jämlikt denna lag, dömes till dagsböter.

Har någon för annans räkning mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, som avses i denna paragraf, dömes ock till ansvar som nu sagts.

22 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av staten, skall vad i denna lag är stadgat om arbetsgivare samt om tillverkare eller försäljare, som avses i 10 §, gälla arbetsföreståndaren.

23 §.

Talan mot beslut av arbetarskyddsstyrelsen i ärende, som avses i denna lag, föres genom besvär hos Konungen.

24 §.

Till ledning vid tillämpningen av denna lag äger arbetarskyddsstyrelsen meddela råd och anvisningar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964. Fråga om undantag från lagens bestämmelser må dock behandlas redan före nämnda dag.

Genom denna lag upphäves lagen den 25 maj 1951 (nr 305) om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningsslag).

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Föreläggande eller förbud, som meddelats med stöd av 22 § lagen den 25 maj 1951 (nr 305), skall såvitt angår tid efter den nya lagens ikraftträdande anses hava meddelats jämlikt motsvarande bestämmelse i den nya lagen.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 februari
1963.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, fråga om *vissa ändringar i arbetarskyddslagstiftningen* samt anför.

Nu gällande arbetarskyddslag är — liksom tidigare lagstiftning på området — i huvudsak tillämplig endast på rörelse, vilket innebär att bl. a. den egentliga statliga och kommunala förvaltningsverksamheten faller utanför. Frågan om en utsträckning av tillämpningsområdet har länge varit aktuell, men statsmakterna har av skilda skäl stannat för den begränsning som återfinns i den nuvarande lagen. År 1958 hemställde emellertid riksdagen (L²U B 13; rskr B 115) att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag om sådan ändring i arbetarskyddslagen, att lagens tillämpningsområde utvidgades till att i princip omfatta all statlig och kommunal verksamhet. Sedan arbetarskyddsstyrelsen därefter fått i uppdrag att utreda frågan, har styrelsen i skrivelse den 29 maj 1962 föreslagit, att lagens tillämpningsområde utvidgas till att avse all verksamhet, i vilken arbetstagare användes för arbetsgivares räkning.

Vidare har arbetarskyddsstyrelsen i skrivelse den 8 november 1960 hemställt om vissa andra ändringar i arbetarskyddslagen, varjämte arbetarskyddsverkets organisationsutredning i sitt betänkande Lokala skyddstjänstemän samt arbetarskyddsstyrelsens organisation (SOU 1959: 9) föreslagit tillägg till viss bestämmelse i lagen.

Slutligen har arbetarskyddsstyrelsen i skrivelse den 28 september 1962 framlagt förslag till ny skogsförläggningsslag.

Över arbetarskyddsstyrelsens skrivelse den 29 maj 1962 har, efter remiss, yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, fångvårdsstyrelsen, överbefälhavaren, socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, statspolisintendenten, statens brandinspektion, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Blekinge, Malmöhus, Älvsborgs, Örebro, Gävleborgs och Västerbottens län, domkapitlen i Uppsala ärkestift samt i Linköpings, Lunds, Karlstads och Luleå stift, Svenska arbetsgivareför-

eningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund, Försvarsväsendets underbefälsförbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund.

Över skrivelsen den 8 november 1960 har remissyttranden avgivits av socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, kommerskollegium, giftstadgeutredningen, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges färgfabrikanters förening, Förste provinsialläkarnes förening, Svenska provinsialläkarföreningen, Svenska skolläkarföreningen samt Tjänstemännens centralorganisation.

Remissyttranden över det av arbetarskyddsverkets organisationsutredning avgivna betänkandet har inkommit från riksförsäkringsanstalten, arbetarskyddsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, statens organisationsnämnd, statens provningsanstalt, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, statens lönenämnd, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation samt Föreningen Sveriges skyddstjänstemän.

Efter remiss har yttranden över förslaget till ny skogsförläggningsslag avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län, Landsorganisationen i Sverige, Föreningen skogsarbeten, Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Svenska skogsarbetareförbundet, Svenska lantarbetareförbundet, Trävaruindustridepartementet inom Sveriges arbetares centralorganisation, Riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och Sveriges skogsägareförbund.

I åtskilliga fall har vid remissyttrandena fogats utlåtanden från underlydande organisationer m. fl.

Jag anhåller att nu få upptaga hithörande frågor till närmare behandling.

Gällande bestämmelser

Arbetarskyddslagen

Arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1; ändr. 1950: 70, 1955: 100, 1958: 111 och 1962: 248) innehåller i första kapitlet bestämmelser som anger lagens tillämpningsområde. Enligt 1 § första stycket äger lagen tillämpning på varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetstagare

användes till arbete för arbetsgivares räkning, likaså på hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetstagare användes på sådant sätt. I lagen förstås med arbetstagare var och en, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom självständig företagare, och med arbetsgivare var och en för vars räkning arbete utföres av sådan arbetstagare utan att mellan dem står någon tredje person, vilken som självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande (1 § andra stycket).

Vidare skall lagen äga tillämpning på 1) arbete som två eller flera personer för gemensam räkning utför under sådana förhållanden att, om arbetstagare funnits anställd i rörelsen eller företaget, lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning på arbetet, 2) arbete som elever utför vid sådan anstalt för yrkesutbildning eller avdelning därav, beträffande vilken Kungl. Maj:t förordnat att lagen skall gälla, 3) arbete som värnpliktiga i denna sin egenkap utför under sådana förhållanden, att lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning på arbetet, om detta utförts av arbetstagare för arbetsgivares räkning, samt 4) arbete som på fångvårds- eller tvångsarbetsanstalter, allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare, sinnessjukhus eller vissa andra anstalter intagna personer efter anvisning av anstaltsledningen utför på anstalten (2 § första stycket). I dessa fall skall vad i lagen sägs om arbetstagare äga motsvarande tillämpning på den som utför arbetet och vad som är föreskrivet om arbetsgivare gälla den som driver den verksamhet, vari arbetet utföres (2 § andra stycket).

Från lagens tillämpning undantages å andra sidan a) arbete som utföres i arbetstagarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det inte kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande, b) arbete som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, om arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk med binäringar m. m., samt c) arbete som är att hänföra till skeppstjänst (3 §). På jordbruk jämte därtill hörande binäringar m. m. skall vissa bestämmelser i lagen, som rör minderåriga, inte äga tillämpning. Nämnade bestämmelser jämte vissa andra stadganden i lagen äger inte heller tillämpning på elever vid anstalter för yrkesutbildning, på värnpliktiga eller på dem som är intagna på anstalt (4 §).

Bedrives i visst fall arbete, som eljest inte är underkastat arbetarskyddslagen och inte heller är att hänföra till skeppstjänst, under sådana förhållanden, att därmed sysselsatta personer utsättes för allvarlig fara för ohälsa eller olycksfall, kan Kungl. Maj:t förordna, att lagen i erforderlig omfattning skall tillämpas på det arbetet samt meddela de föreskrifter som kan erfordras (5 §).

Lagens andra kapitel innehåller allmänna föreskrifter om åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall.

Arbetsgivare är pliktig att iakttaga allt som med hänsyn till arbetets natur och de förhållanden under vilka arbetet bedrivs samt arbetstagarens ålder, yrkesvana och övriga förutsättningar för arbetet skäligen kan erfordras för att förebygga att hos honom sysselsatt arbetstagare ådrager sig ohälsa i följd av arbetet eller drabbas av olycksfall i arbetet. Arbetstagaren å sin sida är pliktig att använda de skyddsanordningar som finns och att noga följa i lagen eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter och även i övrigt iaktta tillbörlig försiktighet och medverka till att ohälsa och olycksfall förekommes (7 §).

Arbetslokal skall vara inrättad i enlighet med vad därom kan vara föreskrivet (8 §). Vidare skall i erforderlig utsträckning arbetstagarna på eller invid arbetsstället ha tillgång till dricks- och tvättvatten, toaletter, plats för ombyte, förvaring och torkning av kläder samt lämplig måltidsplats. Där så kan anses behövt skall lämplig plats för vila eller utrymme, som erbjuder tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd, stå till arbetstagarnas förfogande (9 §). Det skall vara sörjt för tillräckligt luftutrymme, tillfredsställande luftväxling, tillräcklig och tjänlig belysning samt lämplig värme- och fuktighetsgrad inom arbetslokalerna. Vidare skall det finnas lämpliga anordningar för att hindra att damm, rök, gas eller ånga sprides i skadlig eller besvärande mängd eller att arbetstagarna skadas genom att utsättas för buller, skakningar eller annan liknande olägenhet. På arbetsställe skall ordning och renlighet iakttagas. Arbetet skall anordnas så, att det kan utföras på sätt, som inte är onödigt tröttande (10 §).

Till förekommande av olycksfall i arbetet skall motorer och vissa angivna maskinella anordningar, ångpannor och andra tryckkärl samt lyft- och transportanordningar vara försedda med erforderliga skyddsanordningar och även i övrigt vara så utförda och anordnade, att de erbjuder betryggande säkerhet. Åtgärder skall också vidtagas till undvikande av skada genom fall, nedstörtande föremål, ras, splitter, farliga ämnen med flera särskilt angivna omständigheter (11 §).

Vidare finns bestämmelser om personlig skyddsutrustning (12 §) och om första hjälpen vid olycksfall (13 §).

Kun gl. Maj:t äger föreskriva särskilda villkor för arbetstagarnas användande till arbete, som finnes medföra synnerlig fara för ohälsa eller olycksfall, eller förordna att arbetstagare ej må användas till sådant arbete (16 §).

I tredje kapitlet återfinns särskilda bestämmelser om arbetstiden och dess förläggning. Inledningsvis fastslås att arbetstagare, med vissa angivna undantag, äger rätt till raster. Härmed menas avbrott i arbetstiden, vilkas varaktighet är på förhand bestämda och under vilka arbetstagaren fritt förfogar över sin tid och inte är skyldig att kvarstanna på arbetsstället (17 §). Vidare stadgas att arbetstagaren vid vissa ansträngande sysselsättningar även äger rätt till arbetspauser (18 §).

Arbetstagare skall åtnjuta erforderlig ledighet för nattvila. I denna ledig-

het skall ingå tiden mellan klockan 24 och klockan 5. Härifrån får avvikelser ske, där visst arbete med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet måste fortgå även nattetid eller eljest bedrivas å tid före klockan 5 eller efter klockan 24. Även s. k. nödfallsarbete får bedrivas å tid mellan klockan 24 och klockan 5. Arbetstagare i överordnad ställning kan, där det finnes påkallat, användas till arbete å tid mellan klockan 24 och klockan 5 utan hinder av nu nämnda bestämmelser (19 §).

När särskilda skäl föranleder därtill, kan arbetarskyddsstyrelsen medge att arbetstagare användes till arbete å tid mellan klockan 24 och klockan 5 i vidare utsträckning än som följer av tidigare nämnda bestämmelser. Sådant undantag må också medges av arbetarskyddsstyrelsen, då det av uttalande av arbetstagarorganisationer eller annorledes framgår att det stora flertalet av de arbetstagare, som skulle beröras av undantaget, finner detta önskvärt, samt ohälsa eller överansträngning inte skäligen kan befaras uppkomma därigenom (20 §).

För varje period om sju dagar skall arbetstagare, där ej särskilt förhållande tillfälligtvis påkallar undantag, åtnjuta minst 24 timmars sammanhängande ledighet. Sådan veckovila skall såvitt möjligt förläggas till söndag och till samma tider för alla vid ett arbetsställe anställda. Från detta stadgande kan arbetarskyddsstyrelsen, efter hörande av vederbörande sammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare, medge undantag för visst slag av arbete eller visst arbetsställe. Göres inskränkning i den avsedda veckovilan, skall motsvarande frihet från arbete såvitt möjligt beredas (21 §).

Lagens fjärde kapitel handlar om *m i n d e r å r i g a s a n v ä n d a n d e i a r b e t e*. Med minderårig avses den som inte fyllt 18 år. Kapitlet inledes med vissa bestämmelser om *m i n i m i å l d e r* och fullgjord skolplikt. Sålunda får ingen användas till arbete tidigare än under det kalenderår då han fyller 14 år samt — där fråga ej är om arbete under ferietid — förrän han inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan. Från detta stadgande må arbetarskyddsstyrelsen medge undantag i fråga om lätt arbete, som kan antagas inte inverka menligt på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling eller hans förmåga att tillgodogöra sig skolundervisningen (23 §). Arbetarskyddsstyrelsen kan överlämna åt yrkesinspektör att medge undantag som här sagts (72 §).

Minderårig, som inte fyllt eller under kalenderåret fyller 15 år, får inte användas till hantverks- eller industriellt arbete, byggnadsarbete, arbete i gruva, stenbrott eller grustag eller på annat dylikt arbetsställe, skogsavverkning- eller kolningsarbete eller arbete med transport av personer eller gods eller arbete i hotell-, restaurang- eller kaféörelse. Detta stadgande gäller dock inte uträttande av bud eller ärenden eller lättare distributionsarbete. Såvitt angår arbete under ferietid äger arbetarskyddsstyrelsen i fråga om visst slag av arbete, som är att anse som synnerligen lätt, meddela undantag från

detta förbud. Styrelsen kan också i särskilda fall medge att minderårig som fyllt eller under kalenderåret fyller 14 år, användes till arbete som omfattas av förbudet, om det finnes påkallat av hänsyn till den minderåriges yrkesutbildning eller det eljest kan anses vara till gagn för honom (24 §).

Vidare stadgas förbud mot att använda minderårig till arbete, som under jord bedrivs i gruva, stenbrott eller annan jämförlig arbetsplats. I vissa angivna fall kan arbetarskyddsstyrelsen medge undantag från detta förbud (25 §).

Det åligger arbetsgivare att särskilt tillse, att minderårigs användande till arbete inte medför fara för olycksfall eller för överansträngning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling samt att den minderårig inte användes till arbete, som innebär våda i moraliskt avseende. Finnes minderårigs användande till visst slag av arbete medföra synnerlig fara i något sådant avseende, kan Kungl. Maj:t föreskriva särskilda villkor för att den minderårig skall få användas därtill eller förordna att han inte får användas därtill (26 §).

Minderårig får inte användas till arbete utan att arbetsbok för honom avlämnats till arbetsgivaren. Arbetsboken skall innehålla uppgifter om ålder och skolförhållanden samt läkarintyg. Läkarintyget får inte vara äldre än ett år, om inte den minderåriges anställning avser kortare tid än en månad eller det är fråga om arbete under ferietid (27 §).

En gång varje kalenderår skall vid arbetsställe, där minderårig användes till arbete, företagas läkarbesiktning av den eller de minderåriga. Vad nu sagts äger inte tillämpning på skogsarbete och inte heller på flottningsarbete utom när det gäller arbete vid skiljeställe. Läkarbesiktningen förrättas av läkare, som länsstyrelsen förordnar. Kostnaden för besiktningen skall, utom såvitt angår resekostnads- och traktamentsersättning till läkaren, bestridas av arbetsgivaren, som också är skyldig att sörja för att lämplig lokal för besiktningen finns att tillgå (28 §). När det är fråga om arbete, som medför synnerligen ringa ansträngning eller fortgår endast under kortare tid av året, må arbetarskyddsstyrelsen medge befrielse från läkarbesiktning. Har sådan befrielse medgivits, får den minderårig användas till arbete utan hinder av att läkarintyget i arbetsboken är äldre än ett år (29 §). Minderårig får inte användas till arbete i strid mot innehållet i läkarintyg, som är infört i hans arbetsbok, om inte arbetarskyddsstyrelsen funnit skäl medge det (30 §).

Beträffande minderårigs arbetstid gäller att den inte får uppgå till mer än 10 timmar om dygnet eller 54 timmar i veckan. Vid nödfallsarbete kan dock minderårigs arbetstid få utsträckas därutöver. I sådant fall har arbetsgivaren att senast inom två dygn från arbetets början göra anmälan till arbetarskyddsstyrelsen. Arbetet får inte fortsätta utöver nämnda två dygn utan att tillstånd sökts hos styrelsen. Där så eljest prövas nödvändigt i särskilt fall, kan arbetarskyddsstyrelsen medge att arbets-

tiden under kortare tid utsträckes utöver den lagstadgade (31 §). Arbetsgivaren är skyldig lämna den minderårige ledighet för deltagande i skolundervisning m. m. (32 §).

Enligt 33 § skall minderårig arbetstagare för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst 11 timmar varje dygn. I denna ledighet skall ingå, om den minderårige ej fyllt 16 år, tiden mellan klockan 19 och klockan 6 samt eljest tiden mellan klockan 22 och klockan 5 eller, i den utsträckning arbetarskyddsstyrelsen så medgivit beträffande viss ort, visst slag av arbete eller visst arbetsställe, annan tid om sju timmar i följd mellan klockan 22 och klockan 7. Även från nattarbetsförbudet finns möjlighet till avvikelse för nödfallsarbete. Vidare kan arbetarskyddsstyrelsen i vissa fall medge undantag även eljest från nämnda förbud (33 §).

I femte kapitlet finns särskilda bestämmelser om kvinnors användande i arbete. Efter en lagändring 1962 kvarstår av dessa bestämmelser ett förbud mot kvinnors användande till arbete under jord i gruva eller stenbrott, med vissa möjligheter till undantag (34 §), samt bestämmelser angående ledighet för barnsörd och amning (35 §). Vidare kan, om visst slag av arbete medför synnerlig fara för olycksfall när kvinna användes därtill eller är synnerligen ansträngande eller hälsofarligt för kvinna, Kungl. Maj:t föreskriva särskilda villkor för kvinnans användande till sådant arbete eller förordna att hon inte får användas därtill (38 §).

Lagens sjätte kapitel innehåller regler angående samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare. Inledningsvis stadgas att arbetsgivare och hos honom sysselsatta arbetstagare skall, för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden på arbetsstället, under arbetsgivarens ledning i samverkan bedriva ett på lämpligt sätt organiserat skyddsarbete (39 §). På arbetsställe, där det regelbundet sysselsättes minst fem arbetstagare, skall, om ej särskilt förhållande berättigar till undantag, bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud att företräda arbetstagarna i frågor rörande sundhet och säkerhet i arbetet. Skyddsombud bör, där så finns påkallat, utses även på arbetsställe med mindre än fem arbetstagare. Val av skyddsombud förrättas av arbetstagarna eller av lokal organisation, genom vilken de kan anses företrädade. Arbetarskyddsstyrelsen kan i vissa fall medge att organisation som nyss sagts utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare vid arbetsstället. För skyddsombud bör ersättare utses (40 §). Vid arbetsställe, där det regelbundet sysselsättes minst 50 arbetstagare, skall finnas en av företrädare för arbetsgivaren och av skyddsombud sammansatt skyddskommitté. Om så finnes påkallat, bör skyddskommitté tillsättas även på arbetsställe med mindre antal arbetstagare (41 §). I 42—44 §§ finns bestämmelser, som är avsedda att garantera att skyddsombud inte hindras att fullgöra sina uppgifter.

Lagens sjunde kapitel stadgar skyldighet för tillverkare eller försäljare av maskiner, redskap eller andra tekniska anord-

ningar att tillse, att sådan anordning, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställas till försäljning eller i reklamsyfte, är försedd med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, ävensom att tillhandahålla för anordningens användning och skötsel erforderliga föreskrifter. Vad nu sagts gäller även den som upplåter anordningen till begagnande. Utför någon såsom självständig företagare installation av sådan anordning, skall han tillse, att föreskrivna skyddsanordningar uppsättes samt att för installationen i övrigt gällande föreskrifter iakttages (45 §). I 46 § stadgas vissa särskilda skyldigheter för ägare och nyttjanderättshavare till grustag. Enligt särskild bestämmelse i lagens inledningskapitel (6 §) äger arbetarskyddslagen tillämpning i nu avsedda fall även om det inte är fråga om verksamhet som omfattas av lagen.

Ättonde kapitlet handlar om tillsyn å lagens efterlevnad. Sådan tillsyn utövas av arbetarskyddsstyrelsen och, under dess överinseende och ledning, av yrkesinspektionens befattningshavare och kommunala tillsynsmän. Inspektionens befattningshavare utgöres av yrkesinspektörer och dem underordnad personal. Kungl. Maj:t kan också förordna, att tillsyn å visst slag av verksamhet skall utövas av specialinspektör (47 §). Det åligger hälsovårdsnämnd att utse en eller flera lämpliga personer att för viss tid eller tills vidare utöva den kommunala tillsynen (48 §).

Den som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagen eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter skall, närhelst han så påfordrar, äga tillträde till arbetsställe, som är underkastat hans tillsyn, ävensom rätt att där företa undersökning som hans tjänsteåligganden kan ge anledning till. Arbetsgivare är pliktig att på anfordran lämna tillsynsorganet de upplysningar som erfordras för tillsynens utövande (50 §). Bestämmelser om tystnadsplikt återfinns i 51 §. I 52 § stadgas att i statens eller kommuns tjänst anställd läkare, som får kännedom om förhållande, vilket strider mot lagen eller med stöd därav meddelad föreskrift, skall göra anmälan därom hos tillsynsorganet. Vidare stadgas att tjänsteläkare, skolstyrelse, hälsovårdsnämnd, byggnadsnämnd och polismyndighet skall lämna tillsynsorganet upplysningar och biträde.

Om det vid ett arbetsställe råder missförhållande i något avseende, som behandlas i stadgandena i andra kapitlet rörande åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall, och missförhållandet inte innebär överträdelse av någon särskilt straffbelagd föreskrift, äger yrkesinspektören skriftligen förelägga arbetsgivaren att inom utsatt skälig tid vidtaga viss åtgärd för att avhjälpa missförhållandet. Yrkesinspektören kan också skriftligen förbjuda arbetsgivaren att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel, visst ämne eller material eller viss arbetsmetod utan att iakttaga visst angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall tillfälle att avge yttrande be-

redas arbetsgivaren (53 § första stycket). Medför missförhållandet synnerlig fara för arbetstagares liv eller hälsa, kan yrkesinspektören utan att avbida sådant yttrande meddela förbud, som träder i kraft omedelbart och gäller intill dess annorlunda förordnas. Om så finnes påkallat, kan yrkesinspektören låta genom polismyndighetens försorg och på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödiga åtgärder för att säkerställa att förbudet upprätthålles (53 § andra stycket). I fråga om lokal som arbetsgivaren fått till sig upplåten kan yrkesinspektören meddela förbud mot upplåtelse, intill dess viss åtgärd vidtagits med lokalen (53 § tredje stycket). Arbetarskyddsstyrelsen äger utan föregående beslut av yrkesinspektör förordna om åtgärd som nu sagts (53 § fjärde stycket). Därest arbetsgivaren åsidosätter bestämmelserna om arbetstidens längd och förläggning eller använder minderårig till arbete som är riskabelt för denne, kan arbetarskyddsstyrelsen meddela arbetsgivaren föreskrifter till tryggande av att de åsidosatta bestämmelserna iakttages. Arbetsgivaren skall ha haft tillfälle att yttra sig i ärendet (54 §).

Vad i det föregående sagts om föreläggande, förbud och föreskrift gäller icke verksamhet, som bedrivs av staten. Finner arbetarskyddsstyrelsen i anledning av anmälan från yrkesinspektör eller eljest att det i statlig verksamhet föreligger missförhållande, som skulle kunna föranleda ingripande om arbetsgivaren varit enskild, skall styrelsen hos den myndighet, som har överinseende över verksamheten, påkalla erforderlig åtgärd. Vidtages ej sådan åtgärd, må styrelsen underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning (60 §).

Om arbetsgivare använder minderårig till arbete utan att denne undergått föreskriven läkarbesiktning, kan yrkesinspektören enligt 55 § skriftligen förbjuda arbetsgivaren att efter utsatt skäligen tid använda den minderårige i arbetet utan att denne undersökts av läkare och intyg rörande undersökningen införts i arbetsboken.

Till förebyggande av att tillverkare, försäljare eller upplåtare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning avlämnar anordningen i strid mot bestämmelserna i 45 §, äger arbetarskyddsstyrelsen, efter det vederbörande beretts tillfälle till yttrande, förbjuda honom att avlämna eller utställa anordningen, med mindre de åtgärder vidtages, som styrelsen finner erforderliga (56 § första stycket). Om synnerliga skäl föreligger får styrelsen utan att avbida yttrande meddela sådant förbud att träda i kraft omedelbart och gälla intill dess annorlunda förordnas. Där så finnes påkallat kan styrelsen låta genom polismyndighets försorg och på bekostnad av tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren vidtaga nödiga åtgärder för att säkerställa att förbudet upprätthålles (56 § andra stycket). I huvudsak motsvarande bestämmelser angående installatör av teknisk anordning finns i 57 §, och 58 § innehåller bestämmelser om åtgärder mot ägare och innehavare av grustag, som inte iakttagit sina skyldigheter.

Till utrönande huruvida ämne eller material, som arbetsgivare använder eller framställer i sin verksamhet, innebär fara för att hos honom sysselsatt arbetstagare ådrager sig ohälsa eller drabbas av olycksfall, är arbetsgivaren skyldig att på anmodan av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör föranstalta om undersökning av ämnet eller materialet eller tillhandahålla erforderliga prov för sådan undersökning. Underlåter arbetsgivaren att efterkomma sådan anmodan, äger arbetarskyddsstyrelsen förelägga honom vite. Motsvarande stadgas beträffande tillverkare, försäljare eller upplåtare av teknisk anordning (59 §).

Lagens nionde kapitel innehåller **a n s v a r s b e s t ä m m e l s e r**. Arbetsgivare, som använder minderårig eller kvinna till arbete i strid mot de särskilda bestämmelserna till skydd för dessa arbetstagarkategorier, straffas med dagsböter (62 §). Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse honom meddelat förbud, föreläggande eller föreskrift, är straffet dagsböter eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, fängelse i högst sex månader (63 §). Till böter högst 300 kr. dömes arbetsgivare som försummar att göra anmälan angående overtidsarbete för minderåriga. Lämnar han oriktig uppgift i sådan anmälan, straffas han med dagsböter (64 §). Den som mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör oriktig uppgift angående vidtagande av åtgärd, varom anvisning lämnats honom, straffas med dagsböter. Detsamma gäller, om tillverkare, försäljare eller upplåtare av teknisk anordning mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör oriktig uppgift beträffande anordningen (65 §). Dagsböter är också straffet för arbetsgivare, som åsidosätter skyldigheten att sörja för att lämplig lokal finns att tillgå för läkarbesiktning av minderåriga (66 §).

Arbetstagare är underkastad ansvar enligt lagen, om han olovligen och utan giltigt skäl borttagit skyddsanordning eller försatt den ur bruk. Han kan då ådömas böter upp till 200 kr. (67 §).

I lagens tionde och sista kapitel återfinns vissa **s ä r s k i l d a b e s t ä m m e l s e r**. Beträffande verksamhet, som bedrivs av staten, skall vad i lagen är stadgat om arbetsgivare samt om tillverkare, försäljare eller upplåtare av teknisk anordning i stället gälla arbetsföreståndaren (70 § första stycket). I fråga om verksamhet, som bedrivs av kommun, stadgas att vad som är föreskrivet beträffande arbetsgivare skall gälla arbetsföreståndare, såvitt angår efterlevnaden av lagens bestämmelser angående minderåriga och kvinnor samt föreskrift eller förbud som meddelats arbetsgivaren jämlikt 54 eller 55 §. Därest arbetarskyddsstyrelsen på framställning av enskild arbetsgivare godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i hans ställe, gäller samma regler som för kommunal verksamhet (70 § andra stycket).

Enligt 71 § skall i den slutliga handläggningen hos arbetarskyddsstyrelsen av ärenden rörande tillämpning av lagen eller med stöd av denna med-

delade föreskrifter i vissa fall deltaga särskilda ledamöter, utsedda efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare. Bestämmelserna i 73 § innebär att arbetarskyddsstyrelsens beslut i bl. a. vissa ärenden rörande minderåriga inte kan överklagas, medan däremot talan mot övriga beslut av styrelsen får föras genom besvär hos Kungl. Maj:t.

Slutligen innehåller lagen bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter angående lagens tillämpning och för arbetarskyddsstyrelsen att meddela råd och anvisningar till ledning vid lagens tillämpning (74 och 75 §§).

Den viktigaste av de tillämpningsföreskrifter, som utfärdats till arbetarskyddslagen, är *arbetarskyddskungörelsen den 6 maj 1949* (nr 208).

Skogsförläggninglagen

Lagen den 25 maj 1951 (nr 305) om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningstag) äger enligt 1 § tillämpning på arbete med skogsavverkning och försågning av virke i direkt samband därmed ävensom på skogsvårds-, kolnings-, flottnings-, flottläggnings-, flottledsbyggnads-, väg- och vattenavledningsarbete.

Därest arbete som nu sagts bedrivs på så stort avstånd från ställe där bostad finnes, att det inte skäligen kan fordras att arbetstagarna skall bege sig dit för inkvartering, skall arbetsgivaren sörja för att arbetstagarna har tillgång till b o s t a d på eller i närheten av arbetsstället. Användes hästar vid arbetet och finns inte inom skäligt avstånd från arbetsstället tillgång till stall, skall genom arbetsgivarens försorg även tillhandahållas s t a l l på eller i närheten av arbetsstället (2 § första stycket). Om arbetsgivaren utan att vara skyldig därtill ändå anvisar arbetstagare bostad i byggnad, som inte stadigvarande användes för bostadsändamål, eller stallrum i byggnad, som inte stadigvarande nyttjas till stall, är arbetsgivaren pliktig att sörja för att bostaden eller stallet uppfyller föreskrifterna i lagen (2 § andra stycket). Bedrivs arbetet på sådant avstånd från bostaden, att arbetstagarna inte lämpligen kan intaga middagsmålet där, skall arbetsgivaren, om det kan anses påkallat även med hänsyn till omständigheterna i övrigt, tillhandahålla r a s t s t u g a på eller invid den plats där arbetet bedrivs (3 §).

Enligt 4 § har begreppen arbetstagare och arbetsgivare samma innebörd som i arbetarskyddslagen med det tillägget att i fråga om flottningsarbete flottningsföreningen alltid skall anses vara arbetsgivare, när flottning sker i allmän flottled, och eljest den som innehar flottningsrätten i flottleden.

De närmast följande bestämmelserna i lagen handlar om b o s t ä d e r n a s b e s k a f f e n h e t. Inledningsvis stadgas att bostaden skall erbjuda tillräckligt utrymme, tillfredsställande skydd mot köld och fukt ävensom goda möjligheter till vila samt i övrigt motsvara de fordringar, som med

hänsyn till yrkets behov samt den tid och de förhållanden, under vilka den kan förväntas bli använd, skäligen kan ställas på en tillfällig bostad. Under den varmare årstiden får inkvartering ske i tält, om det bara gäller några få nätter (5 §). I fråga om bostad, som användes under någon längre tid, skall enligt 6 § särskilt iakttagas, att på varje inkvarterad person skall finnas ett utrymme av minst 7 m³, att avståndet mellan golv och innertak inte får understiga 2 m, att rumshöjden ej får understiga 2,35 m, om det finns både över- och undersängar, samt att bostaden skall vara försedd med erforderligt utrymme för förvaring av livsmedel, kläder och övriga personliga tillhörigheter. I 7 § stadgas beträffande bostad, som användes under den kallare årstiden, att den skall vara försedd med tillfredsställande anordningar för uppvärmning och luftväxling, att den skall vara tillfredsställande varmbonad, att fönstren skall ha dubbla rutor, att det skall finnas förstuga eller dubbla ytterdörrar samt att, om bostaden är avsedd för fyra eller flera arbetstagare, till bostaden skall höra varmbonat torkrum av erforderlig storlek och med tillfredsställande luftväxling. Bostad vid skiljeställe eller flottlägningsplats skall alltid vara försedd med tillräckligt stort torkrum (8 §). Bostad, som användes vid arbete med skogsavverkning eller försågning av virke eller vid kolnings-, flottlägnings-, flottledsbyggnads- eller vägarbete eller vid flottningsarbete vid skiljeställe och som är avsedd för åtta eller flera arbetstagare, skall vara försedd med kök och avskilt utrymme för kocka samt inredd så, att gemensam mathållning kan anordnas. Är bostaden avsedd för flera än tolv arbetstagare, skall den vara försedd med matrum (9 §). I bostad, som användes vid arbete som nyss sagts, får ej i något rum inkvarteras fler än tolv arbetstagare (10 §). Dricksvatten av lämplig beskaffenhet skall tillhandahållas inom skäligt avstånd från bostad och stall. På lämpligt avstånd från bostaden skall finnas avträde (11 §).

Arbetarskyddsstyrelsen äger under vissa omständigheter medge undantag från stadgandena i 6—10 §§ eller överlämna åt skogsyrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medge sådant undantag (12 §).

I 13 § finns bestämmelser om *s t a l l e n s b e s k a f f e n h e t*. Ett skogsstall skall, allt efter vad som kan anses påkallat med hänsyn till omständigheterna, erbjuda tillräckligt utrymme och tillfredsställande skydd mot köld och fukt. Avståndet mellan spiltgolv och innertak får inte understiga 2,2 m. Beträffande stall, som användes den kallare årstiden, skall särskilt iakttagas, att det skall vara uppdelat på två eller flera rum, om det är avsett för fler än tre hästar, att fönstren skall ha dubbla rutor, att det skall ha tillfredsställande anordningar för luftväxling samt att vid stallet skall finnas foderbod. Enligt 14 § kan undantag medges från dessa bestämmelser i samma ordning som gäller i fråga om bostäder.

På varje arbetsställe bör bland arbetstagarna utses ett eller flera

skyddsombud (15 § första stycket). Skyddsombud har att framföra arbetstagarnas önskemål beträffande bostäder och stall och bör verka för goda levnadsförhållanden inom förläggningen samt söka vinna arbetstagarnas medverkan därtill. Finner skyddsombud att viss åtgärd bör vidtagas, skall han göra framställning därom hos arbetsgivaren eller den som på arbetsstället företräder arbetsgivaren. Den som mottagit sådan hänvändelse skall utan dröjsmål lämna ombudet besked i frågan. Beaktas inte framställningen inom skälig tid, äger ombudet påkalla ingripande av skogsyrkesinspektören. Vid inspektion skall tillsynsorganet om möjligt bereda skyddsombud tillfälle att närvara. Tillsynsorganet är pliktigt att kostnadsfritt tillställa skyddsombud avskrift av råd, anvisning eller annat skriftligt meddelande rörande arbetsstället, som avlåtits till arbetsgivaren (16 §).

Lagen innehåller vidare bestämmelser om utseende av skyddsombud (15 § andra och tredje styckena) samt om garantier för att skyddsombud inte hindras i sin verksamhet (17—19 §§). Nu nämnda bestämmelser överensstämmer med dem som återfinns i arbetarskyddslagen.

Enligt 20 § utövas tillsyn å lagens efterlevnad av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av skogsyrkesinspektionens befattningshavare. Den som har att utöva tillsynen skall, närhelst han så påfordrar, äga tillträde till bostäder och stall samt ha rätt att där företaga undersökning. Arbetsgivare är pliktig att på anfordran lämna tillsynsorganet de upplysningar, som erfordras för tillsynens utövande (21 §).

Därest arbetsgivaren inte tillhandahåller bostad, raststuga eller stall i enlighet med lagens föreskrifter, äger skogsyrkesinspektören, där så prövas nödigt, skriftligen förelägga arbetsgivaren att inom utsatt skälig tid rätta missförhållandet. Inspektören kan också skriftligen förbjuda arbetsgivaren att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss bostad eller visst stall utan att iaktta angivna villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall arbetsgivaren ha tillfälle att avge yttrande (22 § första stycket). Medför i vissa särskilt angivna fall missförhållandet synnerlig olägenhet, kan skogsyrkesinspektören utan att avvakta yttrande meddela förbud som nyss sagts att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare. Om så finns påkallat kan han därvid låta genom polismyndighetens försorg och på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödiga åtgärder för att säkerställa att förbudet upprätthålles (22 § andra stycket). Den som upplåtit en byggnad kan av skogsyrkesinspektören förbjudas att upplåta den till bostad eller stall, intill dess viss åtgärd vidtagits (22 § tredje stycket). Arbetarskyddsstyrelsen må utan föregående beslut av skogsyrkesinspektör meddela förbud eller föreläggande som nu sagts (22 § fjärde stycket).

Om flottningsförening underlåter att enligt vad i lagen sägs uppföra bostad eller raststuga gäller särskilda bestämmelser. Då skall skogsyrkesinspektören, om det prövas nödigt, anmäla förhållandet till arbetarskydds-

styrelsen, som äger föra talan mot föreningen vid vattendomstol. Försummar flottningsförening att underhålla bostad eller raststuga för flottningsarbetare, har skogsyrkesinspektören att göra anmälan till länsstyrelsen. I fråga om länsstyrelsens behandling av sådan anmälan gäller vad i lagen om allmän flottled stadgas om underhåll av skyddsbyggnader (23 §).

Vad i det föregående sagts om föreläggande och förbud skall inte gälla verksamhet som bedrivs av staten (24 §). Över föreläggande eller förbud, som meddelats av skogsyrkesinspektör, får klagan föras hos arbetarskyddsstyrelsen (25 §). Beslut av arbetarskyddsstyrelsen i ärende enligt skogs-förelägningslagen kan överklagas hos Kungl. Maj:t (29 §).

Slutligen innehåller lagen vissa *a n s v a r s b e s t ä m m e l s e r* m. m. Den som underlåter att ställa sig till efterrättelse meddelat förbud eller föreläggande straffas med dagsböter eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader (26 §). Vidare kan dagsböter ådömas den som mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller skogsyrkesinspektör oriktig uppgift angående vidtagande av åtgärd, varom anvisning lämnas honom jämlikt lagen (27 §). Beträffande verksamhet, som bedrivs av staten, skall vad som är stadgat om arbetsgivare i stället gälla arbetsföreståndaren (28 §).

Föreliggande förslag

Arbetarskyddslagen

Utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde

Inledningsvis erinrar arbetarskyddsstyrelsen om att arbetarskyddslagen är tillämplig huvudsakligen på rörelse och att detta lett till en uppspaltning av den offentliga verksamheten i ett område som faller under lagen och ett som ligger utanför. Såvitt avser statens civila verksamhet har bl. a. arbetet inom de affärsdrivande verkens lokala och regionala enheter, visst arbete vid andra verk såsom arbete utfört av tullhuspackkarlar och arbete vid sjöfartsverkets förråd m. m. samt arbetet vid sjukhus och på apotek ansetts falla inom lagens tillämpningsområde. Däremot har arbetet inom ämbetsverken, undervisningsväsendet, polis- och åklagarväsendet, rättsväsendet, fängvården samt arkiv, bibliotek och museer, ansetts falla utanför. Inom försvarsväsendet har lagen ansetts tillämplig på exempelvis civilanställda arbetare, under det att den egentliga militärtjänsten inte är underkastad lagen. På kyrkans verksamhet är lagen inte tillämplig. Inom den kommunala förvaltningen har i stort sett samma uppdelning skett som för statens del. Under lagens tillämpningsområde har bl. a. ansetts falla el-, gas- och vattenverk, trafikföretag, sjukhus, folktandvård och läkare, badinrättningar, barnhem, pensionärshem och ålderdomshem samt sport- och friluftsanläggningar, medan brandväsendet och de verksamhetsgrenar, vilkas statliga motsvarighe-

ter är undantagna, ansetts falla utanför. Styrelsen understryker, att i de fall arbetarskyddslagen icke är tillämplig undantaget gäller samtliga arbetstagare inom den ifrågavarande verksamheten, såsom exempelvis vaktmästare och städerskor i ämbetsverk, skolor, fångvårdsanstalter m. m. Motsvarande arbetstagare i verksamhet som faller under lagen, t. ex. sjukvården, åtnjuter givetvis lagens skydd. Inom den privata sektorn har lagen inte ansetts tillämplig på verksamhet, utövad av stiftelser och ideella eller politiska organisationer eller liknande och inte heller på husligt arbete.

Enligt styrelsens mening råder det inte någon tvekan om att arbetarskyddslagens bundenhet vid begreppet rörelse tvingat till gränsdragningar, som stämmer illa överens med den i vårt land knappast ifrågasatta grundsatsen att en lagstiftning, som har till ändamål att så långt det är möjligt garantera den anställde sundhet och säkerhet i arbetet, i princip bör äga allmängiltighet. Styrelsen anför, att behovet av ett i lag reglerat arbetarskydd måhända är påtagligt mindre inom vissa verksamhetsgrenar än inom andra, men att lämpligheten av att ställa dem utanför en skyddslag av så allmän karaktär som arbetarskyddslagen kan diskuteras. Stannar man ändå för en begränsning av tillämpningsområdet, bör man enligt styrelsens mening i vart fall äga tillgång till en gränsbestämningsmetod, som skiljer av vad som bör skiljas av men inte mer. Begreppet rörelse håller i det avseendet inte måttet. Inom ett flertal av de verksamhetsgrenar, som blivit undantagna från lagtillämpningen, finns arbetstagare vilkas uppgifter inte på något sätt skiljer sig från arbetsuppgifterna för dem, som lagen omfattar. Genom en gränsdragning, vars huvudändamål varit att fränkskilja den statliga och kommunala tjänstemannaverksamheten, har man inte endast inkräktat på principen om skyddsintressets allmängiltighet utan också åstadkommit en klyvning av arbetstagargrupper, för vilka ett och samma behov av skyddsföreskrifter föreligger.

Styrelsen framhåller, att arbetarskyddet när det först aktualiserades tog sikte på de verksamhetsformer, där arbetet var förenat med konstaterade risker för olycksfall eller bestående ohälsa, och att skyddslagstiftningen även i våra dagar har en viktig uppgift inom sådan verksamhet. Arbetaren vid maskinen löper stora risker, kontoristen vid skrivbordet tämligen små, när det gäller olycksfall. Mängden av tekniska skydds-föreskrifter för fabriks-industrien och annan maskinell verksamhet kan därför föranleda till — den felaktiga — slutsatsen, att lagen inte har mycket att ge de anställda inom mindre riskabel verksamhet. Det direkta skydd och de arbetsförhållanden i övrigt som lagstiftningen garanterar envar arbetstagare är dock, framhåller styrelsen, av betydande omfattning.

Arbetarskyddslagen och dess tillämpningsföreskrifter avser, heter det i fortsättningen, att garantera den anställde största möjliga sundhet och säkerhet i arbetet. Riktlinjerna ges i den grundläggande deklARATIONEN i 7 § första stycket, att arbetsgivare är pliktig att iakttaga allt som med hänsyn

till arbetets natur och de förhållanden, under vilka arbetet bedrivs, samt arbetstagares ålder, yrkesvana och övriga förutsättningar för arbetet skäli- gen kan erfordras för att förebygga att hos honom sysselsatt arbetstagare ådrager sig ohälsa i följd av arbetet eller drabbas av olycksfall däri. Utöver denna allmänna deklaration, vilken kompletteras med en förpliktelse för arbetstagarna att i vad på dem ankommer medverka till förekommande av ohälsa och olycksfall, innehåller arbetarskyddslagen ett stort antal mera specificerade stadganden.

Styrelsen framhåller, att de flesta föreskrifterna i arbetarskyddslagen saknar straffsanktion. Lagen kan därför sägas i första hand bygga på arbetsgivarnas egna initiativ och åtgöranden. Yrkesinspektionens tillsyns- uppgifter är lika mycket av rådgivande som av övervakande natur. Inspek- tionen skall genom upplysningar, råd och anvisningar hjälpa arbetsgivarna att åstadkomma säkra och sunda förhållanden på arbetsplatsen. Först om detta visar sig ogenomförbart på frivillighetens och övertygelsens väg, skall de av lagen anvisade tvångsmedlen tillgripas. Den allmänna rådgivande ka- raktär, som arbetarskyddslagen sålunda kan anses ha, är enligt styrelsens åsikt inte något hinder mot utan snarast ett skäl för att lagen göres allmän- giltig. Styrelsen betonar, att det bör vara av stort värde för både arbetsgi- vare och arbetstagare i alla verksamhetsformer att kunna påkalla hjälp från erfarna och kompetenta offentliga organ för att få arbetarskyddsproblemen lösta.

Vad angår arbetslokalernas beskaffenhet konstaterar styrelsen, att vad arbetarskyddslagen kräver är ett iakttagande av normal sundhet och sä- kerhet. Detta gäller såväl byggnadstekniska frågor som åtgärder för till- godoseendet av de anställdas berättigade krav på en viss sanitär standard och på en viss arbetskomfort i övrigt. Den anställda inom en rörelse har här- igenom betydligt större möjligheter att erhålla goda arbetslokaler än den anställda inom en verksamhet, där man är hänvisad till vad de allmänna byggnads- och hälsovårdsföreskrifterna kan ha att säga om arbetslokaler- nas beskaffenhet. Något hållbart skäl för denna olikhet kan enligt styrel- sens uppfattning inte anses föreligga.

Lagens bestämmelser om arbetstiden och dess förläggning kan, heter det i fortsättningen, sägas vara uttryck för allmängiltiga synpunkter på för- hållandet mellan arbete och vila, sett ur säkerhets- och hälsosynpunkt, och bör utgöra norm vid allt arbete, som någon utför för annans räkning och som det tillkommer arbetsgivaren att leda och övervaka. Bestämmelserna är för övrigt förbundna med relativt långtgående undantag och dispens- möjligheter, så att de knappast behöver verka hämmande på någon form av verksamhet. Däremot ger de goda garantier mot ett otillbörligt utnytt- jande av arbetskraften.

De föreskrifter som reglerar minderårigas användande i arbete är, fram- håller styrelsen, medicinskt grundade, och eventuella undantag förutsätter

en noggrann prövning. Detta visar vilken vikt man tillmäter skyddandet av den minderåriga arbetskraften. Styrelsen anser det därför olyckligt att man av lagtekniska skäl tvingats ge dessa bestämmelser samma begränsade tillämpning som lagen i övrigt. För minderåriga arbetstagare inom exempelvis statliga och kommunala verk och institutioner bör gälla samma skydds-föreskrifter som för andra minderåriga arbetstagare.

Styrelsen understryker slutligen, att samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare enligt arbetarskyddslagens bestämmelser därom bör vara regel på varje arbetsplats.

Slutsatsen av arbetarskyddsstyrelsens överväganden blir, att arbetarskyddslagens tillämpning bör utvidgas till att i princip avse varje verksamhet, vari arbetstagare användes för arbetsgivares räkning.

Arbetarskyddsstyrelsen lämnar därefter en redogörelse för hur en utvidgning av lagens tillämpningsområde kan komma att verka för olika kategorier anställda. Beträffande statlig civil verksamhet upp-lyser styrelsen, att av sammanlagt ca 235 000 anställda ca 175 000 redan omfattas av lagen såsom tillhörande statens affärsdrivande verk och därmed jämförlig verksamhet. De återstående är sysselsatta inom den egentliga statsförvaltningen, i huvudsak ämbetsverken, undervisningsväsendet, rättsväsendet, polis- och åklagarväsendet, fångvården samt arkiv, bibliotek och museer. Styrelsen finner inte skäl föreligga att utesluta någon av dessa verksamhetsgrenar från lagens tillämpningsområde. Inte heller finner styrelsen vid en genomgång av de skilda bestämmelserna i lagen anledning att göra några speciella undantag för statstjänst av hithörande slag. Tillräckliga möjligheter till undantag från exempelvis stadgandena om natt- och veckovila finns enligt styrelsens mening redan nu i lagen.

Till de frågor, som arbetarskyddsstyrelsen funnit skäl att närmare granska för den statliga verksamhetens vidkommande, hör arbetarskyddslagens regler om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare. Härvid framhåller styrelsen, att den allmänna deklARATIONEN i 39 § om att arbetsgivare och hos honom anställda arbetstagare i samverkan skall bedriva ett på lämpligt sätt organiserat skyddsarbete är applicerbar på all verksamhet. Föreskrifter av motsvarande innebörd gäller, påpekar styrelsen, redan för den civila statliga verksamheten. Styrelsen hänvisar till allmänna verksamstadgan och Kungl. Maj:ts cirkulär angående företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen. Skyddsombud bör utses inom här ifrågavarande verksamhetsgrenar lika väl som inom motsvarande privata. De närmare föreskrifterna om skyddsombud kan enligt styrelsen tillämpas utan undantag. Enligt 41 § lagen skall å arbetsställe, där det regelbundet sysselsättes minst femtio arbetstagare, finnas en av företrädare för arbetsgivaren och av skyddsombud sammansatt skyddskommitté. Kommitténs verksamhet är av rådgivande natur och den kan inte fatta några bindande beslut i arbetar-

skyddsfrågor. Eftersom en av huvuduppgifterna för företagsnämnderna hos de statliga myndigheterna är att verka för effektivisering av skyddsarbetet och arbetshygienen inom respektive verk, kan det enligt styrelsen ifrågasättas om skyddskommittéer skulle ha någon uppgift att fylla hos dessa. Styrelsen hänvisar till att den i annat sammanhang förklarat, att företagsnämnd kan träda i stället för skyddskommitté under förutsättning att skyddsombud ingår som ledamöter i nämnden. Något undantag för viss statlig verksamhet är därför enligt styrelsens mening inte påkallat.

Tillsyn å arbetarskyddslagstiftningens efterlevnad utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt under dess överinseende och ledning av den allmänna yrkesinspektionen, specialinspektörer och kommunala tillsynsmän. Den civila statliga verksamhet, varom här är fråga, torde enligt styrelsen i stort sett falla utanför specialinspektörernas tillsynsområden. Det kan tänkas att något lokalt statligt organ är av så ringa storleksordning, att det i och för sig skulle falla under den kommunala tillsynen. Lämpligheten härav kan, säger styrelsen, i hög grad ifrågasättas, varför det torde få ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att vidtaga erforderlig jämkning av tillsynens fördelning.

Arbetarskyddsstyrelsen framhåller vidare, att vad i lagen stadgas om tvångsmedel (föreläggande och förbud) för åstadkommande av rättelse i missförhållande, som råder på ett arbetsställe, inte äger tillämpning på verksamhet som bedrivs av staten. I stället skall arbetarskyddsstyrelsen hos den myndighet, vilken har överinseende över verksamheten i fråga, påkalla rättelse och i sista hand kan styrelsen underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Detta kan och bör enligt styrelsens uppfattning tillämpas beträffande all civil statlig verksamhet.

Ehuru föreskrifterna i arbetarskyddslagen i huvudsak inte är straffsanktionerade, finns det emellertid, framhåller arbetarskyddsstyrelsen, ett mindre antal ansvarsbestämmelser. Dessa är tillämpliga även på rörelse, som bedrivs av staten. I sådant fall utkräves det ansvar, som eljest drabbar arbetsgivaren, av en särskilt utsedd arbetsföreståndare. Bestämmelserna här om anser styrelsen kunna tillämpas på all civil statlig verksamhet.

Den kommunala förvaltningen uppvisar, fortsätter arbetarskyddsstyrelsen, i stort sett samma verksamhetsformer som den statliga. Från arbetarskyddssynpunkt sett föreligger ingen skillnad mellan statlig och kommunal förvaltningsverksamhet. Detta gäller i vart fall den allmänt administrativa verksamheten, polis- och åklagarväsendet, rättsväsendet, undervisningsväsendet samt bibliotek, museer och arkiv. Den kommunala verksamhet, som utövas av skatte- och uppbördsverken, är från arbetarskyddssynpunkt av samma karaktär som den allmänt administrativa verksamheten. När det gäller den kommunala verksamheten torde, säger styrelsen, endast för brandväsendet behövas en speciell undersökning av frågan huruvida arbetarskyddslagens föreskrifter kan vinna tillämpning. Därut-

över tar styrelsen upp polisväsendet, som hittills varit en i stort sett kommunal angelägenhet, till behandling i samband med den kommunala verksamheten.

Styrelsen anför, att polisväsendet vid olika tillfällen nämnts som exempel på en verksamhet, som med hänsyn till sin speciella karaktär inte lämpligen bör omfattas av en mera allmän skyddslagstiftning, syftande till förebyggande av olycksfall i arbete och ohälsa till följd av arbetet. Skälen för denna uppfattning har enligt styrelsen knappast klart redovisats. Den förklaringen ligger nära till hands, att man dragit en parallell med den militära verksamheten, fattat ståndpunkt med stöd av en gängse uppfattning om denna och som följd därav inte funnit det av behovet påkallat att närmare utreda frågan. Man har väl också påverkats av det faktum, att skaderiskerna inom polisverksamheten, då närmast den utåt synliga verksamheten såsom ordningspolistjänst och spaning, i första hand hänför sig till direkta angrepp på person. Detta är skaderisker, som det inte står i arbetarskyddslagstiftningens makt att förebygga.

Polistjänsten är sålunda, framhåller styrelsen, förenad med risker som inte återfinnes inom annan verksamhet. Men i likhet med de flesta arbetstagare utsättes också polismannen för risk för olycksfall och ohälsa av de slag arbetarskyddet normalt vill förebygga. Den ständiga skifttjänstgöringen i förening med fot- eller bilpatrullering är såväl fysiskt som psykiskt presande. Polismannen bör därför tillförsäkras lämpliga arbetspauser, han bör ha möjlighet att under patrulleringsavbrott nattetid intaga förtäring och få en stunds effektiv vila, och han skall inte under stationstjänst tvingas uppehålla sig i lokaler, som är sanitärt undermåliga. Sammanfattningsvis konstaterar styrelsen att det inte finns någonting i polistjänsten som är oförenligt med gällande arbetarskyddsföreskrifter. Där bestämmelserna i sin konkreta formulering innehåller vissa normer, som kunde vara till hinder i polisverksamheten, t. ex. bestämmelserna om arbetstiden och dess förläggning, ger lagen de möjligheter till undantag, som verksamheten kräver. Några skäl att ställa polisverksamheten utanför den allmänna arbetarskyddslagstiftningen kan sålunda enligt styrelsens mening inte anses föreligga.

Beträffande brandväsendet uttalar styrelsen, att också brandkårstjänsten är förenad med speciella risker, som knappast återfinns inom andra verksamhetsgrenar och som ansetts ställa hinder i vägen för dess införande under allmänna arbetarskyddsföreskrifter. Men om man bortser från brandkårstjänstens påtagliga osäkerhetsmoment och de kvalificerade risktagningar som ibland kräves i samband med räddningsarbetet, uppvisar den enligt styrelsens bedömning inga mer påtagliga olikheter i förhållande till andra yrken sedd från arbetarskyddssynpunkt. Bestämmelserna om exempelvis arbetslokaler, personalrum, personlig skyddsutrustning, första hjälpen vid olycks- och sjukdomsfall samt skyddsombud kan och bör vara

tillämpliga på brandväsendet. De krav på skydd mot yrkesskada, som arbetarskyddet uppställer, bör kunna göras tillämpliga i motsvarande grad som i andra farliga yrken utan att för den skull effektiviteten hos brandförsvaret påverkas.

Arbetarskyddsstyrelsen framhåller att lagens bundenhet vid begreppet rörelse även i fråga om kyrkans verksamhet haft vissa icke önskvärda följdverkningar, med hänsyn bl. a. till det stora antalet kyrkogårdsarbetare, vilka utför ett arbete av den art som eljest naturligen hör hemma inom lagens tillämpningsområde. För dessa torde behovet av skydd mot olycksfall och ohälsa stå utom all diskussion. Att även klockringare och kyrkvaktmästare har ett visst behov av skydd torde också, anser styrelsen, stå klart. Den kyrkliga verksamheten i övrigt kan väl, anför styrelsen, inte antagas ha något mera påtagligt skyddsbehov, men styrelsen anser inte därför att det finns anledning att ställa någon del av den kyrkliga verksamheten utanför arbetarskyddslagen.

I frågan om arbetarskyddslagens förhållande till försvarets verksamhet erinrar styrelsen till en början om att, eftersom lagen är tillämplig endast på rörelse, den egentliga militärtjänsten inte omfattas av lagen. Den verksamhet inom försvaret, som bedrivs på väsentligen samma sätt som civil verksamhet av motsvarande slag och som inte är att hänföra till militär övning, betraktas däremot som rörelse och är sålunda underkastad arbetarskyddslagens bestämmelser. Om arbetet inom dessa verksamhetsgrenar utföres av civil eller militär eller civilmilitär personal saknar i sammanhanget betydelse. Styrelsen erinrar om att lagen är tillämplig även på värnpliktiga, i de fall dessa beordras utföra arbete av här omnämnt slag.

Enligt arbetarskyddsstyrelsens uppfattning föreligger principiellt sett ett motsvarande skyddsintresse inom den egentliga militärtjänsten som inom de delar av försvarets verksamhet, som redan är underkastade arbetarskyddslagen. Militärtjänstens i många stycken särpräglade karaktär, dess alldeles speciella mål och medel, gör den emellertid till en ur skyddssynpunkt svårbedömd verksamhetsform.

All verksamhet inom försvaret har, framhåller styrelsen, som arbetshypotes ett krigstillstånd med dess från det normala avvikande förhållanden. För att krigsmakten skall ha möjlighet att fylla sin uppgift i krig kräves, att verksamheten i fred i betydande utsträckning anpassas efter den verklighet, som väntar i krig. Framför allt gäller detta den militära utbildnings- och övningsverksamheten, vare sig den tillhör dagsrutinen inom eller invid de fasta fredsetablisementen eller har en mera fältmässig karaktär. Nödvändigheten av en krigsmässig utformning av verksamheten gör sig enligt styrelsen särskilt gällande vid de olika förbandens och försvarsgrenarnas samövningar, och det är också då som den nödvändiga realismen förutsätter att man bortser från annars normala skyddsåtgärder. Detta gäller inte endast åtgärder till förekommande av olycks- och sjukdomsfall i arbetet utan

i lika hög grad åtgärder, som avser att bereda den anställde sunda arbetsförhållanden i en mera vidsträckt bemärkelse. Eftersom det moderna arbetarskyddet också har en allmänt social målsättning, faller under begreppet sundhet i arbetet även normal arbetskomfort. Förmåner av nu nämnda slag är, anför styrelsen, i stor utsträckning otänkbara under fältmässigt bedrivna militära övningar. Under sådana övningar kan den enskilde individen ha anspråk på att inte onödigtvis utsättas för olycksfallsrisker eller risker för bestående sjukdom, men i övrigt måste han godtaga förhållandena sådana de är och finna sig både i strapatser av mer eller mindre riskabel art och i frånvaron av arbetskomfort i civil mening. Det får enligt styrelsen av anförda skäl anses uteslutet att tillämpa arbetarskyddslagens föreskrifter på den del av den egentliga militärtjänsten, som nu berörs. Beträffande den fast anställda militära personalens arbetsuppgifter i fred framhåller arbetarskyddsstyrelsen att dessa till större delen är koncentrerade kring utbildningen av åldersklassens värnpliktiga. Denna utbildning sker, konstaterar styrelsen, i flertalet vapengrenar inom eller i omedelbar närhet av fasta fredsetablisement. Härvid tillämpas som regel normal arbetsdag med bestämda måltidsraster och med natt- och veckovila. Man har också möjligheter att ordna matsalar och andra personalrum. Det man sysslar med skiljer sig emellertid till sin karaktär så väsentligt från civilt arbete, för vilket arbetarskyddslagen är avfattad, att det a priori förefaller tvivelaktigt, om lagen kan eller bör göras tillämplig på denna del av den militära verksamheten.

En genomgång av arbetarskyddslagen med hänsyn till möjligheterna att tillämpa dess bestämmelser på nu ifrågavarande del av den egentliga militärtjänsten ger enligt styrelsen vid handen att lagen åtminstone delvis skulle kunna göras tillämplig på viss egentlig militärtjänst. Ett sådant sätt att lösa skyddsfrågorna inom denna verksamhet finner styrelsen dock ägnat att väcka allvarliga betänkligheter. Bl. a. skulle undantagen i förhållande till vad som gällde för annan verksamhet bli alltför många. Tillämpandet av en för civil verksamhet avfattad lag på rent militära förhållanden skulle också kunna medföra konfliktsituationer därigenom att icke berättigade jämförelser gjordes med lagens tillämpning på det civila området. Lagens bestämmelser skulle på så sätt få olika materiell innebörd när de tillämpades på civilt arbete och på den egentliga militärtjänsten.

Arbetarskyddsstyrelsen förordar att den egentliga militärtjänsten undantages från lagens tillämpningsområde. De anställdas berättigade anspråk på sunda och säkra arbetsförhållanden anser styrelsen kunna tillgodoses genom särskilda föreskrifter, avfattade med hänsyn till den militära tjänstens speciella förhållanden. Formellt sett innebär förslaget, framhåller styrelsen, att arbetarskyddslagens tillämpningsområde inte utvidgas när det gäller den militära verksamheten. Det är däremot tänkbart, att den fortskridande mekaniseringen och annan teknisk utveckling inom försvaret i

realiteten innebär, att allt flera arbetsmoment kommer att bedrivas på samma sätt som civilt arbete av motsvarande slag och få en alltmer självständig karaktär i förhållande till de militära övningarna. Härigenom skulle en faktisk utvidgning av arbetarskyddslagens giltighet på det militära området kunna uppstå, mot vilken inga erinringar torde kunna göras.

Arbetarskyddsstyrelsen framhåller, att gällande lags anknytning till begreppet rörelse medfört att *p r i v a t v e r k s a m h e t* bedriven av stiftelser, ideella föreningar, fackorganisationer, politiska organisationer, välgörenhetsorganisationer och liknande inte ansetts falla inom lagens tillämpningsområde. I ett stort antal fall skötes nu avsedd verksamhet helt eller delvis av avlönad arbetskraft och då föreligger alltså ett arbetsgivar-arbetsagarförhållande. Om verksamheten bedreves i vinstsyfte, skulle den följaktligen vara underkastad lagens bestämmelser.

Det måste enligt styrelsens mening anses otillfredsställande, att en verksamhet, som bedrivs på exakt samma sätt som näringsverksamhet i allmänhet, skall vara undantagen från arbetarskyddslagstiftningen enbart på den grund att den eventuella vinsten är avsedd att oavkortad gå till välgörande eller andra ideella ändamål. Ur arbetarskyddssynpunkt är det oväsentligt vad verksamheten tjänar för syfte. Då det är fråga om en efter affärsmässiga principer utövad verksamhet med avlönad arbetskraft, bör man inte ge efter på de krav arbetarskyddslagen uppställer beträffande sundhet och säkerhet på arbetsplatsen. Någon anledning att undantaga verksamhet, utövad av ideella föreningar och andra liknande organisationer, från arbetarskyddslagens tillämpning anser styrelsen inte föreligga.

En utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde till att omfatta varje verksamhet som grundar ett arbetsgivar-arbetsagarförhållande skulle, påpekar styrelsen, medföra att *h u s l i g t a r b e t e* som i arbetsgivarens hem utföres av hembiträden och barnsköterskor m. fl. skulle komma att omfattas av lagen. Ur arbetstagersynpunkt är det möjligen ett önskemål att så bleve fallet. Arbetsgivarparten skulle däremot med säkerhet opponera sig. Inom hemmets väggar vill man så långt möjligt vara sin egen herre, man vill ha sitt privatliv skyddat mot insyn, och man tror sig kanske om att själv kunna avgöra på vad sätt familjemedlemmar och anställda skall skyddas mot olycksfall och ohälsa, orsakade av arbetsförhållandena. Hur det än förhåller sig med det sist anförda, bör dock de förstnämnda skälen enligt styrelsens uppfattning vara tillräckliga för att denna verksamhet undantages från lagtillämpningen. Tillsynen å lagens efterlevnad skulle stöta på åtskilliga svårigheter och för den inspekterande själv framstå som en föga eftertraktansvärd sysselsättning. Styrelsen tillägger, att när det gäller hembiträden förhållandet mellan tillgång och efterfrågan är sådant, att man från arbetsgivarsidan gör allt man kan för att skapa säkra och trivsamma arbetsförhållanden för den hushållshjälp man lyckats få. Vid en utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde bör sålunda hushållsarbete i arbetsgivarens hem undantagas från tillämpningen.

Arbetarskyddsstyrelsens övriga förslag till ändringar i arbetarskyddslagen

Det första av de förslag till ändringar i speciella stadganden i arbetarskyddslagen, som styrelsen framlägger, gäller även en fråga om tillämplighetsområdet, nämligen såvitt avser yrkesutbildningselever. Styrelsen erinrar om att lagen i princip äger tillämpning endast då det föreligger ett arbetsgivar-arbetstagarförhållande men att vissa undantag gjorts från denna princip. Sålunda skall lagen äga tillämpning bl. a. på arbete, som elev utför vid sådan anstalt för yrkesutbildning eller avdelning därav, beträffande vilken Kungl. Maj:t förordnat att lagen skall gälla. Sådant förordnande har givits i en kungörelse den 10 juni 1949 (nr 351). Enligt särskilt stadgande i arbetarskyddslagen skall dock bestämmelserna om raster, natt- och veckovila, minimiålder, arbetsbok, läkarbesiktning, arbetstid m. m. inte gälla för dessa elever. Under hänvisning till det senaste årtiondets reformer inom skolväsendet föreslår styrelsen, att det arbete som i samband med undervisning i yrkeskunskap eller förberedande yrkesutbildning utföres av skolelev inom skolans lokaler skall jämföras med arbetet vid yrkesskolorna och alltså i motsvarande mån kunna genom förordnande av Kungl. Maj:t underkastas arbetarskyddslagen.

Beträffande den yrkespraktik som skolans elever erhåller i näringslivet anför styrelsen, att enligt dess praxis elever i försöksskolans årskurs 9 betraktas som arbetstagare enligt 1 § arbetarskyddslagen. I dessa fall har alltså lagen ansetts tillämplig i full utsträckning. Något skäl att frångå denna uppfattning anser styrelsen inte föreligga. Motsvarande bör enligt styrelsen gälla även för de folkskoleelever som erhåller yrkespraktik ingående i ämnet yrkeskunskap men däremot inte för de elever, som i försöksskolans årskurs 8 eller i folkskolans sista årskurs erhåller praktisk yrkesorientering ute i näringslivet.

De i arbetarskyddslagens fjärde kapitel upptagna särbestämmelserna för minderårigas användande i arbete föreslås av styrelsen bli ändrade i vissa avseenden. Styrelsen påpekar, att den generella minimiålder, vilken en minderårig måste ha uppnått för att över huvud taget få användas till arbete, är 14 år, medan för industriellt arbete och därmed jämförliga, i lagen uppräknade arbeten minimiåldern är 15 år. Vidare skall den minderårige ha fullgjort sin skolplikt före anställningens början. Vissa möjligheter till undantag finns, och styrelsen meddelar för närvarande dispenser för skolelever, som inte uppnått respektive åldersgränser men som skall ha i skolförfattningarna avsedd yrkespraktik i näringslivet. Enligt styrelsens uppfattning kan arbetet med sökande och beviljande av dispenser i dessa fall med fog betraktas som onödigt, och styrelsen föreslår därför att de angivna bestämmelserna om åldersgränser och fullgjord skolplikt inte skall gälla i fråga om den yrkespraktik som beredes genom skolans försorg.

Beträffande den särskilda minimiåldern 15 år för industriellt och lik-

nande arbete anför arbetarskyddsstyrelsen, att den sjuåriga skolformen på sina håll kommer att finnas kvar under så gott som hela 1960-talet och att det alltså kan förmodas att 14-åringar i viss utsträckning kommer att användas i sådant arbete. Antalet ansökningar om undantag från regeln om 15 år som minimiålder har dock hittills varit synnerligen ringa i förhållande till antalet barn, som lämnat skolan vid 14 års ålder. Detta tyder enligt styrelsens uppfattning på att 14-åringar användes till sådant arbete utan att erforderligt medgivande sökts. Styrelsen föreslår därför, att i lagrummet intages en bestämmelse av innebörd att styrelsen får befogenhet att meddela generell dispens för viss ort eller visst skoldistrikt, där endast sjuårig skolplikt finns.

Styrelsen berör vidare stadgandet om att en minderårig inte får användas till arbete utan att arbetsbok avlämnas till arbetsgivaren. Arbetsboken skall innehålla uppgift om den minderåriges namn, ålder och skolförhållanden samt läkarintyg angående hans hälsotillstånd och kroppsutveckling. Företer den minderårige sjuklighet, svaghet eller bristande kroppsutveckling, skall i läkarintyget angivas i vilket avseende så är fallet ävensom under vilka villkor han ändå får användas till arbete. Det åligger i första hand skolläkaren att utfärda sådant intyg. Arbetsgivaren skall, om anställningen varar minst en månad, i arbetsboken anteckna arbetsstället, verksamhetens art samt den minderåriges anställningsdag, sysselsättning och arbetstid. Arbetsboken avser att möjliggöra en kontroll av de förhållanden, varunder minderåriga användes till arbete, och av deras hälsotillstånd.

Föreskriften om avlämnande av arbetsbok är obligatorisk och gäller allt arbete, varå arbetarskyddslagen är tillämplig, med undantag av sådant arbete för vilket bestämmelserna om minderåriga inte gäller. Möjligheter till eftergift från föreskriften finns inte. Det har emellertid, anför styrelsen, i olika sammanhang ifrågasatts huruvida arbetsboken alltid har en uppgift att fylla, när det gäller minderårig som är elev i skola där statsunderstödd skolhälsovård är anordnad. Sålunda har skolöverstyrelsen i en framställning till Kungl. Maj:t år 1950 framhållit, att utfärdandet av läkarintyg i arbetsböcker medför en stor arbetsbelastning för skolläkarna och framlagt olika förslag att minska detta arbete. Ett förslag avsåg att arbetarskyddslagen skulle ändras så, att arbetsbok inte skulle erfordras för arbete av kortare varaktighet, förslagsvis tre veckor. I utlåtande över skolöverstyrelsens framställning avvisade arbetarskyddsstyrelsen förslaget om en treveckorsgräns, enär en sådan gräns skulle vara omöjlig att övervaka. Styrelsen föreslog i stället, att arbetsbok inte skulle erfordras i fråga om arbete, som under skoltermin eller jullov utföres av elev vid folkskola eller annan allmän läroanstalt. Någon sådan ändring vidtogs dock inte. Vidare har riksförbundet för sockersjuka, med hänsyn till de olägenheter avlämnandet av arbetsbok kan medföra för sockersjuka minderåriga, år 1955 föreslagit att arbetsbok inte skulle behövas vid kortvariga anställningar.

Styrelsen finner de angivna synpunkterna värda att beaktas. Det torde få anses, säger styrelsen, att besväret med att begära och utfärda arbetsbok för skolelever oftast inte står i rimlig proportion till den betydelse arbetsboken har från arbetarskyddssynpunkt. Den behövliga förenklingen kan uppnås på olika sätt. Man kan, såsom arbetarskyddsstyrelsens överläkare föreslagit, för alla skolelever ersätta arbetsboken med en enklare handling, ett arbetstillstånd, upptagande uppgifter om den minderåriges namn och ålder och den skola, där han är elev, samt utlåtande av skolläkaren huruvida den minderåriga inte eller endast under vissa villkor må användas till visst slag av arbete. Även utfärdandet av ett sådant enkelt arbetstillstånd skulle dock medföra ett visst arbete för skolan och särskilt för skolläkaren.

En annan möjlighet, som enligt styrelsens mening bör övervägas, är att ändra lagen så, att arbetsbok eller arbetstillstånd ej alls skall behöva avlämnas för elev i skola, där statsunderstödd skolhälsovård är anordnad. Styrelsen hänvisar till att enligt folkskolestadgan eleverna i första årskursen — samt övriga nyinskrivna elever — skall läkarundersökas i början av läsåret. Därutöver skall eleverna undersökas minst två gånger under skoltiden. Klena, sjuka och sjukdomshotade barn, s. k. kontrollbarn, skall undersökas så ofta skolläkaren finner erforderligt.

I fråga om elever, vilka erhåller yrkespraktik i näringslivet, synes enligt styrelsens mening mycket litet vara att invända mot att kravet på arbetsbok slopas. För att en minderårig skolelev eljest skall få ta arbete under skoltermin fordras, framhåller arbetarskyddsstyrelsen i fortsättningen, på grund av lagens krav på fullgjord skolplikt att medgivande av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör inhämtas. Innan sådant medgivande lämnas, får skolan yttra sig. Härvid begäres skolläkarens utlåtande, om eleven är kontrollbarn eller klassläraren eljest har anledning förmoda att eleven är sjuk eller klen. Beslutet om medgivande utfärdas i två exemplar, varav det ena skall företes för arbetsgivaren. Även i detta fall anser sig styrelsen med stor säkerhet kunna antaga, att eleven icke kommer att sysselsättas med arbete, som är olämpligt med hänsyn till hans hälsotillstånd. Arbetsbok eller arbetstillstånd synes således kunna undvaras även för arbete under skoltermin.

När det gäller elevers arbete under ferietid sker, anför styrelsen, den medicinska yrkesrådgivningen i samband med utfärdande av arbetsbok och någon annan form än anteckning i arbetsbok eller arbetstillstånd är knappast tänkbar. I fråga om så kortvarigt arbete som under jul- och påskloven kan enligt styrelsens mening hälsoriskerna för den minderåriga antagas vara obetydlig. Från denna synpunkt skulle det alltså kunna vara obehövt att kräva arbetsbok eller arbetstillstånd i dessa fall. Om ingen form av arbetspass behöver uppvisas av den minderåriga, bortfaller emellertid en viktig möjlighet att kontrollera hans ålder. Styrelsen finner sig ändå böra före-

slå, att varken arbetsbok eller arbetstillstånd skall erfordras för arbete under jul- eller påsklov. För arbete under sommarferien är det däremot enligt styrelsens uppfattning erforderligt med en medicinsk kontroll, så att den minderårige icke användes till arbete, varav hans hälsa kan ta skada. I dylika fall bör dock arbetsboken kunna ersättas med ett enkelt avfattat arbetstillstånd.

Med stöd av det anförda föreslår styrelsen, *dels* att arbetsbok inte skall behöva avlämnas för minderårig, som är elev i skola där statsunderstödd skolhälsovård är anordnad, om eleven erhåller yrkespraktik i näringslivet eller med tillstånd av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör tagit anställning under skolterminen eller tagit anställning under jul- eller påsklov, *dels* att för elev i skola som nyss sagts arbetsboken vid arbete under sommarlovet ersättes med ett arbetstillstånd, innehållande uppgift om den minderåriges namn, ålder och skola ävensom de föreskrifter angående den minderåriges användande i arbete, som skolläkaren finner skäl att meddela.

Arbetarskyddsstyrelsen tar vidare upp arbetarskyddslagens bestämmelse om att vid arbetsställe, där minderårig användes till arbete, l ä k a r b e s i k t n i n g i regel skall företagas å de minderåriga en gång varje kalenderår. Styrelsen erinrar om att föreskrifter angående läkarbesiktning av minderåriga arbetstagare fanns redan i lagen den 17 oktober 1900 om minderårigas och kvinnors användande i industriellt arbete och att de i stort sett oförändrade överfördes till 1912 års lag om arbetarskydd. Skyldigheten var där begränsad till industriellt och visst likartat arbete. I 1949 års lag utsträcktes besiktningsskyldigheten till att avse i princip alla minderåriga.

I fortsättningen redogör styrelsen för en undersökning, utförd av bl. a. styrelsens överläkare, rörande betydelsen av nuvarande bestämmelser om läkarbesiktning. Undersökningen omfattade genomgång av 4 337 arbetsböcker, vilka insänts till arbetarskyddsstyrelsen under åren 1949—1952. Utredningen visade, att en förhållandevis ringa andel, 5—10 procent, av de minderåriga var behäftade med sådana svagheter i hälsotillståndet, som motiverade remiss till annan läkare och uppställande av villkor för den minderåriges användande till arbete. Vidare framkom att om sådant villkor vid ett tillfälle föreskrivits för någon, det i stor utsträckning fått kvarstå vid senare undersökningstillfällen, under det att för de en gång »friskförklarade» endast i mycket ringa utsträckning, högst 1 procent av fallen, sedermera uppställts något villkor. Endast i omkring 0,2 promille av fallen hade besiktningssläkaren utfärdat förbud för den minderårige att vidare arbeta. I omkring 6 procent av fallen hade läkaren uppställt villkor för det fortsatta arbetet. Man fann dock, att dessa villkor som regel träffat minderåriga, som tidigare visat någon svaghet eller något sjukdomstillstånd. De som utförde undersökningen drog den slutsatsen, fortsätter styrelsen, att de former, under vilka den nu förekommande läkarbesiktningen sker, inte är adekvata och rationella. De föreslog en effektivisering av besiktningss-

systemet, som gick ut på att de vid den grundläggande läkarundersökningen friskförklarade minderåriga skulle befrias från de årliga besiktningarna tills vidare och att de vid den första undersökningen icke friskförklarade skulle — i likhet med de s. k. kontrollbarnen inom skolhälsovården — vid mera ingående besiktningar än hittills kontrolleras med lämpliga tidsmellanrum. Därvid borde tillses, att villkor för arbetet följdes, att nödvändiga medicinska undersökningar utfördes osv. Härigenom skulle, ansåg man, åstadkommas ett rationellare utnyttjande av besiktningssläkarnas arbetskraft med färre besiktningar av friska barn och ett effektivare omhändertagande av de klena.

Arbetskyddsstyrelsen finner för sin del den refererade undersökningen tyda på att den årliga besiktningen av minderåriga enligt nuvarande system är en alltför omfattande och kostsam organisation i förhållande till de vunna resultaten. Styrelsen föreslår därför att en reform vidtages. Till en början framhåller styrelsen, att det icke synes erforderligt med besiktning av minderåriga arbetstagare, som är elever i skola, där statsunderstödd skolhälsovård är anordnad. Dessa bör därför erhålla befrielse från den årliga läkarbesiktningen. Deras hälsotillstånd får nämligen anses underkastat betryggande kontroll genom skolhälsovården. Undantaget från besiktning bör gälla arbete under ferietid oavsett anställningens längd lika väl som arbete under skoltermin vare sig det är fråga om yrkespraktik eller om annat arbete, som den minderårige med vederbörligt tillstånd tagit under terminen. Vad gäller minderåriga, som inte längre går i skola eller som är elever i skola, där statsunderstödd skolhälsovård inte är anordnad, bör enligt styrelsens mening de som är fullt friska befrias från besiktning. Beslut om sådan befrielse bör fattas av besiktningssläkaren vid besiktningstillfället och bör gälla intill nästa besiktning. För fattande av ett sådant beslut bör det, fortsätter styrelsen, inte vara nödvändigt att besiktningssläkaren sammanträffar med den minderårige, utan läkaren kan nöja sig med att ta del av läkarintyg och andra anteckningar i arbetsboken och höra sig för hos arbetsgivaren om den minderåriges allmänna tillstånd, sjukdomsfrekvens m. m. Beslutet bör antecknas i den minderåriges arbetsbok.

För minderåriga, som enligt läkarintyg i arbetsboken eller eljest lämnade upplysningar eller gjorda iakttagelser är eller kan befaras vara sjuka, klena eller sjukdomshotade, s. k. kontrollbarn, anser styrelsen, att en utvidgning av läkarkontrollen bör ske. Dessa minderåriga bör besiktigas varje kalenderår, och i besiktningen bör ingå en noggrann undersökning av den minderårige. Om besiktningssläkaren finner erforderligt att hänvisa den minderårige till annan läkare, sjukhus, dispensär e. d. för fortsatt utredning av hans hälsotillstånd, bör den undersökande läkaren vara skyldig underrätta besiktningssläkaren om resultatet av undersökningen. Denne bör i sin tur överväga vilka åtgärder, som kan föranledas av undersökningsresultatet.

Arbetskyddsstyrelsen behandlar vissa frågor rörande maskiner, redskap och andra tekniska anordningar och erinrar om att det enligt 45 § arbetskyddslagen åligger tillverkare, försäljare eller upplåtare att tillse, att anordningen, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställas till försäljning eller i reklamsyfte, är försedd med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall. Tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren är även skyldig att tillhandahålla för anordningens användning och skötsel erforderliga föreskrifter. Styrelsen påpekar, att det vid tillkomsten av lagen diskuterades om 45 § även skulle innehålla föreskrifter om märkning. Denna skulle innebära att den tekniska anordningen skulle vara försedd med skylt eller instämpling, angivande tillverkarens namn samt annan uppgift, som arbetskyddsstyrelsen kunde finna skäl föreskriva. Som exempel på vad som borde förstås med »annan uppgift» angavs uppgift om högsta tillåtna tryck för ångpanna, högsta tillåtna belastning för lyftanordning eller högsta tillåtna varvantal för slipskiva, svänghjul e. d., ävensom viktuppgift på maskin, redskap etc.

Styrelsen anför, att den i sitt arbete funnit det vara en brist, att möjlighet inte förelagat för styrelsen att med bindande verkan föreskriva, att maskin eller annan teknisk anordning skall vara försedd med skylt e. d. upptagande uppgifter av det slag som nyss antytts. Detta har särskilt gällt sådana farliga maskiner och redskap som slipmaskiner, excenterpressar, bultpistoler och motorgräsklippare. Det skulle också kunna vara till nytta, om en anordning var försedd med märkning, utvisande att den undergått av arbetskyddsstyrelsen föreskriven provning eller att den av styrelsen blivit godkänd från arbetskyddssynpunkt. Från flera håll har till styrelsen framförts önskemål om sådan märkning. Styrelsen finner det för egen del angeläget, att 45 § kompletteras med ett stadgande om att styrelsen, då särskilda skäl föreligger, kan föreskriva att maskin, redskap eller annan teknisk anordning vid leveransen eller då den här utställs till försäljning eller i reklamsyfte skall vara försedd med skylt eller annan märkning, upptagande de uppgifter styrelsen finner påkallade.

Styrelsen anför vidare, att det vid utarbetandet av anvisningar till skydd mot olycksfall vid vissa särskilt farliga maskiner visat sig föreligga ett behov av att kunna föreskriva, att maskinen skall vara godkänd av arbetskyddsstyrelsen, innan den avlämnas för att tagas i bruk, s. k. typgodkännande. Så har varit fallet beträffande t. ex. bultpistoler och motorgräsklippare. Lagen ger emellertid inte stöd för en sådan föreskrift, varför styrelsen fått nöja sig med att ge en rekommendation. Styrelsen hemställer att lagen ändras så, att styrelsen får befogenhet att, när särskilda skäl föreligger, föreskriva att maskin, redskap eller annan teknisk anordning skall vara godkänd av styrelsen, innan den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställs till försäljning eller i reklamsyfte.

Det har även i flera fall visat sig önskvärt, fortsätter styrelsen, att maskin eller annan teknisk anordning vid leverans åtföljes ej endast av föreskrifter om anordningens användning och skötsel utan även av föreskrifter om dess montering. Med anledning härav föreslår styrelsen, att 45 § kompletteras i detta avseende.

Lokala skyddstjänstemän

Enligt sina direktiv hade arbetarskyddsverkets organisationsutredning bland annat att överväga huruvida det vore möjligt och lämpligt att bygga ut arbetarskyddslagstiftningen med föreskrift att företag av viss storlek eller med viss tillverkning skulle vara skyldigt att ha särskild personal anställd enbart för säkerhetsuppgifterna.

Utredningen erinrar till en början om föreskriften i 39 § arbetarskyddslagen, att arbetsgivare och arbetstagare under arbetsgivarens ledning i samverkan skall bedriva ett på lämpligt sätt organiserat skyddsarbete. I författningsbestämmelserna beröres frågan om skyddstjänstemän, fortsätter utredningen, endast i 62 § arbetarskyddskungörelsen, där det stadgas att arbetsgivare, som ej själv helt leder skyddsarbetet på arbetsstället, skall uppdraga åt en eller flera personer (skyddsinspektör, personalkonsulent eller annan hos arbetsgivaren anställd) att i arbetsgivarens ställe i större eller mindre utsträckning handlägga frågor rörande arbetets sundhet och säkerhet. Där så skett, skall arbetsgivaren underrätta skyddsombuden därom samt om den ordning, vari hänvändelse till arbetsgivaren skall göras i skyddsfrågor. Bestämmelsen innebär, framhåller utredningen, ej någon skyldighet för arbetsgivaren att anställa en särskild person för handläggande av skyddsfrågorna utan ger honom blott en anvisning om att han på visst sätt kan slippa att personligen leda skyddsarbetet.

Utredningen anför, att det ökade intresset för arbetarskyddet tagit sig uttryck ej blott i förbättrade skyddsanordningar och sanitära förhållanden på arbetsplatserna utan även i en allt vidare spridd insikt om vikten av en effektivt organiserad lokal skyddstjänst. Organisationsformerna härvidlag är av varierande art. Som regel har, framhålles det, inom de största företagen särskild skyddspersonal engagerats, som centralt eller i samverkan med de olika avdelningarnas skyddskommittéer tar upp skyddsproblemen till behandling. Vid en rundfråga som utredningen gjort bland yrkesinspektörerna har spontant framhållits det stora värde för arbetarskyddet, som ett ökat anställande av skyddstjänstemän skulle innebära. Utredningen förklarar sig obetingat dela denna uppfattning men uttalar — efter ett ingående resonemang — att den inte anser det tillrådligt att införa en obligatorisk skyldighet för vissa företag att ha enbart för skyddsarbetet avsedd personal anställd. Däremot föreslår utredningen ett tillägg till 39 § arbetarskyddslagen, varigenom arbetsgivare rekommenderas att anställa skydds-

tjänstemän, där det kan anses erforderligt med hänsyn till arbetsstyrkans omfattning eller driftens art.

Skogsförläggningsslagen

Arbetarskyddsstyrelsen har till grund för sitt förslag, som utarbetats i samråd med arbetsmarknadsparterna på skogsbrukets område, lagt en omfattande undersökning angående behovet av skogsförläggningar och skogsstall samt av raststugor och s. k. personalrum. Även beskaffenheten av de anläggningar av detta slag, som är i bruk, har undersökts. Styrelsen framhåller, att det fasta bilvägnätet i skogarna kraftigt utbyggt under senare år och att det dessutom ofta anläggs tillfälliga s. k. bilbasvägar i samband med vinterdrivningarna. Härigenom har numera skapats förutsättningar för skogsarbetarna att vid flertalet arbetsplatser dagligen färdas mellan hemmet och arbetsplatsen med bil. Dessa förhållanden har, heter det i fortsättningen, minskat behovet av förläggningar på eller i närheten av arbetsplatserna och har dessutom möjliggjort en övergång från fasta eller monteringsbara hus till i helt skick transportabla byggnader med 2—4 sovplatser.

Förläggningsbehovet har under den gångna tioårsperioden varit i stadig sjunkande men kurvan nedåt torde, såvitt styrelsen kan bedöma, ganska snabbt nå sitt minimum. De som framdeles fortfarande kommer att bo i förläggning utgöres av arbetstagare med så långt avstånd till hemmet, att daglig färd är utesluten, samt kvarvarande hästskötare, som ej har möjlighet att utnyttja daglig hästtransport och som på grund av att de måste ta vård om hästen i skogsstall inte kan fara hem dagligen. De förläggningar, som enligt styrelsen kan beräknas komma till användning är transportabla enheter, under det att fasta förläggningar av nu gängse typ förmodligen blir utnyttjade i allt mindre utsträckning. Samtidigt torde det inte vara uteslutet med en utveckling i riktning mot större, permanenta förläggningar med fast anställd personal, s. k. skogsstationer. För stallens del förespår styrelsen en så gott som total övergång till transportabla byggnader.

Någon tillförlitlig uppgift om storleken av kommande förläggningsbehov är, säger styrelsen, inte möjlig att erhålla. En undersökning i Norrbottens län visar, att antalet förläggningar på tio år gått ner från 1 227 till 730 samtidigt som antalet inkvarterade per förläggning minskat från 7 à 8 till 4. Det nuvarande antalet förläggningar inom det nordsvenska området beräknar styrelsen till 7 000 à 8 000, men detta antal kan förmodas sjunka väsentligt. Behov av tillfälliga bostäder för skogsarbetarna på eller invid avlägset belägna arbetsplatser kommer dock med största sannolikhet att kvarstå inom överskådlig tid. I det sydsvenska området förekommer förläggningar endast undantagsvis. Vid en bedömning av antalet befintliga skogsstall kommer styrelsen till 6 000 à 7 000. Det kommande behovet är helt beroende på i vilken omfattning hästar kommer att användas för

skogskörslor samt möjligheterna till daglig hästtransport. Styrelsen hyser dock ingen tvekan om att behovet kommer att kraftigt minska.

Till belysning av den övergång till transportabla byggnader, som ägt rum, redovisar arbetarskyddsstyrelsen en sammanfattning av uppgifter från ett antal skogsförvaltningar. Denna visar att andelen transportabla bostäder stigit från ca 3 till ca 50 procent under den senaste tioårsperioden. Motsvarande siffror är för stallens vidkommande 5 respektive 50 procent. Vid en fältundersökning, som styrelsen lät verkställa vintern 1962, befanns det att av samtliga undersökta bostäder 39 procent var transportabla. Motsvarande siffra för stallens del var 38 procent. Fördelen med transportabla byggnader är, framhåller styrelsen, att tillgängliga byggnader kan utnyttjas bättre samtidigt som avståndet mellan förläggning och arbetsplats kan göras avsevärt kortare. Även de transportabla byggnaderna har emellertid vissa svagheter. Vid konstruerandet av dem är man bunden av vissa maximimått, betingade exempelvis av vägtrafikförordningen, broöverbyggnadernas och vägportarnas lägsta höjd över vägbanan samt framkomligheten på skogsvägarna. En annan olägenhet med dessa små byggnader är svårigheten att erhålla ett tillfredsställande uppvärmningssystem. Numera finns emellertid, anför styrelsen, lämpliga värmekällor i marknaden och skogsyrkesinspektionen brukar lämna anvisningar härom.

Vad beträffar beskaffenheten av befintliga bostäder och stall inom skogsbruket redovisar arbetarskyddsstyrelsen vissa i skilda sammanhang utförda undersökningar, bl. a. en för styrelsens räkning verkställd stickprovsundersökning inom det nordsvenska skogsområdet. Sammanfattningsvis anser sig styrelsen kunna konstatera, att huvudparten av byggnaderna i stort sett uppfyller kraven i den nuvarande skogsförläggningsslagen men att en viss eftersläpning alltjämt förekommer. Styrelsen framhåller dock, att arbetsgivarna i många fall redan nu tillhandahåller byggnader, där standarden är högre än vad som krävs enligt skogsförläggningsslagen. Beträffande förläggningarna vid flottleder och skiljeställen, vilka också omfattas av lagen, har någon särskild undersökning inte gjorts, men dessa är enligt skogsyrkesinspektionens erfarenhet i allmänhet tillfredsställande och ibland av mycket god beskaffenhet.

När det gäller behovet av lagstiftning på förevarande område konstaterar arbetarskyddsstyrelsen, att skogsarbetarna nu har betydligt större möjligheter än tidigare att bo i sina hem även under arbete på mera avlägsna arbetsplatser och att de i ökad omfattning utnyttjar denna möjlighet. En inte obetydlig del av skogs- och flottningsarbetarna måste dock alltjämt under vissa arbetsperioder begagna tillfälliga bostäder — förläggningar. Då dessa arbetare jämför sina bostadsförhållanden med de arbetstagares, vilka har förmånen att kunna bo i sina hem eller i förläggningar av den bättre standard, som erbjudes vid t. ex. vissa anläggningsarbeten, uppstår naturligt nog önskemål om bättre förläggningar. Gällande lag ger dock

inte stöd för åtgärder, som kan leda till väsentliga förbättringar, varför en revision av lagen nu synes nödvändig. Den sannolika minskningen i fråga om behovet av förläggningar bör även innebära att bostäder med betydligt högre standard än den, som konstaterats i flertalet förläggningar, bör kunna tillhandahållas.

Styrelsen diskuterar i detta sammanhang, huruvida inte hälsovårdsstadgan är tillämplig på skogsförläggningarna, och dryftar även möjligheten att ersätta skogsförläggningsslagen med bestämmelser i arbetarskyddslagen och lagen om djurskydd.

Efter en genomgång av vissa motivuttalanden till den första lagen av 1919 med bestämmelser om skogsförläggningar och till 1958 års hälsovårdsstadga yttrar styrelsen att det av dessa uttalanden framgår, att hälsovårdsstadgan främst är avsedd att tillämpas på det fasta bostadsbeståndet. Den tar vidare huvudsakligen sikte på de rent sanitära förhållandena, varför man knappast med stöd av densamma har möjlighet att kräva åtgärder, som avser att bereda de i en skogsförläggning inkvarterade några förmåner därutöver. Skogsförläggningsslagen avser däremot inte blott att tillförsäkra de inkvarterade en hygieniskt tillfredsställande bostad utan dessutom sådana anordningar, som bereder goda möjligheter till vila, som underlättar livsföringen i den tillfälliga bostaden och som ger en viss trivsel under fritiden. En jämförelse mellan hälsovårdsstadgans och skogsförläggningsslagens bestämmelser i fråga om utrymmen, värme- och ventilationsförhållanden, utrustning m. m. visar enligt styrelsen att hälsovårdsstadgans tillämpning på skogsförläggningarna inte skulle medföra några möjligheter till skärpta krav på desamma. I stället skulle svårigheter uppstå för de inkvarterade att få stöd för sina önskemål om sådana anordningar, som ej har med de rent bostadshygieniska förhållandena att göra.

Hälsovårdsstadgans bestämmelser om hållande av djur syftar, framhåller styrelsen, endast till att sanitär olägenhet inte skall uppstå. Skogsförläggningsslagens stadganden om skogsstall avser däremot att hästarna skall få vila under goda stallförhållanden och därvid få sådan vård, att hästägaren-arbetstagaren skall kunna få ut bästa möjliga arbete av sin häst.

Ytterligare framhåller styrelsen, att arbetstagarna helt naturligt vill ha så rymliga, varma, välutrustade och trivsamma förläggningar och så goda skogsstall som möjligt, under det att arbetsgivarna har intresse av att förläggningsskostnaderna inte blir för höga. Som följd härav kan vissa intressemotsättningar inte undvikas. Längre gående och mera detaljerade föreskrifter än som finnes i hälsovårdsstadgan är därför nödvändiga som ledning för förläggningarnas anordnande. Slutligen ger skogsförläggningsslagen bättre ledning vid tillverkning av skogsförläggningar och skogsstall än hälsovårdsstadgan.

Om skogsförläggningsslagen skulle ersättas med bestämmelser i arbetarskyddslagen och i lagen om djurskydd måste, anför styrelsen, ändringar

vidtagas i dessa lagar. I arbetarskyddslagen måste införas bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla skogsförläggningar och om dessa förläggningars standard. Arbetarskyddslagen har emellertid avseende på arbetsplatsens beskaffenhet och skogsförläggningarna har inte ansetts höra till arbetsplatsen. Skogsförläggningsslagen avser vidare att tillförsäkra de i tillfällig bostad inkvarterade arbetstagarna ej blott skydd mot ohälsa utan dessutom en bostadsstandard, som är avsedd att möjliggöra en viss trivsel under fritiden. Bestämmelser av den art skogsförläggningsslagen innehåller låter sig därför inte lämpligen inordnas i en lagstiftning av arbetarskyddslagens natur. Även lagen om djurskydd måste i vissa avseenden kompletteras, om den skall kunna tillämpas på skogsställen med samma verkan som skogsförläggningsslagen. Någon egentlig fördel med nämnda ändringar anser styrelsen inte kunna påvisas vare sig i fråga om bestämmelsernas effekt eller tillsynens utövande.

Av anförda skäl förordar arbetarskyddsstyrelsen, att en särskild skogsförläggningsslagen alltjämt skall finnas.

Det lagförslag styrelsen framlägger går i huvudsak ut på att de i skogsförläggningsslagen angivna standardkraven på bostäder och stall höjes. Vidare föreslås att till lagen fogas en bestämmelse, motsvarande stadgandet i 45 § arbetarskyddslagen, om skyldighet för tillverkare, försäljare och upplåtare av nu avsedda byggnader att tillse att dessa, då de levereras eller utställs, uppfyller lagens fordringar.

Lagförslagets närmare innehåll torde kunna redovisas i specialmotiveringen.

I ett avseende har styrelsen funnit, att bestämmelserna i nuvarande skogsförläggningsslagen kan ersättas med arbetarskyddslagens föreskrifter, nämligen i fråga om skyldighet för arbetsgivarna att hålla raststugor. Här för behövs enligt styrelsen inget tillägg till arbetarskyddslagen, utan denna skyldighet torde följa redan av innehållet i 9 § sistnämnda lag. Följden av att stadganden i detta avseende nu förekommer i båda lagarna har enligt styrelsens erfarenhet medfört, att skogsarbetarna blivit i viss mån missgynnade i förhållande till andra arbetstagargrupper. De krav, som kan ställas med stöd av nuvarande skogsförläggningsslagen, leder nämligen inte till lika goda hygieniska anordningar som de, vilka numera jämlikt arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen tillhandahålles vid andra arbeten. Styrelsen påpekar, att behovet av raststugor ökat samtidigt som användningen av tillfälliga förläggningar inom skogsbruket minskat i omfattning. En skogsförläggning ligger i allmänhet på eller nära invid arbetsplatsen och kan därför ofta uppsökas av skogsarbetarna även vid måltidsvila. För de skogsarbetare, som dagligen färdas mellan hemmet och arbetsplatsen, är det däremot i regel nödvändigt att åtminstone vintertid ha tillgång till ett skyddat utrymme för måltidsvila på arbetsplatsen. I och med att en relativt kort färd till fots, med cykel eller på skidor har ersatts av en

betydligt längre färd med motorfordon, uppstår emellertid för skogsarbetaren, förutom behovet av rum för måltidsvila, ett behov av möjlighet att byta kläder och tvätta sig vid arbetsplatsen, dvs. en för skogsbruket anpassad motsvarighet till industriens personalrum. Olika anordningar för att tillgodose detta behov provas för närvarande inom storskogsbruket.

Yttranden

Arbetarskyddslagen

Utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde

Förslaget om att arbetarskyddslagens tillämpningsområde utvidgas till att i princip omfatta varje verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, vinner anslutning från samtliga remissorganens sida. Sålunda förklarar sig *skolöverstyrelsen* livligt tillstyrka förslaget i vad avser styrelsens ämbetsområde. *Överståthållarämbetet* yttrar, att en utvidgning av lagens tillämpningsområde synes vara av värde därigenom att de anställda som beröres får större möjligheter att aktualisera nödvändiga förbättringar av arbetsförhållandena och större möjligheter att få dessa förbättringar genomförda. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* har arbetarskyddsstyrelsen övertygande visat att lagens tillämpningsområde knappast står i överensstämmelse med det faktiska skyddsbehovet. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* understryker det naturliga och rimliga i att man inom lagstiftningen på ifrågavarande område söker hålla jämna steg med den industriella och sociala utvecklingen. Varje anställd bör enligt länsstyrelsens mening kunna göra anspråk på sunda arbetsförhållanden och lagstiftningen bör inte från sitt tillämpningsområde utesluta någon verksamhetsform, där missförhållanden kan bli aktuella. *Landsorganisationen* hälsar förslaget med stor tillfredsställelse och hänvisar till att organisationen vid tidigare tillfällen, då frågan om en utvidgning av tillämpningsområdet varit aktuell, framhållit såsom för modern uppfattning självklart att en sådan utvidgning borde komma till stånd.

En anknytning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde till begreppet verksamhet torde enligt *justitiekanslersämbetets* mening göra frågan om innebörden av detta begrepp aktuell i åtskilliga fall, där någon tillfälligt anlitar en person för utförande av arbete av relativt ringa omfattning. Det torde därför vara önskvärt, säger ämbetet, att det ifrågavarande spørsmålet klarlägges i varje fall genom ett motivuttalande. Ämbetet vill för sin del förorda, att dylika tillfälliga arbeten inte omfattas av lagens bestämmelser.

Vad gäller statlig civil verksamhet ställer *fångvårdsstyrelsen* som villkor för ett accepterande av förslaget att någon kommunal tillsyn inte skall ifrågakomma. Vidare förklarar sig styrelsen förutsätta, att stadgandet om nattvila i 19 § arbetarskyddslagen inte lägger hinder i vägen

för nattarbete vid fångvårdsanstalterna eller inom frivårdsorganisationerna samt att dispens för anstalternas del kommer att lämnas från föreskriften i 21 § om minst 24 timmars sammanhängande ledighet varje vecka. *Justitiekanslersämbetet* ifrågasätter huruvida man inte, åtminstone för vissa enheter inom förvaltningsverksamheten, borde i administrativ ordning fastställa vem som skall vara att anse som arbetsföreståndare enligt 70 § arbetarskyddslagen.

För den kommunala förvaltningens del tar *överståthållarämbetet* upp 70 § till diskussion och förordar att paragrafen ändras så, att vad där för statens del stadgas om att arbetsföreståndaren i alla avseenden träder i arbetsgivarens ställe utsträcker till att gälla även den kommunala verksamheten. Därigenom skulle man undgå flera av de tolkningsfrågor som är förenade med den nuvarande fördelningen av det kommunala ansvaret på organ, sammansatta av förtroendemän på den ena sidan och anställda arbetsföreståndare på den andra. *Svenska stadsförbundet* uppehåller sig vid frågan huruvida lagens bestämmelser ger tillräckliga möjligheter till undantag, främst i fråga om nattarbete, och förklarar sig ha föredragit mer preciserade undantagsbestämmelser i detta avseende. *Svenska landskommunernas förbund* framhåller, att övervägande flertalet i landskommunal tjänst anställda vaktmästare och städerskor arbetar på beting och har arbetstiden preciserad endast per år. Detta innebär att arbetstagarna får en viss frihet i fråga om arbetstidens förläggning. Förbundet utgår från att hänsyn härtill tages vid tillämpning av lagens arbetstidsbestämmelser.

Vad beträffar polisväsendet påpekar *statspolisintendenten* de särskilda krav som bl a. i vad avser arbetstidens förläggning måste kunna ställas på polistjänsten. Intendenten förklarar sig förutsätta att det för polisens del inte kommer att bli nödvändigt med förhandlingar enligt 21 § andra stycket arbetarskyddslagen. Statspolisintendenten erinrar också om att polisman enligt särskild lag är skyldig att under krig delta i rikets försvar och att han därvid är att anse som krigsman. I fredstid kan i beredskapssyfte anordnas övningar för polispersonal, vilka icke nämnvärt skiljer sig från militära övningar, fortsätter intendenten, och vidare kan under beredskapsförhållanden vidtagas anordningar, som inte uppfyller skyddslagstiftningens krav. Han ifrågasätter därför, om det inte för sådana extraordinära situationer vid fullgörande av polistjänsten i lagen borde intagas ett undantag motsvarande det som föreslagits för försvarets del. Samma synpunkter framföres av *överståthållarämbetet*.

För brandväsendets del finns enligt *statens brandinspektion* intet att erinra mot förslaget, under förutsättning att de möjligheter till undantag som lagen enligt arbetarskyddsstyrelsen ger i fråga om polistjänsten finns även då det gäller brandkårstjänsten.

Samtliga remissorgan godtar att inom försvarets verksamhet den egentliga militärtjänsten undantages från tillämpningen. *Försvarsvä-*

sendets underbefälsförbund förklarar sig dock förutsätta att de föreskrifter, som skall reglera den egentliga militärtjänsten och som sålunda skall meddelas vid sidan av arbetarskyddslagen, med avseende på sitt materiella innehåll blir någorlunda likvärdiga med lagens stadganden. Även *Statstjänstemännens riksförbund* understryker vikten av att normer och bestämmelser avseende den egentliga militärtjänsten i största möjliga utsträckning anslutes till vad som gäller i arbetarskyddslagstiftningen.

Det föreslagna undantaget från lagens tillämpningsområde för h u s l i g t a r b e t e i arbetsgivarens hem har även godtagits av så gott som samtliga remissorgan. *Socialstyrelsen* hemställer dock om ytterligare utredning i syfte att i lämpliga delar göra arbetarskyddslagen tillämplig även på husligt arbete. Enligt styrelsen föreligger det ett klart behov av en förstärkning av skyddet framförallt för minderåriga hembiträden. Den erfarenhet styrelsen gjort, i samband med upplysningsverksamhet rörande innehållet i hembiträdeslagen, utvisar att bestämmelserna i sistnämnda lag i inte obetydlig utsträckning är okända för arbetsgivaren eller helt enkelt åsidosättes. En tillämpning av arbetarskyddslagen förutsätter emellertid ändring i hembiträdeslagen. Det bör givetvis ej, framhåller styrelsen, ifrågakomma att generella inspektioner verkställas i hemmen som på andra arbetsplatser. Vad som framförallt erfordras är enligt styrelsens mening att de anställda i husligt arbete får en instans att vända sig till som kan taga kontakt med arbetsgivaren.

Arbetarskyddsstyrelsens övriga förslag till ändringar i arbetarskyddslagen

Förslaget i fråga om lagens tillämplighet på y r k e s u t b i l d n i n g s e l e v e r, innebärande att arbete, som i samband med undervisning i yrkeskunskap eller förberedande yrkesutbildning utföres av skolelev inom skolans lokaler, skall kunna bli underkastat vissa av lagens bestämmelser, vinner allmän anslutning.

Likaså råder enighet om att de i lagen för m i n d e r å r i g a s a n v ä n d a n d e i a r b e t e uppställda reglerna om minimiålder och om fullgjord skolplikt inte bör gälla för den yrkespraktik, som beredes genom skolans försorg.

Samtliga remissorgan tillstyrker eller lämnar utan erinran det förslag, som innebär att kravet på avlämnande av a r b e t s b o k till arbetsgivaren skall slopas för alla skolelever, vilka åtnjuter statsunderstödd skolhälsovård, såväl när det gäller i undervisningen ingående yrkespraktik som extraarbete under terminer eller ferier.

Vad angår arbete under sommarlov, för vilket arbetarskyddsstyrelsen föreslagit ett enklare avfattat s. k. arbetstillstånd i stället för arbetsbok, ifrågasätter *skolöverstyrelsen* om det verkligen kan anses nödvändigt med sådant tillstånd. Den medicinska bedömning och rådgivning, som bör ske i vissa fall, synes styrelsen med lika god effekt kunna åstadkommas inom

ramen för skolhälsovårdens vanliga verksamhet. En sådan personlig rådgivning i de fall där det verkligen är av behovet påkallat torde, anför styrelsen, bli av större värde och mer i samklang med skolläkares och skol-sköterskors uppfattning om skolhälsovårdens individuellt hälsovårdande uppgift. Även *Svenska skolläkarföreningen* ställer sig tveksam till förslaget om särskilt arbetstillstånd för arbete under sommarlovet. Föreningen frågar sig om det, efter slopande av kravet på arbetsbok, är erforderligt med en individuell medicinsk kontroll under några korta veckor på sommaren. Eleven återkommer efter arbetet till kontroll i skolhälsovårdens regi vid höstterminens början. Beträffande kontrollbarnen framhåller föreningen, att de är rutinmässigt undersökta i skolan före sommarferien. Härvid har skolläkaren givit målsmännen sina medicinska råd, vilka givetvis även innefattar föreskrifter angående arbete på sommaren. Enligt föreningens mening talar allt för att ett slopande av arbetsboken för arbete under sommarlovet ej behöver kompenseras genom enklare intygande i annan form. Föreningen anser, att det räcker med ett enkelt arbetspass innehållande uppgifter om namn, ålder, skoltillhörighet samt målsmans namn och adress. *Förste provinsialläkarnas förening* motsätter sig inte lagändringen men säger sig betvivla, att övergången till arbetstillstånd medför den minskning i skolläkarnas arbetsbelastning, som väl varit mening-en med förslaget. Enligt *Svenska provinsialläkarföreningen* kommer arbetstillstånden oundvikligen att medföra ökning av provinsialläkarnas redan förut stora arbetsbördor.

Förslaget om att årlig läkarbesiktning av minderåriga arbetstagare inte längre skall erfordras tillstyrkes eller lämnas utan erinran i alla yttranden, såvitt avser elever i skolor, där statsunderstödd skolhälsovård är anordnad.

Även förslaget om att besiktningssläkare skall kunna ge befrielse från besiktning av andra minderåriga arbetstagare tillstyrkes av *Svenska arbets-givareföreningen* samt *Sveriges hantverks- och industriorganisation*. Enligt *Svenska provinsialläkarföreningens* mening kan förslaget möjligen medföra besparing för arbetsgivarna och tidsvinst för läkarna på stora arbetsplatser. Många provinsialläkare har emellertid inom sitt distrikt ett stort antal arbetsplatser med en till två minderåriga på varje. Läkarna måste i alla fall företaga resor för besiktning eller för anteckning om befrielse, och det är resorna som är kostnadskrävande. Föreningen ifrågasätter, om det inte är bättre att ta steget fullt ut och låta yrkesinspektörerna till besiktning anmäla minderåriga arbetstagare, som inte är fullt friska.

Arbetarskyddsstyrelsens förslag avstyrkes av *medicinalstyrelsen* under hänvisning bl. a. till uttalande av läkarprognosutredningen om att minderåriga arbetstagare borde bli föremål för väsentligt bättre hälsokontroll än för närvarande. Styrelsen bedömer tillsynen av minderåriga arbetare som en an-

gelägen uppgift inom den förebyggande hälsovården, vilken bör utvidgas till åldersgrupper över 18 år, allt eftersom skolhälsokontrollen kommer att omfatta barn upp till 16 år. Medicinalstyrelsen anser, att en inom yrkeshygieniska avdelningen vid statens institut för folkhälsan planlagd utredning om hälsovårdskontrollen för åldersgrupperna 16—18 år bör ta upp frågan om intensifierad undersökning av de s. k. kontrollbarnen. En utvidgning av undersökningsförfarandet till en noggrann läkarundersökning av dessa barn, som arbetarskyddsstyrelsen förutsatt, kan nämligen enligt medicinalstyrelsens mening inte ske utan att verksamheten får en helt ny organisation. Detta gäller bl. a. beträffande genomförandet av dylika undersökningar och resurserna härför, vilka måste vara helt andra än de som för närvarande brukar ställas till en kringresande besiktningsläkares förfogande. Medicinalstyrelsen anser att någon inskränkning tills vidare inte bör göras i den undersökningsplikt som är stadgad i arbetarskyddslagen. Styrelsen framhåller slutligen att beslut om befrielse grundat enbart på handlingarna, vilket arbetarskyddsstyrelsens förslag förutsätter, är otillfredsställande ur säkerhetssynpunkt. Även *statens institut för folkhälsan* avstyrker förslaget i nuvarande situation. En inskränkning av besiktningskyldigheten anser institutet inte lämplig med hänsyn till den ökade vikt man numera tillägger hälsokontroll inom olika grupper i samhället. Institutet hänvisar också till den utredning som planeras inom institutets yrkeshygieniska avdelning angående frågan hur en till lämplig placering inom näringslivet syftande hälsokontroll bäst skall kunna utföras för de åldersgrupper som här avses. Till dem, som avstyrker förslaget med hänvisning till den betydelse man numera tillmäter hälsokontrollen, hör också *Landsorganisationen*. Enligt *Förste provinsialläkarnes förening* fungerar det nuvarande besiktningsssystemet inte bra men föreningen anser inte att arbetarskyddsstyrelsens förslag innebär en sådan förbättring att det kan godtagas. Sålunda blir den förutsatta, intensifierade undersökningen av kontrollbarnen möjlig endast i större industrier med väl utrustade läkarmottagningar och kvalificerad mottagningshjälp. Vidare innebär beslut på handlingarna om befrielse från läkarbesiktning ett betydande merarbete, bestående i rekvisition av arbetsböcker, kontakt med arbetsgivarna m. m. Från en del medlemmars sida har också, säger föreningen, framförts betänkligheter såtillvida att även friska barn mycket väl kan drabbas av sjukdomar och skador, som inte observeras av lekmannen. Föreningen framhåller slutligen att det kan finnas risk för kontroverser mellan läkaren och arbetsgivaren angående befrielse från läkarbesiktning. Enligt föreningens mening bör arbetarskyddsstyrelsen få i uppdrag att omarbета förslaget.

I samband med frågorna om minderårigas användande till arbete berör *Landsorganisationen* stadgandet i 4 § första stycket arbetarskyddslagen, enligt vilket bestämmelserna om minimiålder, fullgjord skolplikt, arbetsbok, läkarbesiktning och nattvila ej är tillämpliga inom jordbruket

med binärningar. Den ganska avancerade mekaniseringen av jordbruket och det därigenom starkt minskade antalet arbetstagare har emellertid, anför organisationen, medfört att övertids- och skiftarbete blivit ett sätt att möta arbetstopparna vid exempelvis sådd och skördarbete. De minderåriga inom jordbruket med binärningar har därför enligt organisationen numera inte på något sätt en mer gynnad ställning än arbetstagare inom andra industriella verksamhetsområden. Organisationen framhåller vidare, att riskerna för minderåriga vid arbete t. ex. i grustag är lika stora oavsett om detta bedrivs som självständigt företag eller som binärning till jordbruk. Enligt organisationens mening bör de angivna undantagen från bestämmelsernas tillämpningsområde nu slopas.

Så gott som samtliga remissorgan godtar arbetarskyddsstyrelsens förslag om s. k. typgodkännande av maskiner, redskap och andra tekniska anordningar ävensom förslagen om märkning av dylika anordningar och om föreskrifter angående deras montering. Sålunda anser *Svenska arbetsgivareföreningen* att förslagen i allt väsentligt överensstämmer med nuvarande praxis. Föreningen förklarar sig utgå från att bestämmelserna om typgodkännande inte kommer att användas i handelspolitiskt syfte. *Industriförbundet* förklarar att förslagen ej ger anledning till erinran från förbundets sida men understryker vikten av att alla eventuella föreskrifter rörande maskiner, redskap och andra tekniska anordningar anpassas till praxis inom industrien. Det är över huvud taget, anför förbundet, lämpligt med samråd före utfärdandet av föreskrifter, exempelvis med mekanförbundet. *Industriförbundet* framhåller också som angeläget att sådana personella resurser ställes till förfogande för prövningen av hithörande frågor att denna inte i onödan fördröjes. *Landsorganisationen* biträder förslagen.

Däremot finner *kommerskollegium* starka skäl tala mot den föreslagna bestämmelsen om typgodkännande. En sådan bestämmelse kan komma att användas så, anför kollegium, att den hämmar den tekniska utvecklingen, begränsar konkurrensen och leder till onödigt krångel; det kan hända att en anordning som är fullgod ej får användas, därför att den ej hunnit godkännas. Därför är också föreskrifter om obligatoriskt förhandsgodkännande sällsynta. Även då det gäller farliga anordningar har man, framhåller kollegium, hållit sig till efterhandskontroll med rätt för myndigheten att ingripa mot missförhållanden. Systemet med förhandsgodkännande bör enligt kollegium användas med återhållsamhet. Man får även ta hänsyn till de internationella handelsförhållandena. Det föreslagna stadgandet är dessutom vagt och har obegränsad räckvidd. Såvitt kollegium kan bedöma saknar arbetarskyddsstyrelsen f. n. den personal som erfordras för förslagets genomförande. Skall emellertid styrelsens förslag genomföras, bör beslutanderätten ligga hos Kungl. Maj:t eller ock arbetarskyddsstyrelsen åläggas att före beslutet samråda med kollegium.

Lokala skyddstjänstemän

Förslaget från arbetarskyddsverkets organisationsutredning om att i arbetarskyddslagen intages en rekommendation till arbetsgivare att i vissa fall anställa skyddstjänstemän vinner så gott som allmän anslutning. *Arbetarskyddsstyrelsen* ansluter sig sålunda helt till utredningens förslag och uttalar som sin bestämda uppfattning, att de skyddsingenjörer och motsvarande tjänstemän, som hittills verkat inom ett stort antal företag, fullgjort sina arbetsuppgifter på ett ytterst föredömligt sätt och att de även kunnat tillskrivas förtjänsten av att ha fört arbetarskyddet framåt inom sina företag. Det är också påtagligt hur inom företag med organiserad skyddstjänst den allmänna skyddsandan förts upp till en mycket hög nivå. Enligt styrelsens mening är det naturligt, att en institution som visat sig ha en så god effekt utbygges vidare. Det är av denna anledning som styrelsen helt ställer sig bakom tanken på en lagstiftning på detta område. Det är styrelsens förhoppning, att en rekommenderande lagbestämmelse också skall visa sig tillfyllest för att skyddstjänstemannakåren snabbt skall tillväxa till båtnad inte endast för arbetarskyddet i och för sig utan även för företagen själva. *Medicinalstyrelsen* tillstyrker att man söker befordra skyddstjänstemannainstitutionens utbyggnad på sätt utredningen föreslagit. Enligt *Landsorganisationens* mening är det, med den fortgående utvecklingen mot alltmer komplicerade tillverkningsprocesser och en alltmer genomförd rationalisering, naturligt att arbetsgivarnas skyldighet att svara för arbetarskyddet åtminstone vid alla större företag samt företag med särskilda yrkesfarerisker tar sig uttryck i att särskild säkerhetspersonal anställas. Det är utan tvekan angeläget att en utvidgning av skyddsingenjörsinstitutionen kommer till stånd. Behovet av skyddsingenjörer är dock så varierande från bransch till bransch och från företag till företag, att det torde vara omöjligt att i lag meddela några enhetliga bestämmelser under vilka förutsättningar sådan tjänsteman skall anställas. Som en första försökstapp i utbyggnaden av skyddsingenjörsinstitutionen kan organisationen därför ansluta sig till utredningens förslag om att en lagbestämmelse i ämnet ges karaktären av en rekommendation. Man synes emellertid inte böra stanna vid en rekommendation sådan som den föreslagna. Såsom skett i Västtyskland synes därutöver yrkesinspektionen böra åläggas att verka för att säkerhetsingenjör anställs vid företag, där det föreligger påtagligt behov av sådan tjänsteman. Denna inspektionens uppgift skulle visserligen, säger organisationen, inte utövas genom någon form av föreläggande, men en föreskrift av antytt innehåll skulle säkerligen bättre än en blott till arbetsgivaren riktad rekommendation vara ägnad att främja tillsättande av skyddstjänstemän i ökad omfattning. *Tjänstemännens centralorganisation* säger sig för sin del kunna tillstyrka förslaget och anser det riktigt att föreskriften utformas som en rekommendation.

Enligt *Föreningen Sveriges skyddstjänstemän* kan en utveckling mot bättre arbetarskydd medelst flera skyddstjänstemän uppnås med hjälp av nuvarande lagstiftning genom att de anställdas representanter i skyddskommittéerna utnyttjar sin rättighet att för arbetsgivarnas ombud påvisa behovet av skyddstjänstemän. Glädjande nog har, säger föreningen, utredningen ej förordat ett obligatorium i skyddstjänstemannafrågan, utan endast föreslagit att arbetarskyddslagen utbygges med en rekommendation om anställande av skyddstjänstemän. Det viktigaste är enligt föreningen att företagen löser sina skyddsproblem på ett för alla parter godtagbart sätt. Övervakningen av att skyddsarbetet bedrivs effektivt måste ske genom myndigheternas försorg och icke genom företagens skyddstjänstemän. Skyddstjänstemännen intar samma ställning som andra tjänstemän inför arbetsgivaren. De arbetar på dennes uppdrag och är endast ansvariga inför honom. *Sveriges akademikers centralorganisation* delar utredningens uppfattning att det inte är tillrådligt att införa en tvingande lagregel om att vissa företag måste ha en skyddstjänsteman anställd. Utredningen har emellertid föreslagit en legal rekommendation härom. De skäl som anförts härför finner organisationen dock inte vara tillräckligt vägande. Mot bakgrunden av att en stor del av de företag, för vilka en sådan rekommendation skulle komma att få betydelse, redan har särskilda skyddstjänstemän anställda, vill det synas som om rekommendationen endast skulle innebära ett konstaterande av det självklara organisatoriska förhållandet att en arbetsgivare vid t. ex. en större arbetsplats måste delegera den omedelbara ledningen av skyddsarbetet till en särskild tjänsteman för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt arbetarskyddslagen. Den föreslagna rekommendationen förefaller därför sakna värde.

Direkt avvisande till förslaget ställer sig *Svenska arbetsgivareföreningen*. Ett införande av sådana lagbestämmelser skulle enligt föreningen kunna utgöra inledningen till en från många synpunkter olycklig utveckling. Föreningen reagerar kraftigt mot en princip som innebär att ett företag i lag ålägges eller rekommenderas att ha en befattningshavare av viss typ och med vissa bestämda arbetsuppgifter anställd. En sådan princip kan medföra att företagen hindras från att förfoga över sina resurser på ett effektivt sätt. Arbetsgivaren bör vara fri då det gäller ledningen av arbetarskyddet, så att den för varje företag lämpligaste lösningen kan åstadkommas med beaktande såväl av sundhets- och säkerhetsfrågornas art och vikt som produktionens intressen. De föreslagna bestämmelserna skulle dessutom, heter det i fortsättningen, med hänsyn till sitt grundsyfte — effektiviseringen av arbetarskyddet — utgöra en onödig lagstiftning. Redan nu pågår nämligen inom industrien en stark utveckling mot allt bättre arbetarskydd, bl. a. genom anställande i större utsträckning av skyddstjänstemän, och det är föga troligt, att utvecklingen skulle gå snabbare därest lagregler härom infördes. Däremot skulle enligt föreningen under vissa omständig-

heter bestämmelserna kunna komma att ha skadeverkningar och motverka sitt eget syfte. Detta skulle gälla om lagbestämmelserna ute i företagen komme att kännas som ett intrång i arbetsgivarens företagsledande funktion. Därmed skulle de försämra ett bl. a. genom arbetsmarknadsparternas samarbete uppkommet gynnsamt psykologiskt klimat för det lokala arbetarskyddet. Detsamma skulle bli fallet därest de komme att föranleda en arbetsgivare att till uppfyllande av lagens bokstav anställa en skyddstjänsteman där i själva verket andra åtgärder för att förbättra och utveckla arbetarskyddet vore önskvärda. Ur arbetarskyddets synvinkel är det således enligt föreningens mening gynnsammast om de nu rådande principerna för den lokala säkerhetstjänsten inte rubbas.

Skogsförläggninglagen

Arbetarskyddsstyrelsens förslag till ny skogsförläggningsslag har i sina huvuddrag vunnit allmän anslutning bland remissorganen. I fråga om behovet av lagstiftning anför *domänstyrelsen*, att en växande del av arbetarkåren i fortsättningen kommer att tillbringa sin fritid hemma men att man på många ställen har och fortfarande kommer att ha behov av förläggningar. Beträffande beskaffenheten av befintliga förläggningar hänvisar *domänstyrelsen* till de avsevärda förbättringar av skogsförläggningarna, som under den senaste tioårsperioden skett i anslutning till den allmänna standardutvecklingen. Förbättringarna har enligt styrelsen varit av sådan omfattning att nuvarande förläggningsstandard hos flertalet större arbetsgivare regelmässigt torde vara högre än vad gällande lagstiftning föreskriver. Av arbetarskyddsstyrelsens utredning framgår emellertid att betydande eftersläpningar ändock förekommer. *Domänstyrelsen* finner det mot denna bakgrund riktigt att nu revidera lagen. Enligt *skogsstyrelsen* kommer det fortfarande och under överskådlig tid framåt att finnas skogs- och flottningsarbetare, som under vissa arbetsperioder begagnar tillfälliga bostäder. På grund av skogsarbetets art och de förhållanden varunder det utövas måste, anför styrelsen, kraven på anordningarna för bl. a. hygien, värme och ventilation samt nattvila ställas högt för att arbetstagarna ej skall riskera yrkessjukdomar och för tidig nedbrytning av arbetsförmågan. Sådana yrkeshygieniska synpunkter, vilka ej synes ha tillräckligt betonats i arbetarskyddsstyrelsens utredning, torde utgöra ett av de viktigaste skälen för en god förläggningsstandard i skogen. Mot bakgrunden av de antydda kraven samt den allmänt höjda bostadsstandarderna på landsbygden och kvaliteten på andra tillfälliga förläggningar vid t. ex. anläggningsarbeten framstår emellertid ofta skogsförläggningarna såsom mindre tillfredsställande både med hänsyn till utrymmesstandarderna, de hygieniska anordningarna och trivseln. Den nu föreslagna revisionen av lagstiftningen torde därför vara välmotiverad, säger styrel-

sen. *Medicinalstyrelsen* finner en ny lagstiftning på området fullt motiverad mot bakgrunden av de senaste decenniernas hygieniska standardhöjning på olika områden i vårt land. Enligt *veterinärstyrelsen* är en mer detaljerad särslagstiftning än den djurskyddslagen erbjuder allttjämt befogad. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att skogsarbetarna i likhet med andra arbetstagargrupper bör ha rätt att kräva att förläggningslokalerna håller en standard, som anpassas efter den allmänna bostadsstandarden. Nu gällande skogsförläggningslag har visat sig inte längre utgöra ett verksamt instrument för att påverka utvecklingen i önskvärd riktning. Enligt *länsstyrelsen i Västerbottens län* kommer, såsom arbetarskyddsstyrelsen påpekat, allt färre antal arbetare och hästar att beröras av förläggningsproblemen men länsstyrelsen finner det dock viktigt att de förläggningslagar, som måste anordnas, har en viss minimistandard och att arbetarna inom skogsbruk, flottning och vägbyggnad kommer i åtnjutande av liknande förmåner som arbetare inom andra branscher har. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* finner det angeläget att en revision av skogsförläggningslagen kommer till stånd i huvudsak efter de riktlinjer som arbetarskyddsstyrelsen framlagt i sitt förslag. Länsstyrelsen säger sig också dela arbetarskyddsstyrelsens principiella inställning att bestämmelserna bör inflyta i en särskild lag. Även *länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att en särskild skogsförläggningslag allttjämt är behövlig. Enligt *länsstyrelsen i Kopparbergs län* bör den föreslagna revisionen av skogsförläggningslagen kunna påskynda en i hög grad angelägen höjning av skogsförläggningslagarnas standard.

I ett gemensamt yttrande anför *Föreningen skogsarbeten* samt *Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening*, att det sedan tillkomsten av 1951 års skogsförläggningslag skett väsentliga förbättringar av skogsförläggningslagarna. Dessa förbättringar har varit så betydande och fått sådan omfattning, att förläggningsbeståndet till övervägande del uppvisar en väsentligt högre standard än gällande lagstiftning föreskriver. Det kan under dessa förhållanden enligt föreningarnas uppfattning ifrågasättas om en speciallagstiftning på området är behövlig. Då emellertid en viss eftersläpning synes förekomma, vill föreningarna inte motsätta sig en sådan lagstiftning. De slutsatser arbetarskyddsstyrelsen dragit av sina fältundersökningar anser sig föreningarna i allt väsentligt kunna godtaga. *Svenska lantarbetsgivareföreningen* instämmer i vad som anföres i det nu nämnda remissyttrandet och liknande synpunkter framföres av *Sveriges skogsägareförbund*.

Svenska skogsarbetareförbundet hälsar med stor tillfredsställelse den verkställda översynen av gällande lagbestämmelser beträffande skogsförläggningslagarna och enligt förbundet synes den föreslagna nya lagstiftningen undanröja de allvarligaste bristerna på området. Enligt *Riksförbundet landsbygdens folk* måste det ligga i såväl skogsägarnas som skogsarbetarnas intresse, att arbetsförhållandena inom skogsbruket i görligaste mån

överensstämmer med förhållandena på den övriga arbetsmarknaden och särskilt i fråga om förläggningarna. Den eftersläpning som konstaterats måste enligt förbundets mening snarast inhämtas och detta torde bäst ske genom skärpta lagbestämmelser på sätt arbetarskyddsstyrelsen föreslagit. Förbundet är enigt med styrelsen, att utvecklingen inom skogsbruket beträffande behovet av skogsarbetarförläggningar för såväl körare som huggare är i starkt avtagande men att det dock alltid kommer att förefinnas visst behov av förläggingsbostäder.

Det lagförslag, som arbetarskyddsstyrelsen framlagt, anses genomgående väl avvägt och i allt väsentligt ägnat att ligga till grund för ny lagstiftning i ämnet. Uttalanden med denna innebörd göres av *skogsstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Västerbottens och Värmlands län*. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser de i lagförslaget upptagna materiella föreskrifterna om bostädernas beskaffenhet i stort sett lämpliga, dock att de mera exakta måttangivelserna enligt länsstyrelsens mening lämpligen borde kunna överföras till särskilda råd och anvisningar. Beträffande skogsstallarna anser länsstyrelsen, att det framlagda lagförslaget skapar goda förutsättningar för att komma tillrätta med rådande olägenheter. Enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* kan man ifrågasätta nödvändigheten av att i lagen intaga detaljföreskrifter i den utsträckning som skett i förslaget. Om dessa föreskrifter i stället intoges i en tillämpningsstadga, kunde de enligt länsstyrelsens uppfattning säkerligen lättare bringas att följa den tekniska och sociala utvecklingen.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund finner, att de skärpningar av kraven på skogsförläggningarnas standard, som förslaget innebär, i stort sett motsvarar rimliga anspråk ur personalvårds- och djurskyddssynpunkt. Förbundet önskar emellertid framhålla att vid mycket kortvariga arbeten eller eljest där kostnaderna för förläggningar m. m. kommer att medföra en ekonomisk belastning för arbetsgivaren, vilken inte står i rimligt förhållande till arbetets volym, lagens utformning bör medge en tillämpning som tar hänsyn därtill. Både arbetstagarparten och skogsbruket torde, framhåller förbundet, vara mest betjänta av investeringar i vägar och samfärdsmedel, om sådana investeringar kan minska behovet av skogsförläggningar. Förbundet betonar slutligen önskvärdheten av sådana övergångsbestämmelser, att ett ekonomiskt utnyttjande av redan anskaffad utrustning ifråga om kojor, stall m. m. blir möjlig.

Domänstyrelsen framhåller att det inte bör ställas sådana krav på omedelbar anpassning till den nya lagens bestämmelser att arbetsgivarna åsamkas oskäliga kostnader. Tillsynsmyndigheten bör därför inte vara alltför restriktiv när det gäller att dispensera från de skärpta kraven. Det torde enligt styrelsen böra övervägas att tillföra lagförslaget övergångsbestämmelser, som medger en successiv övergång till den nya lagens bestämmelser under en relativt lång tidsperiod. *Länsstyrelsen i Västernorrlands*

län betonar nödvändigheten av att särskilda övergångsbestämmelser meddelas, som medger en smidig anpassning till den nya lagens skärpta krav. Enligt *Föreningen skogsarbeten* samt *Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening* är det nödvändigt att erforderlig anpassning av befintliga förläggningar till den nya lagstiftningens skärpta krav får ske under en tillräckligt lång övergångstid. Samma synpunkter anföres av *Sveriges skogsägareförbund*. *Riksförbundet landsbygdens folk* understryker behovet av att man i lagtexten eller i motiven framhåller och preciserar de skäl, som tillsynsmyndigheten skall beakta vid dispensärenden, så att onödiga investeringar kan undvikas. *Skogsstyrelsen* förordar, att dispenser övergångsvis meddelas i skälig utsträckning.

Landsorganisationen konstaterar med tillfredsställelse, att utredningens lagförslag i vad gäller bostäder och stall synes medföra en förbättring av nuvarande bostadsstandard och har i princip intet att erinra mot förslagets materiella bestämmelser. Organisationen förutsätter som självfallet att driftsekonomiska skäl inte skall kunna motivera dispens från de skärpta standardkraven. Skulle dylika skäl vid något tillfälle visa sig äga relevans, torde vederbörande arbetsgivare genom samgående med en eller flera andra arbetsgivare till en brukningsenhet kunna väsentligt minska sina kostnader i ifrågavarande avseende.

Förslaget om att bestämmelserna rörande raststugor utgår ur lagen har enhälligt godtagits under remissbehandlingen. Enligt *Svenska skogsarbetareförbundets* uppfattning föreligger inte längre några bärande motiv för en särbehandling av skogsarbetarna i detta avseende. Med hänsyn inte minst till den fysiska ansträngning som skogsarbetarna är utsatta för måste ute på arbetsplatserna finnas anordningar, som möjliggör en ordentlig vila och avkoppling under de nödvändiga uppehållen i arbetet under dagen. Stor vikt måste även fästas vid att medförd mat och dryck kan uppvärmas. Enligt förbundets mening fyller bl. a. personalvagnarna av gängse typ i stort sett de krav, som skogsarbetarna har rätt att ställa i nämnda avseenden. Men klart är, att även raststugor i vissa fall måste komma till användning. Raststugorna bör emellertid numera kunna ges en helt annan standard än tidigare. Även *Svenska lantarbetareförbundet* betonar värdet av att de särskilda reglerna beträffande raststugor inom skogs- och flottningsarbetet utgår ur skogsförläggningsslagen.

Departementschefen

Arbetarskyddslagen

Utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde

När en särskild lagstiftning med ändamål att förebygga olycksfall i arbetet och ohälsa till följd av hälsovådliga förhållanden på arbetsplatsen

aktualiserades i vårt land i slutet av 1800-talet bedömde man området för en sådan lagstiftning som förhållandevis begränsat. De missförhållanden man på allvar börjat uppmärksamma var koncentrerade till industrien och i första hand fabriksindustrien, där arbetarna inte åtnjöt det skydd till liv och hälsa som de borde kunna göra anspråk på. Den första arbetarskyddslagen i modern mening i vårt land, 1889 års lag om skydd mot yrkesfara, blev med den utgångspunkt man sålunda hade i huvudsak tillämplig endast på kroppsarbetare inom industrien.

I det kommittéförslag, som låg till grund för efterföljaren, 1912 års lag om arbetarskydd, förordades att lagen skulle vara i princip tillämplig på varje verksamhet, industriell eller ej, vari arbete utfördes för arbetsgivares räkning. Därmed avsågs en utvidgning av tillämpningsområdet i två avseenden, nämligen dels i fråga om de verksamhetsområden lagen hade att reglera och dels i fråga om personkretsen. Man menade att det ur skyddssynpunkt saknade betydelse vad ett arbete bestod i, vem som utförde det och åt vem det utfördes. Risk för olycksfall eller ohälsa förelåg inom de flesta verksamhetsgrenar. Därför borde en arbetarskyddslag i princip äga tillämpning på all slags verksamhet, som grundade ett arbetsgivar-arbetstagarförhållande, och gälla allt slags arbete. Det till lagrådet remitterade lagförslaget anslöt sig till kommitténs förslag, men med anledning av vad lagrådet anförde kom det slutliga förslaget och den av riksdagen antagna lagen att i huvudsak begränsa tillämpningsområdet till rörelse. Däremot spelade det ingen roll om rörelsen var industriell eller ej och likaså var alla arbetstagare i en rörelse, såväl kroppsarbetare som andra, skyddade. Som skäl mot att göra lagen tillämplig på varje verksamhet, där någon utförde arbete för annans räkning, åberopades i främsta rummet att det skulle vara att gå utanför gränsen för ett verkligt och påvisbart behov. Den statliga och kommunala förvaltningen nämndes härvid som exempel på verksamhet, vilken saknade behov av särskilda skydds-föreskrifter. Missförhållanden inom den offentliga verksamheten, t. ex. till följd av osunda arbetslokaler, ansågs böra avhjälpas i helt andra former än genom kontrollföreskrifter i en författning av allmän civillags natur.

Vid tillkomsten av den nu gällande arbetarskyddslagen av år 1949 var frågan om en utvidgning av tillämpningsområdet till att i princip omfatta varje verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, ånyo aktuell men ett förslag härom tillbakavisades med i stort sett samma motivering som år 1912.

Arbetarskyddslagen äger alltså tillämpning på industriella och andra rörelser, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Vidare är lagen tillämplig på hus-, väg- och vattenbyggnad samt andra sådana arbetsföretag, vari arbetstagare användes. Med ett på detta sätt bestämt tillämpningsområde faller den offentliga förvaltningen i egentlig mening och viss privat verksamhet, som inte drivs i vinstsyfte, utanför lagens

tillämpningsområde. Å andra sidan har åtskillig statlig och kommunal verksamhet, som står den egentliga förvaltningsverksamheten nära, ansetts uppfylla betingelserna för att rörelse skall anses föreligga. När det gäller verksamhet, som utövas till allmänhetens tjänst, har avgörande betydelse tillmätts den omständigheten, att vederlag utgår för de tillhandahållna tjänsterna, och detta även om vederlaget långt ifrån medger något överskott på rörelsen eller ens motsvarar samhällets självkostnad. Några exempel kan belysa det nu anförda.

I statens civila verksamhet har lagen ansetts äga tillämpning på affärsverkens lokala och regionala enheter, på visst arbete vid andra verk, exempelvis arbete utfört av tullpackhuskarlar och arbete vid sjöfartsverkets förråd och byggnadsföretag, på arbetet vid vissa av universitetens institutioner, t. ex. sådana vilkas verksamhet förutom forskning omfattar utförande av undersökningar åt allmänheten mot betalning, på arbetet vid sjukhus och apotek ävensom på läkares och veterinärers verksamhet. Däremot är lagen inte tillämplig i fråga om ämbetsverken, däri inbegripet affärsverksstyrelserna, undervisningsväsendet, rättsväsendet, polis- och åklagarväsendet, fångvården och verksamheten vid arkiv, bibliotek och museer. När det gäller försvaret har lagen bl. a. ansetts tillämplig på civilanställda arbetare vid örlogsvarv, industrier och verkstäder samt vid militärförbanden. Även arbete som utföres av militär eller civilmilitär personal blir underkastat lagen, om det är sådant som eljest skötes av civilanställda, dock under förutsättning att arbetet inte som militär övning ingår i den egentliga militärtjänsten eller står i direkt samband med sådan tjänst. Den egentliga militärtjänsten omfattas nämligen inte av lagen och inte heller annan militär tjänst, som står i direkt samband med militär övning.

Beträffande arbetarskyddslagens tillämplighet på kommunernas verksamhet gäller i stort sett detsamma som för den statliga civila verksamhetens del. Bland speciellt kommunala verksamhetsgrenar har lagen ansetts tillämplig på barnhem, pensionärshem, ålderdomshem, badinrättningar samt sport- och friluftsanläggningar, men däremot inte på skatte- och uppbördsväsendet och ej heller på brandförsvaret.

På kyrkans verksamhet har lagen inte ansetts tillämplig.

Den privata verksamheten är i största utsträckning sådan, som grundar ett arbetsgivar-arbetstagarförhållande och som helt eller delvis utövas i förvärvssyfte. Den bildar därmed huvuddelen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Däremot faller verksamhet utövad exempelvis av stiftelser, ideella och politiska sammanslutningar samt välgörenhetsorganisationer utanför tillämpningsområdet. Detsamma är förhållandet med husligt arbete i arbetsgivarens hem.

Utmärkande för gränsdragningen kring arbetarskyddslagens tillämpningsområde är att alla arbetstagare inom en viss verksamhet, oavsett selsättning, omfattas av lagens bestämmelser, om lagen bedömes vara till-

lämplig på verksamheten. I de fall lagen inte är tillämplig gäller undantaget samtliga arbetstagare inom verksamheten i fråga. Så är exempelvis vaktmästare och städerskor i ämbetsverk och skolor undantagna medan motsatsen gäller för samma arbetstagarkategorier vid t. ex. sjukhus.

Enligt den för arbetarskyddslagens skyddsfunktion grundläggande bestämmelsen i 7 § första stycket har arbetsgivaren skyldighet att iaktta allt som med hänsyn till arbetets natur och de förhållanden, under vilka det bedrivs, samt arbetstagarens ålder, yrkesvana och övriga förutsättningar för arbetet skäligen kan erfordras för att förebygga att arbetstagaren ådrager sig ohälsa eller drabbas av olycksfall i arbetet. Till utfyllnad av denna allmänna bestämmelse innehåller lagen ett stort antal mer specificerade stadganden, bl. a. om direkta åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall, om arbetstid, om minderårigas användande i arbete och om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Det framstår som självklart att de principer, som fått sitt uttryck i arbetarskyddslagen och avser att garantera den anställde sundhet och säkerhet i arbetet, bör äga allmän tillämpning. Hittills har dock den omständigheten att behovet av ett i lag reglerat arbetarskydd bedömts vara påtagligt mindre inom vissa verksamhetsformer än inom andra ansetts motivera att lagen fått ett tillämpningsområde, vilket i huvudsak är begränsat till verksamhet som har karaktär av rörelse. Härigenom har framför allt den statliga och kommunala förvaltningen ställts utanför lagens tillämpningsområde. De skäl som åberopats till stöd för en sådan gränsdragning, kan enligt min mening numera inte anses tala med samma styrka som tidigare. Inom ett flertal av de verksamhetsgrenar, som blivit undantagna från lagtillämpningen, finns arbetstagare vilkas sysslor inte på något sätt skiljer sig från dem som utövas av arbetstagare, vilka åtnjuter lagens skydd. Genom en gränsdragning, vars huvudändamål varit att frånskilja den statliga och kommunala tjänstemannaverksamheten, har man alltså inte bara gjort ett avsteg från principen om skyddsintressets allmängiltighet utan också åstadkommit en uppdelning av arbetstagargrupper, inom vilka ett och samma behov av skyddsföreskrifter föreligger.

När nu arbetarskyddsstyrelsen föreslagit, att arbetarskyddslagen skall bli i princip tillämplig på all verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, har förslaget vunnit enhällig anslutning bland remissorganen och för egen del tillstyrker jag att det genomföres. Förslaget innebär att arbetarskyddslagen — med de särskilda undantag som redan gäller eller som föreslås i det följande — blir tillämplig så snart någon anlitar en annan persons arbetskraft under sådana omständigheter att ett arbetstagarförhållande uppkommer. Föreligger ett arbetstagarförhållande, bör enligt min mening lagen äga tillämpning även om arbetet är av tillfällig karaktär. Härav följer inte, att samtliga skyddsbestämmelser skulle komma till användning i sådana fall. En stor del av bestämmelserna

är så utformade att de endast får betydelse för arbete, som är av mer stadigvarande natur. I ett avseende torde ett undantag för arbete av helt tillfällig natur vara behövt. Jag syftar på bestämmelsen i 27 § om att en minderårig inte får användas till arbete utan att arbetsbok avlämnas till arbetsgivaren. Härtill återkommer jag vid behandlingen av arbetarskyddsstyrelsens övriga lagändringsförslag, som bl. a. berör detta stadgande.

Utsträckningen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde till all verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, bör inte utesluta att undantag, om så skulle visa sig nödvändigt, helt eller delvis göres för vissa verksamhetsformer. För statlig civil verksamhet innebär utvidgningen i huvudsak att lagen blir tillämplig på arbetet inom Kungl. Maj:ts kansli, centrala ämbetsverk, länsstyrelser och lokal förvaltning, rättsväsendet, polis- och åklagarväsendet, fångvården, tullväsendet, undervisningsväsendet samt arkiv, bibliotek och museer. Arbetarskyddsstyrelsen har vid en genomgång av lagens bestämmelser inte funnit skäl att göra undantag för ifrågavarande verksamhetsområden i något avseende, och de berörda remissorganen har heller inte påfordrat några undantagsbestämmelser. Jag ansluter mig till arbetarskyddsstyrelsens uppfattning och vill påpeka, att några speciella undantag inte finns för den statliga verksamhet inom t. ex. affärsverken, som redan nu faller under lagen.

Endast i ett avseende torde det i detta sammanhang finnas anledning att gå in på de särskilda skyddsbestämmelserna. Jag syftar på reglerna om nattvila och veckovila, vilka bl. a. får betydelse för verksamhet som pågår kontinuerligt såsom fallet är t. ex. inom fångvården. Enligt 19 § arbetarskyddslagen gäller ett principiellt nattarbetsförbud, från vilket avvikelser får ske där visst arbete med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet måste fortgå även nattetid. För sådan avvikelse behövs inget dispensförfarande utan arbetsgivaren träffar själv avgörandet. Där omständigheter som nu sagts inte föreligger, kan arbetarskyddsstyrelsen medge dispens, om det föreligger särskilda skäl eller om det av uttalanden av arbetstagarnas sammanslutning eller sammanslutningar framgår, att det stora flertalet arbetare som beröres är med på att arbeta nattetid och några olägenheter för hälsan inte behöver befaras. Beträffande regeln om 24 timmars veckovila i 21 § stadgas, att undantag utan dispens kan göras där särskilt förhållande tillfälligt påkallar det. Annat undantag kan medges av arbetarskyddsstyrelsen efter hörande av vederbörande sammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare. De nu nämnda bestämmelserna torde såsom arbetarskyddsstyrelsen funnit tillgodose det behov av avvikelser, som kan föreligga inom den statliga civila verksamheten.

Arbeterskyddslagens bestämmelser om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare innebär att på arbetsställe, där det regelbundet sysselsättes minst fem arbetstagare, skall utses ett skyddsombud, som skall företräda arbetarna i frågor rörande sundhet och säkerhet i arbetet. Sysselsättes minst femtio arbetstagare på arbetsstället, skall det finnas en av skyddsombud och företrädare för arbetsgivaren sammansatt skyddskommitté, som skall verka för sundhet och säkerhet i arbetet. I ett av Kungl. Maj:t utfärdat cirkulär till statsmyndigheterna angående företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen föreskrives bl. a., att vid verk med i regel minst 50 anställda skall inrättas företagsnämnd, om myndigheten eller personalorganisationen begär det. Även eljest skall sådan nämnd inrättas, om överenskommelse träffas mellan myndigheten och personalorganisationen. Enligt arbetarskyddsstyrelsens mening bör företagsnämnderna kunna fungera som skyddskommittéer under förutsättning att skyddsombud ingår som ledamöter. Denna uppfattning har inte mött någon gensaga bland remissorganen och jag finner förslaget lämpligt.

En ytterligare fråga, som arbetarskyddsstyrelsen särskilt diskuterat, gäller tillsynen över arbetarskyddslagens efterlevnad. Sådan tillsyn utövas förutom av yrkesinspektionen av kommunala tillsynsmän, utsedda av hälsovårdsnämnden. Kommunal tillsyn skall enligt instruktionen för yrkesinspektionen ske hos företag, som har mindre än tio anställda och som saknar maskinell utrustning. Vissa lokala statliga organ skulle enligt denna regel kunna falla under den kommunala tillsynen. Detta torde vara mindre lämpligt. Det torde böra ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att med stöd av den befogenhet, som tillkommer styrelsen enligt nyssnämnda instruktion, vidta sådan jämkning av tillsynens fördelning att statliga organ inspekteras av yrkesinspektionens befattningshavare.

Enligt 70 § arbetarskyddslagen skall beträffande verksamhet, som bedrivs av staten, vad som är stadgat om arbetsgivare i stället avse arbetsföreståndaren. Denne är bl. a. straffrättsligt ansvarig för efterlevnaden av de lagbestämmelser som är straffsanktionerade. Justitiekanslersämbetet ifrågasätter huruvida man inte, åtminstone för vissa enheter inom förvaltningsverksamheten, borde i administrativ form fastställa vem som skall vara att anse såsom arbetsföreståndare. Frågan härom torde senare få övervägas av Kungl. Maj:t.

Den kommunala förvaltningen uppvisar i stort sett samma huvuddrag som den statliga civila verksamheten och undantagsbestämmelser torde lika litet erfordras för det kommunala området som för det statliga. Enligt 1912 års arbetarskyddslag skulle kommunen såsom arbetsgivare alltid företrädas av en arbetsföreståndare. I den nu gällande arbetarskyddslagen gjordes en inskränkning i arbetsföreståndarens uppgifter. Förelägganden till avhjälpande av missförhållanden och förbud för avvärjande av fara m. m. skall enligt gällande bestämmelser riktas mot kom-

munens styrelse. Ingripanden av detta slag kan nämligen innebära krav på åtgärder med ekonomiska konsekvenser och ansågs därför böra riktas mot kommunens beslutande organ. Mot staten kan föreläggande och förbud som nu sagts inte riktas. I stället sker anmälan till vederbörande myndighet eller i sista hand till Kungl. Maj:t. Ett remissorgan förordar nu, att man för kommunernas del återgår till bestämmelserna i 1912 års lag, så att arbetsföreståndaren i alla avseenden träder i arbetsgivarens ställe. Som skäl anföres, att man skulle undgå flera av de tolkningsfrågor, som är förenade med den nuvarande uppdelningen av det kommunala ansvaret på organ sammansatta av förtroendemän och på anställda arbetsföreståndare. För min del finner jag skälen för den nuvarande ansvarsfördelningen bärande och jag anser att regeln härom bör bibehållas oförändrad.

Ett verksamhetsområde, beträffande vilket stor tveksamhet yppats om lämpligheten att låta arbetarskyddslagets bestämmelser bli gällande, är polisväsendet. Det är sant att skaderiskerna inom den utåt synliga polisverksamheten i första hand hänför sig till direkta angrepp på person, som polispersonalen blir utsatt för, och att detta är skaderisker som det inte står i arbetarskyddslagstiftningens förmåga att hindra. I likhet med de flesta arbetstagare utsättes emellertid även polismannen för yrkesrisker av det slag arbetarskyddet normalt vill förebygga. Något skäl till undantag från lagens bestämmelser i vad avser polistjänsten föreligger enligt min mening inte. Enligt den grundläggande bestämmelsen i 7 § skall vid bedömning av vad som kan krävas i fråga om sundhet och säkerhet i arbetet tagas hänsyn till arbetets natur och de förhållanden under vilka det bedrivs. Vad jag för den statliga förvaltningsverksamhetens del anfört om de möjligheter, som lagen ger till avvikelser från de generella reglerna om nattvila och veckovila, torde äga giltighet även för polisväsendets vidkommande.

För brandväsendets del gäller i stort sett samma synpunkter som i fråga om polistjänsten. Brandmännen bör liksom polismännen i den utsträckning det är möjligt tillförsäkras samma skydd som övriga arbetstagare. Något undantag finner jag inte heller för brandväsendets del nödvändigt.

Vad beträffar kyrkans verksamhet har några speciella problem i fråga om arbetarskyddslagets tillämpning inte framkommit. Något undantag för denna verksamhet är inte aktuellt.

Angående försvarets verksamhet gäller för närvarande att verksamhet inom krigsmakten, som bedrivs på väsentligen samma sätt som civil verksamhet av motsvarande slag och som inte står i samband med militär övning, betraktas som rörelse och därmed är underkastad lagens bestämmelser. Om arbetet inom dessa verksamhetsgrenar utföres av civil, civilmilitär eller militär personal saknar därvid betydelse. Den egentliga militärtjänsten faller däremot inte under arbetarskyddslagen.

Arbetskyddsstyrelsens förslag innebär, att arbetskyddslagens tillämpningsområde inte utvidgas när det gäller krigsmaktens verksamhet. Undantag föreslås sålunda för militär övning och för annan verksamhet inom krigsmakten, som inte bedrivs på väsentligen samma sätt som civilt arbete av motsvarande slag. Detta förslag, som allmänt godtagits under remissbehandlingen, bör följas. Såsom arbetskyddsstyrelsen anfört bör det vara möjligt att i särskilda föreskrifter, avpassade efter militärtjänstens speciella villkor, tillgodose önskemålet om sunda och säkra arbetsförhållanden för krigsmaktens anställda.

Emellertid torde det inte vara lämpligt att begränsa det ifrågavarande undantaget till krigsmakten. Vid den utbildnings- och övningsverksamhet, som förekommer inom civilförsvaret, synes arbetskyddslagens föreskrifter kunna iakttagas lika litet som vid militär verksamhet av motsvarande slag. För myndigheterna i övrigt förekommer inom totalförsvarets ram vissa övningar, t. ex. stabstjänstövningar, vid vilka förhållandena, både vad avser arbetslokaler och arbetstider, måste avvika från vad arbetskyddslagen stadgar. Undantaget bör därför avse övning, vilken bedrivs såväl inom krigsmakten och civilförsvaret som eljest för totalförsvarets ändamål, samt arbete inom krigsmakten och civilförsvaret, som saknar motsvarighet inom annan verksamhet. Härigenom torde bl. a. sådana med tanke på krigsförhållanden anordnade övningar för polispersonal, som statspolisintendenten berört, bli undantagna.

Den föreslagna utvidgningen av arbetskyddslagens tillämpningsområde innebär, att anställda i privat verksamhet, som inte bedrivs i förvärvssyfte, kommer att omfattas av lagen. Detta gäller exempelvis arbetstagarna inom ideella, fackliga och politiska organisationer. Häremot synes intet vara att erinra och någon invändning har heller inte gjorts under remissbehandlingen.

Arbetskyddslagens hittillsvarande begränsning till rörelse medför, att h u s l i g t a r b e t e i arbetsgivarens hem inte omfattas av lagen. Arbetskyddsstyrelsen föreslår att sådant arbete alltjämt skall falla utanför lagens tillämpningsområde. Vägledande för styrelsens ställningstagande har varit att privatlivet bör vara skyddat mot insyn. Tillsynen å lagens efterlevnad skulle enligt styrelsen stöta på åtskilliga svårigheter och för den inspekterande själv framstå som en föga eftertraktansvärd sysselsättning. De av arbetskyddsstyrelsen åberopade skälen har godtagits av nästan alla remissorgan. Socialstyrelsen har emellertid hemställt om ytterligare utredning i syfte att i lämpliga delar låta arbetskyddslagen omfatta även husligt arbete. Socialstyrelsen anser, att det föreligger ett klart behov av förstärkt skydd framförallt för minderåriga hembiträden, men framhåller att generella inspektioner inte bör komma i fråga i hemmen. Vad som framförallt erfordras är att de anställda i husligt arbete får en myndighet dit de kan vända sig. Göres arbetskyddslagen tillämplig i fråga om husligt ar-

5 — Bihang till riksdagens protokoll 1963. 1 saml. Nr 126

bete i arbetsgivarens hem fordras, framhåller socialstyrelsen, ändringar i hembiträdeslagen, vilken innehåller vissa skyddsbestämmelser av samma karaktär som arbetarskyddslagen.

Jag finner det i och för sig önskvärt att principen om arbetarskyddslagens generella giltighet kunde beaktas även för arbetstagare, som utför hushållsarbete i arbetsgivarens hem. På grund av de speciella problem, som skulle vara förknippade med tillsynen över lagens efterlevnad på detta verksamhetsområde, och med hänsyn också till den särskilda hembiträdeslagstiftningen, vilken för närvarande är föremål för utredning, finner jag mig dock böra förordna, att arbete i arbetsgivarens hushåll undantages från arbetarskyddslagens tillämpningsområde.

Arbetarskyddsstyrelsens övriga förslag till ändringar i arbetarskyddslagen

Som nämnts är arbetarskyddslagen i princip tillämplig endast då det föreligger ett arbetsgivar-arbetstagarförhållande. Utöver arbetstagarna kan yrkesutbildningselever i viss utsträckning bli omfattade av lagens bestämmelser. Härom stadgas att lagen skall äga tillämpning på arbete, som elev utför vid sådan anstalt för yrkesutbildning eller avdelning därav, beträffande vilken Kungl. Maj:t förordnat att lagen skall gälla. Med stöd härav har utfärdats en särskild kungörelse med förteckning över dylika yrkesutbildningsanstalter (SFS 1949: 351). Vad man väsentligen velat vinna med att föra in yrkesutbildningseleverna under lagen är att huvudstadgandena om sundhet och säkerhet i arbetet blir tillämpliga. Enligt ett undantagsstadgande i arbetarskyddslagen gäller däremot inte beträffande dessa elever bestämmelserna om arbetstiden och dess förläggning, om minimiålder, arbetsbok, läkarbesiktning m. m. och ej heller de särskilda bestämmelserna om kvinnlig arbetskraft eller bestämmelserna om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Arbetarskyddsstyrelsen föreslår, att vad som gäller för dessa yrkesutbildningselever även skall bli tillämpligt på elever i grundskolan eller motsvarande skolform, som erhåller praktisk yrkesförberedande utbildning inom skolans lokaler. Förslaget härom har godtagits av samtliga remissorgan och jag tillstyrker detsamma.

För elever i årskurs 8 av grundskolan skall anordnas praktisk yrkesorientering på arbetsplatser i näringslivet. Denna form av undervisning, som förekommit även inom försöksskolan, har inte ansetts konstituera något arbetsgivar-arbetstagarförhållande. Ett sådant förhållande har emellertid ansetts föreligga i fråga om elever i försöksskolans årskurs 9 y, som erhållit yrkespraktik i näringslivet. På dessa elever har lagen ansetts äga tillämpning i samma utsträckning som på övriga arbetstagare. Såvitt fråga ej är om jordbruksarbete är bl. a. de särskilda bestämmelserna om mindreårigas användande i arbete tillämpliga i fråga om eleverna. Arbetarskyddsstyrelsen har i sin verksamhet funnit det vara administrativt

onödigt tyngande och inte heller ur skyddssynpunkt nödvändigt att samtliga bestämmelser angående den minderåriga arbetskraften gäller i fråga om nu avsedd yrkespraktik. Även för skolelever, som under ferier eller terminer tar anställning utanför skolundervisningens ram, kan enligt styrelsen i vissa avseenden undantag göras från nämnda bestämmelser utan någon försämring ur arbetarskyddssynpunkt för eleverna.

Arbetarskyddslagens generella minimiålder för anställande av minderårig arbetskraft är 14 år. För industriellt och därmed jämförligt arbete är minimiåldern som regel 15 år. Vidare stadgas att minderårig arbetstagare, där det ej är fråga om feriearbete, inte får anställas innan han fullgjort sin skolplikt. Vissa dispensmöjligheter finns, och arbetarskyddsstyrelsen meddelar för närvarande sådana dispenser för de skolelever, som erhåller yrkespraktik i näringslivet. Styrelsen har föreslagit, att i lagen införes ett generellt undantag från bestämmelserna om minimiålder och fullgjord skolplikt, då det gäller sådan yrkespraktik som här avses. Sedan arbetarskyddsstyrelsen avgav sitt förslag har beslut om grundskolans utformning fattats. Sådan yrkespraktik i näringslivet, som tillämpats i försöksskolan, skall inte ingå i grundskolans undervisning. Av arbetarskyddsstyrelsen föreslagna undantag från bestämmelserna om minimiålder och skolplikt torde därför inte behövas.

Jag är inte beredd att tillstyrka arbetarskyddsstyrelsens förslag om möjlighet för styrelsen att för områden, där sjuårig skolplikt övergångsvis gäller, lämna generell dispens från regeln om 15 år som minimiålder för industriellt och liknande arbete.

De särskilda bestämmelserna för den minderåriga arbetskraften innebär också, att en skolelev som är under 18 år inte får användas till arbete utan att arbetsbok för honom avlämnats till arbetsgivaren. Denna arbetsbok skall, utöver uppgifter om den minderåriges ålder och skolförhållanden, innehålla läkarintyg. Från kravet på arbetsbok finns ingen dispensmöjlighet. Skolläkarna utfärdar nu arbetsböcker för samtliga skolelever, som erhåller i skolundervisningen ingående yrkespraktik eller som arbetar extra under terminer eller skollov.

Arbetarskyddsstyrelsen har föreslagit, att kravet på arbetsbok slopas för alla elever i skolor med statsunderstödd skolhälsovård, när det gäller den yrkespraktik som är ett led i skolundervisningen. Arbetarskyddsstyrelsen finner vidare, att kravet på arbetsbok bör kunna slopas för elever i skolor med statsunderstödd skolhälsovård även då det gäller extraarbete under terminer eller skollov. Styrelsen anför därvid, att det i lagen stadgade kravet på fullgjord skolplikt medför att eleverna inte kan ta extraarbete under termin utan att begära tillstånd av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör. Innan tillstånd beviljas, inhämtas yttrande från skolan, som i sin tur i alla tveksamma fall hör skolläkaren. Beträffande feriearbete gäller visserligen inte kravet på fullgjord skolplikt, utan den medicinska rådgivningen sker

där enbart i samband med utfärdandet av arbetsboken. I fråga om så kortvarigt arbete som under jul- och påsklov torde enligt styrelsens mening hälso-risken för den minderårige vara obetydlig. Från denna synpunkt skulle det alltså inte vara nödvändigt med arbetsbok. Slopas kravet helt, bortfaller emellertid möjligheten för arbetsgivaren att kontrollera den minderåriges ålder. Styrelsen har trots detta stannat för att föreslå att kravet på arbetsbok avskaffas i dessa fall. Vid så långvarigt arbete som kan förekomma under sommarlovet bör enligt arbetarskyddsstyrelsens mening finnas någon form av medicinsk rådgivning, så att den minderårige inte användes till arbete som kan skada hans hälsa. För arbete under sommarlovet föreslår styrelsen att arbetsboken ersättes med ett arbetstillstånd innehållande — förutom uppgifter om den minderåriges namn, ålder och skola — de föreskrifter angående hans användande i arbete, som skolläkaren finner skäl att meddela.

Som jag förut nämnt är yrkespraktik i näringslivet numera inte aktuell som ett led i skolundervisningen. Beträffande extraarbetet under terminerna har styrelsen som ett skäl för arbetsbokens avskaffande åberopat den medicinska kontroll som sker i samband med ansökan om dispens från kravet på fullgjord skolplikt för minderårigas arbete. Sådan dispens erfordras emellertid inte för elever i skolformer avsedda för barn över skolpliktig ålder, t. ex. gymnasiet. För dessa elevers del skulle ett slopande av arbetsboken innebära, att de kunde ta arbete under terminerna utan garanti för att erforderlig medicinsk prövning skett. Detta torde inte vara lämpligt. Jag delar arbetarskyddsstyrelsens uppfattning att någon form av medicinsk kontroll av de minderåriga är nödvändig för att de skall få ta arbete under sommarferien. Däremot finner jag det i likhet med några remissorgan tvivelaktigt om någonting står att vinna på att arbetsboken ersättes med ett annat dokument, kallat arbetstillstånd. De administrativa fördelarna av ett slopande av kravet på arbetsbok vid arbete under julferie och påsklov torde inte överväga de nackdelar, som från kontrollsynpunkt vidlåder detta förslag. Man får i detta sammanhang inte bortse från att arbetsgivarens skyldigheter i fråga om den minderåriga arbetskraften kvarstår och att det för honom torde innebära en fördel att kunna på det enkla sätt som arbetsboken möjliggör kontrollera ålder och hälsotillstånd hos den minderårige. Trots att remissorganen i princip inte haft något att invända mot arbetarskyddsstyrelsens förslag finner jag, med hänsyn till det anförda och då lämpligen enhetliga regler i största möjliga utsträckning bör gälla, att arbetsbok alltjämt bör fordras för minderårigs arbete i samma omfattning som för närvarande.

Utsträckningen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde till att avse i princip varje verksamhet, vari arbetstagare användes för arbetsgivares räkning, medför att tillfällig verksamhet, vilken inte kan betecknas såsom rörelse och som därför hittills fallit utanför lagens tillämpningsområde, i fortsättningen kommer att omfattas av lagen. Anlitande av minderåriga i till-

fällig verksamhet torde oftast få karaktär av uppdrag så att ett arbetstagarförhållande inte uppkommer. Verkliga anställningsförhållanden av tillfällig natur är dock inte uteslutna. Det synes otillfredsställande att för mycket kortvariga anställningar i verksamhet, där hälsorisken är obetydlig, uppställa ett krav på avlämnande av arbetsbok, vilket det i praktiken förmodligen skulle vara svårt att upprätthålla. Jag förordar därför, att arbetsbok inte skall behövas för arbete, som fortgår under mycket kort tid och medför synnerligen ringa ansträngning. Med arbete under mycket kort tid bör förstås arbete, som sträcker sig över högst en eller annan dag.

Vid arbetsställe, där minderåriga användes till arbete, skall enligt 28 § arbetarskyddslagen en gång varje kalenderår företagas läkarbesiktningen i en gång av de minderåriga till utvärdering av om arbetet är till men för deras hälsa eller kroppsutveckling. Stadgandet äger inte tillämpning på skogsarbete och ej heller på flottningsarbete utom vid skiljeställe. Besiktning utföres av besiktningsläkare som länsstyrelsen förordnar. Anteckning om besiktningen skall införas i arbetsböckerna. Enligt 29 § kan arbetarskyddsstyrelsen medge befrielse från besiktning, när det är fråga om arbete, som medför synnerligen ringa ansträngning eller fortgår under endast kortare tid av året.

Arbetarskyddsstyrelsen har till utgångspunkt för sina förslag i fråga om läkarbesiktningen tagit en undersökning, som omfattade genomgång av sammanlagt ca 4 300 arbetsböcker insända till styrelsen åren 1949—1952. Undersökningen utvisade bl. a., att en förhållandevis ringa del, 5—10 procent, av de minderåriga var behäftade med sådana svagheter, som motiverade uppställande av särskilda villkor för deras sysselsättning. Vidare framkom, att om sådant villkor uppställts vid ett tillfälle, villkoret i stor utsträckning fått stå kvar vid senare undersökningstillfällen, under det att för de en gång »friskförklarade» endast i mycket ringa utsträckning, högst 1 procent av fallen, sedermera uppställts något villkor.

Den sålunda verkställda undersökningen finner arbetarskyddsstyrelsen tyda på att den årliga besiktningen av minderåriga enligt nuvarande system är en alltför omfattande och kostsam organisation i förhållande till de vunna resultaten. Styrelsen föreslår i första hand, att man från läkarbesiktningen helt undantar samtliga minderåriga arbetstagare, som är elever i skola med statsunderstödd skolhälsovård, oavsett om det är fråga om yrkespraktik inom skolundervisningens ram eller om annat arbete. Beträffande andra minderåriga arbetstagare föreslår styrelsen att de, som är fullt friska, befrias från besiktning. För fattande av sådant beslut bör det enligt förslaget inte vara nödvändigt att besiktningsläkaren sammanträffar med den minderåriga, utan han skall kunna nöja sig med att ta del av läkarintyg och andra anteckningar i arbetsboken och höra sig för med arbetsgivaren. För minderåriga som är sjuka, klena eller sjukdomshotade föreslår styrelsen i gengäld en intensifierad läkarkontroll.

Styrelsens förslag att från läkarbesiktning undanta samtliga minderåriga arbetstagare som är elever i skolor med statsunderstödd skolhälsovård har godtagits av remissorganen, medan förslaget beträffande övriga minderåriga arbetstagare rönt motstånd under remissbehandlingen. Kritiken har främst gått ut på att allmän hälsokontroll tillmätes allt större betydelse och att det därför synes olämpligt att nu avskaffa sådan kontroll för en grupp för vilken den redan är lagstadgad. Vidare har det framhållits, att beslut som bara grundas på skriftliga handlingar är otillfredsställande ur säkerhets-synpunkt, och det har även ifrågasatts om systemet verkligen kommer att innebära en sådan avlastning för besiktningsläkarna, att de i stället kan äga ökad uppmärksamhet åt de sjuka, klena och sjukdomshotade barnen.

För egen del vill jag anföra följande. Vid antagandet av nu gällande arbetarskyddslag framhölls som ett allmänt önskemål att alla minderåriga ställdes under fortlöpande läkartillsyn och påpekades att detta var av särskild vikt för dem som redan inträtt i förvärvslivet. Under den tid som förflutit därefter har frågan om allmän hälsokontroll tillmätts allt större betydelse. Att under sådana omständigheter slopa en redan lagstadgad läkar-kontroll förefaller mig föga lämpligt. Vidare anser jag det av betydelse att de förhållanden, under vilka den minderåriga arbetskraften sysselsättes, kan kontrolleras vid läkarbesiktning på arbetsplatsen. Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid att två av Internationella arbetsorganisationen år 1946 antagna konventioner, som ej ratificerats från svensk sida, föreskriver årlig läkarbesiktning av alla arbetstagare under 18 år. Jag är inte övertygad om att arbetarskyddsstyrelsens förslag skulle möjliggöra den intensifierade kontroll av sjuka, klena och sjukdomshotade barn, som styrelsen syftar till. Mot bakgrund av vad jag nu anfört föreslår jag att läkarbesiktningen bibehålles i nuvarande omfattning.

I samband med frågorna om minderårigas användande till arbete har Landsorganisationen tagit upp det särskilda stadgande i 4 § arbetarskyddslagen som säger, att bestämmelserna om minimiålder, fullgjord skolplikt, arbetsbok, läkarbesiktning och nattvila inte är tillämpliga på j o r d b r u k e t med därtill hörande s. k. osjälvständiga binäringar. Landsorganisationen pekar på mekaniseringen av jordbruket och det starkt minskade antalet arbetstagare samt yttrar, att övertids- och skiftarbete blivit ett sätt att möta arbetstopparna vid exempelvis sådd och skörd. De minderåriga inom jordbruket har enligt organisationens åsikt numera inte någon gynnad ställning framför arbetstagare inom andra områden, varför den angivna undantagsbestämmelsen bör slopas.

Före tillkomsten av nu gällande arbetarskyddslag var arbetet inom jordbruket med osjälvständiga binäringar endast i ett par speciella avseenden, nämligen i fråga om användande av maskinella hjälpmedel och farliga tryck-kärl, omfattat av lagens bestämmelser. Nuvarande lag innebar alltså ur arbetarskyddssynpunkt ett väsentligt framsteg. Den utveckling inom jord-

bruket som Landsorganisationen berört aktualiserar en omprövning av de ännu återstående undantagen för denna näringsgren. Enligt vad jag erfarit har arbetarskyddsstyrelsen uppmärksamheten riktad på denna fråga, och jag räknar med att styrelsen för Kungl. Maj:t skall framlägga förslag till de åtgärder, som visar sig erforderliga.

Enligt 45 § arbetarskyddslagen åligger det tillverkare, försäljare eller upplåtare av maskiner, redskap och andra tekniska anordningar att tillse att sådan anordning, då den avlämnas för att tagas i bruk här i riket eller här utställs till försäljning eller i reklamsyfte, är försedd med nödvändiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betydande säkerhet mot ohälsa och olycksfall. I samma lagrum stadgas skyldighet att tillhandahålla erforderliga föreskrifter för anordningens användning och skötsel.

Arbetarskyddsstyrelsen föreslår, att dessa bestämmelser kompletteras i tre avseenden. När det gäller vissa särskilt farliga maskiner och redskap har det visat sig vara en brist att styrelsen inte kunnat med bindande verkan föreskriva, att maskinen eller redskapet skall ha skylt eller annan märkning, som anger tillverkarens namn samt innehåller uppgift om exempelvis högsta tillåtna tryck, belastning eller varvantal. Styrelsen finner det angeläget med ett stadgande om att styrelsen, när särskilda skäl föreligger, skall kunna föreskriva att maskin, redskap eller annan teknisk anordning, då den levereras eller utställs, skall vara försedd med skylt eller annan märkning, angivande tillverkarens namn samt annan uppgift som styrelsen finner erforderlig. Vidare har i fråga om sådana farliga maskiner och anordningar visat sig önskvärt, att styrelsen kan föreskriva att maskinen eller anordningen skall vara godkänd av styrelsen, innan den levereras eller utställs, s. k. typgodkännande. Styrelsen föreslår en bestämmelse av denna innebörd. Slutligen förordar styrelsen ett stadgande om skyldighet för tillverkare, försäljare och upplåtare att tillhandahålla föreskrifter för montering av teknisk anordning.

Arbetarskyddsstyrelsens förslag finner jag välgrundat, och jag förordar i likhet med de flesta remissorgan att kompletteringarna av 45 § arbetarskyddslagen kommer till stånd. Kommerskollegium har ställt sig avvisande till förslagen om såväl märkning som typgodkännande och har uttryckt farhågor för att bestämmelser i sistnämnda avseende kan komma att verka hämmande på den tekniska utvecklingen, begränsa konkurrensen och leda till onödigt krångel. Kollegiet befarar att det skulle kunna inträffa att en anordning som är fullgod inte får användas, därför att den ej hunnit godkännas. Med anledning härav vill jag understryka, att föreskrift om skyldighet att inhämta typgodkännande skall kunna meddelas endast när särskilda skäl föreligger och att arbetarskyddsstyrelsen alltså inte torde kunna tillämpa bestämmelsen annat än när det anses nödvändigt till förebyggande av ohälsa eller olycksfall. I detta sammanhang vill jag påpeka att i årets

statsverksproposition föreslagits en förstärkning av arbetarskyddsstyrelsens tekniska personal med tanke bl. a. på arbete med typgodkännande.

Lokala skyddstjänstemän

Enligt 39 § arbetarskyddslagen skall arbetsgivare och arbetstagare under arbetsgivarens ledning i samverkan bedriva ett på lämpligt sätt organiserat skyddsarbete. Därutöver stadgas i arbetarskyddskungörelsen att arbetsgivare, som ej själv helt leder skyddsarbetet på arbetsstället, skall uppdraga åt en eller flera personer (skyddsinspektör, personalkonsulent eller annan anställd) att i arbetsgivarens ställe i större eller mindre utsträckning handlägga frågor rörande arbetets sundhet och säkerhet. Bestämmelsen innebär ingen skyldighet för arbetsgivaren att anställa särskild person för skyddsarbetet. Inte heller innebär den, att arbetsgivaren genom att anställa skyddstjänsteman kan undandraga sig sitt i lagen fastslagna ansvar för skyddsarbetet.

Arbetarskyddsverkets organisationsutredning har funnit det angeläget att flera skyddstjänstemän anställas och har föreslagit, att till 39 § arbetarskyddslagen fogas ett stadgande, varigenom arbetsgivare rekommenderas att anställa sådana tjänstemän, där detta kan anses erforderligt med hänsyn till arbetsstyrkans omfattning eller driftens art.

Utredningens förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av så gott som samtliga remissorgan. Sålunda ansluter sig arbetarskyddsstyrelsen till förslaget och uttalar som sin bestämda uppfattning, att de skyddstjänstemän som hittills verkat inom ett stort antal företag fullgjort sina arbetsuppgifter på ett ytterst föredömligt sätt och att den allmänna skyddsandan i dessa företag förts upp till en mycket hög nivå. Styrelsen anser, att en institution som visat sig ha så god effekt bör utbyggas vidare. Landsorganisationen finner det naturligt att arbetsgivarnas skyldighet att svara för arbetarskyddet åtminstone vid alla större företag samt företag med särskilda yrkesfarerisker tar sig uttryck i att särskild säkerhetspersonal anställas. Svenska arbetsgivareföreningen har däremot ställt sig avvisande till förslaget. Föreningen påpekar, att det inom industrien pågår en stark utveckling mot ett allt bättre arbetarskydd, bl. a. genom anställande i större utsträckning av skyddstjänstemän, och finner det föga troligt, att utvecklingen skulle gå snabbare därest lagregler härom infördes. Däremot skulle enligt föreningen den föreslagna bestämmelsen kunna få skadeverkningar och motverka sitt eget syfte, om den ute i företagen komme att kännas som ett intrång i arbetsgivarens företagsledande funktion.

För egen del har jag, trots det positiva mottagande utredningens förslag i allmänhet fått under remissbehandlingen, kommit till den uppfattningen att det i varje fall för närvarande inte föreligger något mera påtagligt behov av den föreslagna lagbestämmelsen. Då denna givits formen av en rekommendation förutsattes, för att den skall få önskad effekt, ett gott sam-

arbete i skyddsfrågorna mellan arbetsmarknadens parter. Att ett sådant samarbete förefinns har utredningen själv understrukt. Det har också i många sammanhang omvittnats att det för närvarande pågår en gynnsam utveckling av det lokala arbetarskyddet. Med hänsyn till dessa omständigheter finner jag mig inte böra förorda, att en lagbestämmelse med föreslaget innehåll införes. Jag utgår därvid från att man utan särskilt stadgande kan vänta att arbetsgivarna skall visa förståelse för värdet av en utökad skyddstjänstemannainstitution.

Skogsförläggningsslagen

Nu gällande skogsförläggningsslagen av år 1951 äger tillämpning på arbete med skogsavverkning och försågning av virke i direkt samband därmed samt på skogsvårds-, kolnings-, flottnings-, flottläggnings-, flottledsbyggnads-, väg- och vattenavledningsarbete. Lagen stadgar skyldighet för arbetsgivarna inom nämnda verksamhetsområden att tillhandahålla tillfälliga bostäder åt arbetstagarna och stall åt de hästar som användes i arbetet. I lagen föreskrives viss minimistandard på dessa bostäder och stall. Vidare föreskriver lagen skyldighet för arbetsgivarna att tillhandahålla raststugor.

Arbetskyddsstyrelsen har, i samråd med vederbörande arbetsmarknadsparter, framlagt förslag till ny skogsförläggningsslagen med höjda standardkrav för bostäder och stall.

I fråga om behovet av lagstiftning angående skogsförläggningar framhåller arbetarskyddsstyrelsen att det fasta bilvägnätet i skogarna kraftigt utbyggt under senare år och att det dessutom ofta anläggs tillfälliga s. k. bilbasvägar i samband med vinterdrivningarna. Härigenom har numera skapats förutsättningar för skogsarbetarna vid flertalet arbetsplatser att dagligen färdas mellan hemmet och arbetsplatsen med bil. Dessa förhållanden har minskat behovet av förläggningar. Ett visst behov av tillfälliga bostäder och stall kommer dock enligt styrelsens uppfattning med största sannolikhet att kvarstå under överskådlig tid för arbetstagare med så långt avstånd till hemmet, att daglig färd är utesluten, och för hästskötare, som ej har möjlighet att utnyttja daglig hästtransport och som på grund av att de måste ta vård om hästen i skogsstall inte kan fara hem dagligen.

Då de arbetare som alltjämt under vissa perioder måste bo i skogsförläggningar jämför sina bostadsförhållanden med de arbetstagares, vilka har förmånen att kunna bo i sina hem eller i förläggningar av den bättre standard som erbjudes vid t. ex. vissa anläggningsarbeten, uppstår naturligt nog, framhåller arbetarskyddsstyrelsen, önskemål om bättre förläggningar. Även om en betydande förbättring av skogsförläggningarna ägt rum, anser sig styrelsen kunna konstatera en viss eftersläpning i standardutvecklingen på flera håll. Gällande lag ger dock inte stöd för åtgärder, som kan leda till

väsentliga förbättringar, varför en revision av lagen nu synes nödvändig. Den sannolika minskningen i fråga om behovet av förläggningar bör enligt styrelsen även innebära att bostäder med betydligt högre standard än den, som konstaterats i flertalet förläggningar, bör kunna tillhandahållas.

Arbeterskyddsstyrelsen har prövat möjligheten att införa bestämmelser motsvarande skogsförläggningsslagen i arbetarskyddslagen och lagen om djurskydd men har funnit denna utväg mindre lämplig. Styrelsen förordar därför, att en särskild skogsförläggningsslag alltså skall finnas.

Arbeterskyddsstyrelsens förslag har vunnit allmän anslutning bland remissorganen, som godtagit vad styrelsen anfört om behovet av lagstiftning på området. Härvid har från arbetsgivarhåll framhållits att skogsförläggningarna efter tillkomsten av 1951 års lag förbättrats så väsentligt, att förläggningssstandarderna hos flertalet större arbetsgivare regelmässigt torde vara högre än nuvarande lag föreskriver.

För egen del finner jag mig helt kunna dela styrelsens synpunkter i fråga om behovet av lagstiftning. Inte minst det förhållandet att antalet särskilda skogsförläggningar minskar bör kunna möjliggöra en hög standard på de kvarvarande förläggningarna. Styrelsen har anfört bärande skäl för att bestämmelserna om skogsförläggningar och skogsstall bibehållas i en särskild lag.

Det lagförslag, som styrelsen framlagt, har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran och är enligt min uppfattning lämpligt utformat. På vissa punkter är lagförslaget liksom gällande lag förhållandevis detaljerat. Jag anser dock inte att någon fördel står att vinna med en uppdelning av bestämmelserna på lagen och en tillämpningsförfattning, så som ifrågasatts i några remissyttranden. Till enskildheterna i förslaget torde jag få återkomma i specialmotiveringen.

Enligt förslaget skall, liksom enligt nu gällande lag, arbetarskyddsstyrelsen kunna medge undantag från bestämmelserna om bostädernas och stallens beskaffenhet, om det av särskilda skäl finnes påkallat. Arbetsgivarorganisationerna har under remissbehandlingen framhållit, att de väsentliga skärpningar av standardkraven, som förslaget innebär, kan få besvärande ekonomiska och praktiska konsekvenser vid en alltför snabbt och rigoröst genomförd anpassning av nuvarande förläggningsbestånd till den nya standarden. Det framhålles därför som nödvändigt att erforderlig anpassning får ske under en tillräckligt lång övergångstid samt att arbetarskyddsstyrelsen inte är alltför restriktiv vid meddelande av dispenser. I vissa yttranden reses krav på särskilda övergångsbestämmelser, som skulle medge en successiv övergång till den nya lagens bestämmelser under en relativt lång period så att ett ekonomiskt utnyttjande av redan anskaffad utrustning blir möjligt. Från arbetstagarhåll har å andra sidan framförts farhågor för en alltför liberal tillämpning av dispensmöjligheten. Speciellt betonas, att driftsekonomiska skäl inte bör kunna motivera undantag från standardkraven.

Enligt min uppfattning är det angeläget att den nya lagstiftningen utan alltför långt dröjsmål blir omsatt i praktiken. Jag är inte beredd att generellt förordna någon övergångstid av bestämd längd för anpassning av det nuvarande förläggningsbeståndet till de skärpta standardkrav som den nya lagen innebär. Dispens för enskilda fall kan medges där särskilda skäl till avvikelser från lagens standard kan anses föreligga.

I ett avseende har arbetarskyddsstyrelsen funnit att bestämmelserna i den nuvarande skogsförläggningsslagen kan ersättas med arbetarskyddslagens föreskrifter, nämligen i fråga om skyldighet för arbetsgivaren att hålla r a s t s t u g o r. Styrelsens förslag att bestämmelserna härom skall utgå ur skogsförläggningsslagen har tillstyrkts av samtliga remissorgan. Skyldigheten att tillhandahålla raststugor torde, såsom styrelsen anför, följa av bestämmelserna om personalutrymmen i 9 § arbetarskyddslagen även såvitt avser sådant arbete, som omfattas av skogsförläggningsslagen. Då arbetarskyddslagens och arbetarskyddskungörelsens föreskrifter dessutom synes garantera bättre standard på raststugorna än som följer av skogsförläggningsslagen, bör skogsförläggningsslagens särskilda bestämmelser i ämnet utgå.

Specialmotivering

I överensstämmelse med de riktlinjer som angivits i det föregående har på grundval av författningsförslag, som utarbetats av arbetarskyddsstyrelsen, inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) samt förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningsslagen). Förstnämnda förslag innehåller vissa ändringar, som inte tidigare berörts.

Utöver vad som angivits i det föregående torde följande böra anföras rörande förslagen.

Arbetarskyddslagen

1 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen.

2 §.

Bestämmelsen under punkten 2) har fått en mera allmän formulering än arbetarskyddsstyrelsen föreslagit. Därmed avses inte att under lagens tillämpningsområde skall föras annat arbete än sådant, som är förenat med fara av den art att anlåtande av yrkesinspektionens speciella sakkunskap kan anses påkallat för trygghet av sundhet och säkerhet i arbetet.

Ändringarna under punkten 4) är av redaktionell art.

3 §.

Den föreslagna formuleringen av undantaget för husligt arbete har valts med hänsyn till, å ena sidan, att husligt arbete, som utföres i pensionats-

eller liknande rörelse bedriven i arbetsgivarens hem, liksom hittills skall falla inom lagens tillämpningsområde, och, å andra sidan, att undantaget skall avse inte endast arbete, som utföres inom hemmets väggar, utan även arbetsuppgifter, som fullgöres utanför hemmet, exempelvis i en kollektiv tvättstuga eller i samband med barnpassning.

Undantagsbestämmelserna för övningar inom totalförsvaret och arbete inom krigsmakten och civilförsvaret har behandlats i den allmänna motive-
ringen.

16 §.

I denna paragraf stadgas i dess nu gällande lydelse, att Kungl. Maj:t må föreskriva särskilda villkor för arbetstagares användande till arbete, som finnes medföra synnerlig fara för ohälsa eller olycksfall, eller förordna att arbetstagare ej må användas därtill. Med stöd härav har utfärdats dels en kungörelse om läkarundersökning och läkarbesiktning till förebyggande av vissa yrkessjukdomar (SFS 1949: 211), dels en kungörelse om förbud att använda arbetstagare till målningsarbete med blyfärg (SFS 1949: 210).

Arbetarskyddsstyrelsen anför, att lagstiftaren genom uttrycket »synnerlig fara» velat begränsa antalet fall, där läkarundersökningar och besiktningar borde påbjudas, så att sådana föreskrives endast vid risk för yrkessjukdom av allvarligare art. Kritik har emellertid, säger styrelsen, riktats mot bestämmelsen, vilken ansetts alltför snävt begränsa möjligheten att föreskriva läkarundersökning som villkor för användande till visst arbete. Styrelsen föreslår därför, att uttrycket »synnerlig fara» utbytes mot »särskild risk» för att möjliggöra att bestämmelserna i förenämnda kungörelse om läkarundersökning och läkarbesiktning till förekommande av vissa yrkessjukdomar i sin tur kan göras något vidsträcktare. När det gäller förbudsfallen har styrelsen däremot inte ansett det nödvändigt att någon ändring göres.

Arbetarskyddsstyrelsens förslag har vunnit allmän anslutning under remissbehandlingen. Paragrafen bör ändras så att särskilda villkor kan föreskrivas för arbetstagares användande till arbete, som medför särskild fara för ohälsa eller olycksfall.

23 §.

Ändringen är av formell art och sammanhänger med skollagens terminologi.

27 §.

Denna ändring har behandlats i den allmänna motiveringen.

45 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen.

51 §.

Inom den allmänna yrkesinspektionens distrikt finns rådgivande organ, kallade yrkesinspektionens förtroenderåd, i vilka bl. a. ingår företrädare för arbetsgivare och arbetstagare.

I 6 § instruktionen för yrkesinspektionen (SFS 1957:646) stadgas, att ledamot i förtroenderåd ej må röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som blivit känd för honom i förtroenderådet, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i rådets intresse, yppa yrkesförfarande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt. Någon särskild straffbestämmelse upptages inte i instruktionen.

Såsom arbetarskyddsstyrelsen föreslagit bör tystnadsplikten m. m. för ledamöter i yrkesinspektionens förtroenderåd liksom för övriga i tillsynen av arbetarskyddet verksamma personer regleras i förevarande paragraf. Åsidosättande straffas enligt 68 §.

56 §.

Paragrafen har kompletterats med hänsyn till de nytillkomna stadgandena i 45 §.

57 §.

Ändringen i denna paragraf är av redaktionell karaktär.

59 §.

Till utrönande av huruvida ämne eller material, som arbetsgivare använder eller framställer i sin verksamhet, innebär fara för att hos honom sysselsatt arbetstagare ådrager sig ohälsa eller drabbas av olycksfall, är arbetsgivaren enligt denna paragraf skyldig att på anmodan av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör föranstalta om undersökning av ämnet eller materialet eller tillhandahålla erforderliga prov för sådan undersökning. Motsvarande stadgas beträffande tillverkare, försäljare eller upplåtare av teknisk anordning.

Något stadgande om vem som skall bekosta undersökningen finns inte. Enligt motivuttalanden vid tillkomsten av arbetarskyddslagen skulle kostnaden bestridas av arbetsgivaren, särskilt i de fall då den avsåg att klarlägga orsaken till visst olycks- eller sjukdomsfall vid arbetsstället. I de fall undersökningen var av allmänt intresse och kunde sägas vara av betydelse för det förebyggande arbetet i allmänhet eller det eljest kunde finnas skäligt, borde kostnaden kunna bestridas av allmänna medel. Någon författningsföreskrift härom ansågs dock inte behövlig.

Arbetarskyddsstyrelsen påpekar att, eftersom en arbetsgivare enligt förevarande stadgande kan välja mellan att själv göra undersökningen eller att tillhandahålla erforderliga prov, han kan tänkas välja det sistnämnda alternativet, om undersökningen är förenad med större kostnader. I sådana

fall kan det, säger styrelsen, vara förenat med svårigheter att av arbetsgivaren få ut kostnaden för undersökningen. Styrelsen anser detta otillfredsställande och föreslår därför en uttrycklig bestämmelse i 59 § om att undersökningen skall ske på arbetsgivarens bekostnad, såvida inte styrelsen på grund av ett föreliggande allmänt intresse anser det skäligt, att undersökningen bekostas av statsmedel. Motsvarande bör gälla undersökning, som göres för tillverkares, försäljares eller upplåtares räkning.

Förslaget har föranlett erinran endast från *Svenska arbetsgivareföreningen*, som anser att frågan om vem som ytterst skall svara för kostnaderna liksom hittills bör bestämmas från fall till fall och inte regleras i lag. Något godtagbart skäl för att kostnaderna alltid skall åvila arbetsgivaren har inte förebragts, säger föreningen.

Med anledning av vad arbetarskyddsstyrelsen anfört bör i denna paragraf införas en bestämmelse om att styrelsen kan ålägga arbetsgivare, tillverkare, försäljare eller upplåtare betalningsskyldighet för undersökning som avses i paragrafen. I vilken utsträckning betalningsskyldighet skall åläggas bör avgöras med utgångspunkt från nuvarande praxis. Styrelsens beslut kan givetvis överklagas i vanlig ordning.

61 §.

Bestämmelserna om besvär över yrkesinspektörs beslut föreslås ändrade så att de i lagen den 4 juni 1954 om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut stadgade besvärstiderna blir tillämpliga.

72 §.

Paragrafen innehåller i sin nuvarande lydelse bestämmelser om att arbetarskyddsstyrelsen kan delegera sin beslutanderätt till yrkesinspektör, när det gäller att medge dispens enligt 23 § från kravet på en minimiålder av 14 år för användande till arbete samt enligt 29 § från regeln om läkarbesiktning av minderårig arbetstagare. Arbetarskyddsstyrelsen har föreslagit att styrelsen skall kunna till yrkesinspektör delegera jämväl rätten att medge undantag från det i 24 § stadgade kravet på en minimiålder av 15 år för användande till industriellt och liknande arbete. Förslaget, som godtagits av samtliga remissorgan, bör genomföras.

73 §.

Ändringen är redaktionell.

Skogsförädlingslagen

1 §.

Paragrafen anger skogsförädlingslagens tillämpningsområde och motsvarar 1 § gällande lag.

Den nuvarande uppräknningen av de arbeten inom skogsbruket, på vilka lagen äger tillämpning, omfattar praktiskt taget alla arbeten inom skogsbruket, vid vilka tillfällig bostad kan vara erforderlig. Någon anledning att från lagens tillämpningsområde utesluta andra inom skogsbruket förekommande arbeten synes inte föreligga. Med hänsyn härtill anges i förslaget lagen vara tillämplig på arbete inom skogsbruket.

På flottnings-, flottlägnings- och flottledsbyggnadsarbete samt vägarbete bör skogsförlägningslagen alltjämt vara tillämplig. Däremot har vattenavledningsarbete, som särskilt nämnes i gällande lag, inte medtagits i förslaget av den anledningen, att skogsdikning faller under begreppet arbete inom skogsbruket medan vattenavledningsarbete för annat ändamål — företrädesvis nyodling — numera inte är aktuellt.

2 §.

Paragrafen föreslås få samma utformning som 2 § gällande lag.

3 §.

Denna paragraf motsvarar 4 § gällande lag.

Arbetarskyddsstyrelsen har som 3 § föreslagit en bestämmelse om undantag från lagstiftningens tillämpning för arbete, som utföres uteslutande av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet bedrivs på arbetsgivaren tillhörig mark eller eljest för hans egen räkning. De förutsättningar under vilka undantaget skall gälla synes något oklara. Med hänsyn härtill och då avsaknaden i nuvarande lag av ett motsvarande undantag inte medfört nämnvärda olägenheter, synes det föreslagna stadgandet inte böra medtagas.

4 §.

Första stycket motsvarar 5 § gällande lag och innehåller de grundläggande principerna för anordnandet av de bostäder, som skall tillhandahållas enligt lagen. Förläggning i tält, som enligt 5 § andra stycket i den nuvarande lagen är medgiven under vissa omständigheter, skall i fortsättningen kunna förekomma endast med stöd av dispens enligt 6 § i den föreslagna lagen.

Det föreslagna andra stycket ersätter 6, 7, 8, 9 och 10 §§ i den nuvarande lagen. Härvid har de bestämmelser om fönsters och dörrars beskaffenhet, som nu finns i 7 §, ansetts kunna undvaras för att i stället ingå i anvisningar till lagen.

De särskilda standardkrav, som uppställs i 6 och 7 §§ i nuvarande lag, gäller enligt 6 § bostad som användes under någon längre tid och enligt 7 § bostad som användes under den kallare årstiden. Svårigheter har stundom förelegat att avgöra huruvida den tidrymd, under vilken en bostad varit avsedd att användas, skall betraktas som »någon längre tid». Många gånger kan ett arbete, som varit avsett att slutföras på relativt kort tid, av olika

anledningar komma att pågå längre tid än beräknat. Det bör också beaktas, att för en enskild skogsarbetare, som arbetar vid kortvarigt arbete, den totala tid han under en säsong nödgas bo i förläggning kan vara lika lång, som den tid andra skogsarbetare tillbringa i en och samma förläggning. Enligt skogsyrkesinspektionens erfarenhet anordnas förläggningar numera endast i undantagsfall för något speciellt, kortvarigt arbete. Utbyggandet av ett nät av fasta skogsbilvägar har medfört att transportabla bostäder utan större svårigheter kan ställas upp på eller i närheten av praktiskt taget varje arbetsplats, även om den är av tillfällig natur. Samma bostäder användes numera i stor utsträckning vid vinterdrivningarna och under förekommande sommararbeten. Av det anförda torde framgå, att något motiv knappast föreligger att i skogsförläggningsslagen låta de speciella standardkraven avse endast bostad som användes under någon längre tid och bostad som användes under den kallare årstiden. Dessa begränsningar har därför fått utgå ur förslaget.

De särskilda stadgandena i andra stycket innebär i allmänhet en skärpning i förhållande till motsvarande bestämmelser i gällande lag. Undantag därvidlag utgör bestämmelserna angående anordningar för gemensam mat-hållning.

I gällande lag är minimum för avståndet mellan golv och innertak 2 meter eller, om under- och översängar användes, 2,35 meter. I förslaget anges som minsta rumshöjd 2,2 meter. Det högre måttet 2,35 meter har inte bibehållits med hänsyn till att det förutsattes, att sovplats inte anordnas som översäng. En rumshöjd av 2,2 meter möjliggör en önskvärd standardisering av tillverkningen av transportabla bostäder och stall. Enligt gällande lag får nämligen avståndet mellan spiltgolv och innertak i skogsstall inte understiga 2,2 meter, ett mått som föreslås bibehållas i förslaget. Det förtjänar framhållas, att fasta skogsstugor numera knappast uppföres och att transportabla byggnader med enkelsängar mera sällan tillverkas med lägre rumshöjd än 2,2 meter.

I fråga om utrymmet i bostaden har utvecklingen under senare år snabbt gått mot värden, vilka väsentligt överstiger de 7 kubikmeter, som enligt 6 § gällande lag under normala förhållanden skall komma på varje inkvarterad person. Det synes därför vara motiverat att bringa lagbestämmelserna i detta avseende i nivå med standardutvecklingen. Enligt förslaget skall utrymmet per inkvarterad person vara minst 10 kubikmeter. I avskilt sovrum skall utrymmet motsvara minst 8 kubikmeter per person.

Ett allmänt önskemål bland skogsarbetarna är att inte behöva ligga i översäng. Ett sådant förläggningssätt innebär utan tvivel nackdelar, främst med hänsyn till svårigheten att hålla lämplig temperatur. Detta gäller särskilt mindre bostäder, som snabbt kyler ut, när elden slocknar i eldstaden. I bostäder med kontinuerlig värmetillförsel blir det vid lämplig rumstemperatur i allmänhet för varmt för dem som ligger i översängarna. Under nor-

mala förhållanden bör sovplats därför icke anordnas som översäng. För att en sovplats skall erbjuda goda möjligheter till vila erfordras därjämte att den är tillräckligt stor samt har lämplig sängutrustning. Då behovet av sängutrustning kan variera föreslås inte några specificerade regler i detta hänseende. De anspråk, som ställes på sovplatserna, har i lagförslaget uttryckts på det sättet att sovplats skall vara så anordnad och utrustad att den erbjuder goda möjligheter till vila. Den närmare innebörden av detta stadgande får klarläggas i anvisningar till lagen.

Vid ny- eller ombyggnad av fasta bostäder torde det enligt skogsyrkesinspektionens erfarenhet under senare år ej annat än i undantagsfall ha förekommit, att flera än fyra sovplatser anordnats i ett och samma rum. I de transportabla bostäder, som numera helt dominerar vid nyanskaffning, förekommer i intet fall flera än fyra sovplatser. Det kan därför numera knappast anses rimligt, att arbetare som nödgas ta inkvartering i tillfällig bostad skall bo flera än fyra i varje rum. Lagtexten är avfattad i enlighet härmed.

Det föreslagna stadgandet i 4 § andra stycket, att bostaden skall kunna hållas tillfredsställande uppvärmd, ersätter föreskrifterna i 7 § gällande lag om åtgärder för varmboning av bostaden och anordningar för dess uppvärmning. Från sistnämnda lagrum har överförts bestämmelsen om att bostaden skall vara försedd med tillfredsställande anordningar för luftväxling.

Enligt arbetarskyddsstyrelsens anvisningar bör i skogsförläggning tillhandahållas lampor för tillfredsställande belysning ävensom städredskap. Det har i allmänhet visat sig svårt att få arbetsgivarna att ta på sig ansvaret för att sådan utrustning finnes tillgänglig. Då det synes önskvärt att utrustning av detta slag tillhör bostaden och följer densamma vid flyttningar, föreslås att bestämmelse härom intages i lagen.

Stadgandet i 4 § tredje stycket i förslaget angående utrymme för förvaring av livsmedel samt kläder och övriga personliga tillhörigheter är i stort sett likalydande med motsvarande i 6 § gällande lag. I anvisningar till lagen bör liksom nu är fallet närmare angivas vad bestämmelsen i olika avseenden skall innebära. Stadgandet angående särskild tvättplats har ingen direkt motsvarighet i gällande lag, men i arbetarskyddsstyrelsens anvisningar anges att i bostad bör finnas särskild tvättplats, om möjligt förlagd till avskilt utrymme. Skogsyrkesinspektionen har tidigare ansett det lämpligt att förlägga tvättplatsen till torkrummet. Det har emellertid visat sig, att fristående torkrum blivit allt vanligare och i sådant fall lämpar det sig ej att ha tvättplatsen i torkrummet. Skogsarbetarna har då i de flesta fall fått tvätta sig med handfatet på en stol i förläggningsrummet eller på diskbänken. Detta kan inte anses ändamålsenligt. Förläggningarna bör framdeles planläggas så, att särskild tvättplats finns. Dess storlek, placering och utformning måste avgöras med hänsyn till antalet sovplatser samt den tid

och de förhållanden, under vilka bostaden är avsedd att användas. Närmare bestämmelser härom bör intagas i anvisningar till lagen.

Enligt nuvarande lag kräves torkrum endast i bostad, som användes under den kallare årstiden och som är avsedd för fyra eller flera arbetstagare, samt för bostad vid skiljeställe eller flottlägningsplats. Nybyggda bostäder för två eller tre man — företrädesvis transportabla — har under senare år i flertalet fall utrustats med torkrum eller vid uppsättningen på användningsplatsen kompletterats med fristående torkrum. Det synes numera knappast föreligga något skäl att begränsa skyldigheten att tillhandahålla torkrum vid förläggningarna till att gälla endast under den kallare årstiden. Inom skogsbruket användes samma förläggningar såväl vinter som sommar, och vid långvarig regnig väderlek är torkrummet lika nödvändigt sommartid. Vad angår flottningen gäller enahanda motiv för tillhandahållande av torkrum.

Enligt gällande lag skall torkrum vara varmbonat. I praktiken har det dock visat sig mycket svårt att få fristående torkrum att motsvara detta krav. Viktigare är att torkrummet är tillräckligt stort samt försett med kraftig värmekälla och tillräckligt stora och rätt placerade ventilationsanordningar. Kravet på att torkrum skall vara varmbonat har icke medtagits i förslaget.

I fråga om anordningar för gemensam mathållning innebär det i 4 § fjärde stycket föreslagna stadgandet en uppmjukning jämfört med gällande lag. Denna stadgar i 9 §, att varje bostad som är avsedd för 8 eller flera arbetstagare vid vissa arbeten skall vara anordnad för gemensam mathållning. Med bostad har härvid av skogsyrkesinspektionen jämställts samling av mindre bostäder, som tillsammans innehåller 8 eller flera sovplatser. Om man bortser från skogsstationerna, där gemensam mathållning i regel anordnas genom arbetsgivarens försorg, förekommer sådan mathållning numera endast sporadiskt. Orsaken härtill torde i första hand vara, att antalet inkvarterade per bostad och förläggning kraftigt minskat under senare år. Vidare har utbyggnaden av vägnätet i skogarna gjort det möjligt för de inkvarterade att oftare besöka hemmet och medföra färdiglagad mat därifrån. Slutligen är tillgången på personer, som vill åtaga sig det krävande uppdraget som kock eller kocka, numera mycket begränsad. Lönerna för dessa har under senare år stigit så starkt, att skogsarbetarna i allmänhet inte anser det ekonomiskt med gemensam mathållning. En bestämmelse om att anordningar för gemensam mathållning skall vidtagas i det fall de arbetstagare, som är inkvarterade i en förläggning, avser att bilda gemensamt matlag bör dock finnas i lagen.

5 §.

Paragrafen motsvarar 13 § i den nuvarande skogsförläggningsslagen.

Regeln i första stycket 13 § gällande lag att stall, som avses i lagen, skall erbjuda tillfredsställande skydd mot köld och fukt har här ersatts med

en föreskrift att stallen skall erbjuda lämpliga temperatur- och fuktighetsförhållanden. Bestämmelserna i 13 § andra stycket gällande lag att fönster skall vara anordnat med dubbla rutor samt att stall skall ha tillfredsställande anordningar för luftväxling har uteslutits. Föreskrifter om stallstorlek, varmboning samt ventilations- och uppvärmningsanordningar bör införas i anvisningar till lagen.

Stadgandet i gällande lag att stall avsett för flera än tre hästar skall vara uppdelat på två eller flera rum har uteslutits såsom ej erforderligt. Av huvudregeln i första stycket följer, att ett stallutrymme ej bör vara större än att hästen eller hästarna kan hålla det vid lämplig temperatur även då så kraftig luftväxling sker, att stallen hålles tillfredsställande torrt. Om ett stall inte motsvarar detta krav, måste stallen avdelas eller förses med uppvärmningsanordning.

Bestämmelsen i andra stycket om att avståndet mellan spiltgolv och innetak ej får understiga 2,2 meter är oförändrad i förhållande till nuvarande lag.

I stället för gällande lags föreskrift att foderbod skall finnas innehåller förslaget en bestämmelse att utrymme för förvaring av foder skall höra till stallen. I många fall användes endast ett av två stallrum i en stallbyggnad eller ett av två stall för sitt ändamål, varvid det andra stallrummet eller stallen lämpar sig väl för förvaring av foder.

I arbetarskyddsstyrelsens anvisningar föreskrives, att vid förläggningar med större antal hästar särskilt torkrum för seldon bör finnas. Skogsyrkesinspektionen anser sig emellertid icke med stöd av denna anvisning kunna annat än i undantagsfall kräva särskilt torkrum för selar och hästtäckan. Skyldigheten att tillhandahålla sådant torkrum föreslås nu bli inkrävd i lagen. Närmare föreskrifter bör lämnas i anvisningar.

6 §.

Paragrafen motsvarar 12 och 14 §§ i nuvarande skogsförädlingslag.

7 §.

Det i första stycket uppställda kravet att icke blott dricks- utan även tvättvatten av lämplig beskaffenhet skall finnas att tillgå inom skäligt avstånd från bostad och stall innebär en skärpning i förhållande till 11 § gällande lag, som endast stadgar skyldighet för arbetsgivare att tillhandahålla dricksvatten. Arbetsgivaren bör vara ansvarig för att tvättvatten av lämplig beskaffenhet finns tillgängligt. Härigenom erhålles samstämmighet med motsvarande stadgande i 9 § arbetarskyddslagen. I anvisningar till skogsförädlingslagen bör angivas normalt största avstånd från bostad och stall till vattentäkt.

I andra stycket ingår bestämmelsen i 11 § andra stycket gällande lag om att avtråde skall finnas.

Enligt tidigare praxis hade skogsarbetarna rätt till ved på rot för sitt behov av bränsle till förläggningarna. Lämplig torrskog för detta ändamål blir emellertid alltmer sällsynt, varför arbetsgivarna i gällande kollektivavtal åtagit sig att tillhandahålla torr ved vid förläggningen. Det måste under sådana förhållanden anses naturligt, att lämpligt utrymme för förvaring av ved finnes vid förläggningen, så att den upphuggna veden kan bevaras torr. Skyldighet att hålla sådant utrymme har stadgats i andra stycket. Med hänsyn till att annat bränsle än ved ej sällan användes för uppvärmning och matlagning föreslås att utrymme för vedförvaring skall finnas där så erfordras.

Bestämmelsen i tredje stycket av denna paragraf har tillkommit med hänsyn till att motorsågen nu praktiskt taget helt ersatt timmersvansen och att även vid röjningar och hyggesrensningar motorredskap användes. Detta har medfört vissa problem vid skötsel och förvaring av redskapen. Vid justeringar och reparationer behövs vintertid ett uppvärmt utrymme. Arbetarna har hittills oftast nödgats ta in redskapen i förläggningen, vilket medfört obehag genom nedsmutsning och oljelukt. Vidare tillkommer den brandrisk, som är förenad med att bensingas kan strömma ut ur redskapens bränsletankar. Sedan några år tillverkas fristående, mindre lokaler, speciellt inredda för nu ifrågavarande ändamål. Det synes önskvärt att dylika utrymmen tillhandahållas där så skäligen kan påfordras.

8 §.

Gällande skogsförläggningsslag lägger inget ansvar på arbetstagarna för bostädernas och stallens vård eller för att ordning och sundhet iakttages. Den standard, som den föreslagna lagen avser att ge skogsförläggningar och skogsstall, synes emellertid kräva, att ett visst ansvar lägges jämväl på arbetstagarna. Arbetarskyddsstyrelsens förslag till ett särskilt stadgande här om har vunnit allmän anslutning från både arbetsgivarna och arbetstagarna. Med införandet av ett sådant stadgande ernås överensstämmelse med 7 § andra stycket arbetarskyddslagen.

9 §.

En jämförelse mellan bestämmelserna angående skyddsombud i arbetarskydds- och skogsförläggningsslagarna ger vid handen, att dessa är i huvudsak lika och att de i vissa fall har exakt samma lydelse.

Vissa avvikelser föreligger dock. Enligt 40 § första stycket arbetarskyddslagen föreligger sålunda i regel skyldighet att utse skyddsombud å arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsättes, under det att skogsförläggningsslagen endast innehåller en allmän rekommendation att utse skyddsombud.

Arbetarskyddslagen har vidare i 41 § ett stadgande om skyddskommitté, medan motsvarande bestämmelse saknas i skogsförläggningsslagen.

Slutligen saknas i skogsförläggningslagen en motsvarighet till 63 § arbetarskyddskungörelsen med bestämmelser om kompetenskrav för skyddsombud, om antalet skyddsombud vid visst arbetsställe samt om skyddsombud för olika grupper av arbetstagare.

De numera rådande arbetsförhållandena inom skogsbruket samt de nya formerna för skyddsombudsinstitutionens organisation med företagsanknutna skyddsombud inom storskogsbruket har medfört, att samma bestämmelser om skyddsombud och skyddskommitté bör kunna gälla likaväl i frågor rörande skogsförläggningslagens tillämpning som beträffande själva arbetet. Något motiv synes ej längre föreligga för särskilda, fullständiga bestämmelser om skyddsombud i skogsförläggningslagen. Däremot bör i sistnämnda lag intagas bestämmelser om skyddsombuds och skyddskommittés skyldigheter med avseende på skogsförläggningar.

10 §.

Fabrikstillverkade, transportabla byggnader utgör det övervägande flertalet av de skogsförläggningar och skogsstall, som numera nyanskaffas. Betydelsen av att ett ansvar ålägges tillverkare och försäljare för sådana byggnader, då dessa avlämnas för att tagas i bruk vid arbeten, å vilka skogsförläggningslagen äger tillämpning, synes därför nu vara väsentligt större än vid tiden för tillkomsten av gällande lag. Skogsyrkesinspektionen säger sig visserligen ha ett gott samarbete med de större företagen på området, men inspektionen finner då och då fabrikstillverkade bostäder och stall, som inte i alla avseenden motsvarar stadgandena i gällande lag. Vid en ny lagstiftning på området med väsentligt skärpta krav torde det bli nödvändigt, att vissa skyldigheter ålägges även tillverkare och försäljare.

Med hänsyn härtill föreslås i denna paragraf en bestämmelse om skyldighet för tillverkare och försäljare av bostad och stall att tillse att byggnaden, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställs till försäljning eller i reklam syfte, uppfyller lagens fordringar. En tillverkare eller försäljare kan få överlåta en färdigtillverkad byggnad, som ej uppfyller lagens fordringar, därest förvärvaren i det enskilda fallet utverkat dispens enligt 6 §.

Beträffande upplåtelse av bostad eller stall torde bestämmelserna i 13 och 14 §§ i förslaget vara tillfyllest.

11 §.

Denna paragraf motsvarar 20 § gällande lag men avviker från nämnda stadgande däri, att tillsynen å lagens efterlevnad beträffande vägarbete utan samband med skogsbruk eller flottning föreslås bli utövad av den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare.

Beträffande vägarbete råder nu det förhållandet, att tillsynen å efterlevnaden av arbetarskyddslagen utövas av den allmänna yrkesinspektionen,

under det att tillsyn å efterlevnaden av skogsförläggningsslagen utövas av skogsyrkesinspektionen. Detta föranleder ett slags dubbelinspektion. Väg-arbetarnas förläggningar vid arbeten å allmänna vägar blir dock mera sällan föremål för tillsyn av skogsyrkesinspektionen. Det synes därför mera ändamålsenligt, att den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare vid besöken på arbetsställena förrättar inspektion även av förläggningarna.

12 §.

Första stycket är likalydande med 21 § första stycket gällande skogsförläggningsslag.

Med hänsyn till bestämmelserna i 10 § har i andra stycket tillverkare och försäljare ålagts samma skyldighet som arbetsgivare att lämna upplysningar till tillsynsorgan.

13 §.

Denna paragraf överensstämmer med 22 § första—tredje styckena gällande skogsförläggningsslag. Med upplåtelse avses både upplåtelse av fast förläggning till begagnande och upplåtelse av monteringsbar eller transportabel byggnad.

14 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i gällande lag.

Arbeterskyddsstyrelsen anför, att vid de inspektioner, som förrättas innan vinterdrivningarna tagit sin början, inspektionsförrättaren inte alltid kan få kännedom om, huruvida en förläggning kommer att tagas i bruk eller ej. Förläggningarna utnyttjas ej heller alltid av ägaren utan upplåtes kanske till en annan arbetsgivare. Det kan då vara svårt att få besked om, vem som under kommande säsong skall använda en förläggning. Även om inspektionsförrättaren i det enskilda fallet känner till att förläggningen skall användas och även vilken arbetsgivare det gäller, har han dock ingen möjlighet att med stöd av nuvarande bestämmelser ingripa med föreläggande eller förbud, förrän förläggningen redan tagits i bruk. Då proceduren i dylika ärenden kan dra långt ut på tiden, händer det ibland, att arbetet på platsen hunnit slutföras, innan meddelat föreläggande eller förbud vunnit laga kraft. Styrelsen föreslår därför, att skogsyrkesinspektionen får möjlighet att under vissa omständigheter ingripa med föreläggande eller förbud redan innan en skogsförläggning tages i bruk.

Förslaget har vunnit allmän anslutning under remissbehandlingen, och det synes lämpligt att ett stadgande av denna innebörd införes i den nya skogsförläggningsslagen. Föreläggandet eller förbudet torde, såsom styrelsen föreslagit, böra riktas mot byggnadens ägare.

15 §.

Denna paragraf motsvarar 22 § fjärde stycket i nuvarande lag.

16 §.

Paragrafen är likalydande med 23 § gällande skogsförläggningslag.

17 §.

Stadgandet i denna paragraf är nytt och sammanhänger med bestämmelserna i 10 § angående skyldighet för försäljare och tillverkare av bostad och stall att tillse att dessa uppfyller lagens fordringar. Det motsvarar 56 § första stycket arbetarskyddslagen.

18 §.

Första stycket överensstämmer med 24 § i den nuvarande lagen.

I andra stycket sägs, att föreläggande och förbud enligt den föreslagna 14 § inte skall kunna riktas mot staten.

19 §.

Denna paragraf motsvarar 25 § gällande lag med den ändringen att besvärstiderna i 1954 års lag om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut blir tillämpliga.

20—24 §§.

Bestämmelserna i dessa paragrafer överensstämmer med 26—30 §§ gällande lag med de tillägg i fråga om straffansvaret, som föranledes av de nyttkomna stadgandena i 10, 14 och 17 §§.

Departementschefens hemställan

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer föredragande departementschefen, att lagrådets utlåtande över förenämnda inom socialdepartementet upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) och
- 2) lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningslag),

vilka har den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Ingemar Lindberg

¹ Bilagan har här uteslutits. De däri upptagna författningsförslagen är, bortsett från redaktionella jämkningar, likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen utom att det stadgande, som upptages i 27 § andra stycket förslaget till lag om ändring i arbetarskyddslagen, i den till lagrådet remitterade texten hade följande lydelse: Vad sålunda stadgats skall dock ej gälla arbete, som fortgår under mycket kort tid och medför synnerligen ringa ansträngning.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 mars 1963.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ROMANUS,
DIGMAN,
NORDSTRÖM,
regeringsrådet HOLMGREN.

Enligt lagrådet den 27 februari 1963 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 1 februari 1963, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1)* och 2) *lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningsslag)*.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ingrid Hilding.

Förslagen föranledde följande uttalanden av *lagrådet*.

Förslaget till lag om ändring i arbetarskyddslagen.

27 §.

Enligt 27 § i förslaget gäller som regel, att minderårig icke må användas till arbete — bortsett från sådant som enligt 4 § ej omfattas av bestämmelserna i 27 § — utan att till arbetsgivaren avlämnats arbetsbok för den minderårige. Överträdelse av denna föreskrift är enligt 62 § belagd med straff, och straff kan ifrågakomma ej blott för arbetsgivaren utan även för den minderåriges vårdnadshavare. Från kravet på arbetsbok har i förslaget undantagits arbete, som »fortgår under mycket kort tid och medför synnerligen ringa ansträngning». I motiveringen uttalar departementschefen, att med arbete under mycket kort tid bör förstås arbete, som sträcker sig över högst en eller annan dag.

Enligt lagrådets mening är det olämpligt att för angivande av gränsen mellan straffritt och straffbelagt område i lagtexten begagna ett så obestämt uttryck som »mycket kort tid»; den som ej har tillgång till motiven lämnas i ovisshet om undantagets räckvidd. Lagrådet hemställer därför, att tidslängden i lagtexten fixeras i dagar, förslagsvis högst tre dagar eller, om så anses lämpligt, ett något högre dagantal. Beträffande den för undantaget uppställda ytterligare förutsättningen, att det skall vara fråga om arbete, som medför »synnerligen» ringa ansträngning, synes — med beak-

tande av vad i motiven uttalats om att därmed avses arbete där hälsorisken är obetydlig — ordet »synnerligen» vara obehövt. I enlighet med det anförda bör enligt lagrådets mening undantaget angivas gälla i fråga om arbete, som fortgår under högst tre dagar och medför ringa ansträngning.

45 §.

I anslutning till den i det nya tredje stycket intagna bestämmelsen om förhandsgodkännande av tekniska anordningar må erinras om att för vissa slag av sådana anordningar särskilda föreskrifter om typgodkännande eller annat förhandsgodkännande meddelats i andra författningar, såsom i kungörelsen den 26 april 1935 (nr 138) angående kontroll av viss elektrisk materiel, i förordningen den 1 december 1961 (nr 568) om brandfarliga varor samt beträffande motorfordon och viss utrustning å sådana fordon i vägtrafikförordningen. Uppenbart är att för anordningar, beträffande vilka dylika speciella föreskrifter om förhandsgodkännande gälla, arbetarskyddsstyrelsen icke bör föreskriva typgodkännande jämväl enligt förevarande stadgande för att tillgodose sådana säkerhetssynpunkter som föranlett de särskilda kontrollbestämmelserna. Någon undantagsbestämmelse för dessa fall synes icke vara erforderlig; jämför prop. nr 298/1948 s. 253.

Förslaget till skogsförläggningsslag.

Förslaget lämnas av lagrådet utan erinran.

Ur protokollet:

Birgitta Liljefors

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars
1963.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, lagrådets den 15 mars 1963 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 1 februari 1963 remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) och
- 2) lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogs-förläggningsslag).

Föredraganden anför härefter följande.

Enligt 27 § i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändring i arbetarskyddslagen skall kravet på avlämnande av arbetsbok för minderårig arbetstagare inte gälla i fråga om arbete, som fortgår under mycket kort tid och medför synnerligen ringa ansträngning. I motiveringen har jag uttalat, att med arbete under mycket kort tid bör förstås arbete, som sträcker sig över högst en eller annan dag.

Lagrådet föreslår en precisering av stadgandet så att undantaget angives gälla i fråga om arbete, som fortgår under högst tre dagar. Vidare anser lagrådet, att den typ av arbete, för vilket undantaget skall gälla, bör beskrivas såsom arbete, vilket medför ringa ansträngning.

Vad lagrådet sålunda föreslagit kan jag godtaga.

Mot vad lagrådet anfört vid 45 § förslaget till lag om ändring i arbetarskyddslagen har jag ingen erinran.

Vissa redaktionella ändringar bör vidtagas i förslagen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att, jämlikt § 87 regeringsformen, antaga förenämnda förslag till

- 1) *lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) och*
- 2) *lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogs-förläggningsslag).*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ingemar Lindberg